

การสร้างแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทยสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ
มกราคม 2558

การสร้างแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทยสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ

มกราคม 2558

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การสร้างแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทยสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ
มกราคม 2558

ศศพร สุนทรพาณิชย์. (2558). การสร้างแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทยสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ. สารนิพนธ์ ศศ.ม. (การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์: อาจารย์พัทธยา จิตต์เมตตะ.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ และเพื่อหาประสิทธิภาพของแบบเรียนตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาชาวจีน ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต วิทยาเขตร่มเกล้า กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2556 จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำผลที่ได้จากการทำแบบทดสอบท้ายบทเรียนและการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนไปหาค่าประสิทธิภาพตามเกณฑ์

ผลวิจัยพบว่า แบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ มีค่าประสิทธิภาพ 86.00/85.00 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดสามารถนำไปใช้เป็นแบบเรียนที่ให้ความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศได้

TEXTBOOK OF BASIC OF THAI ART FOR FOREIGNERS

AN ABSTRACT
BY
SASAPORN SOONTHORNPANIT

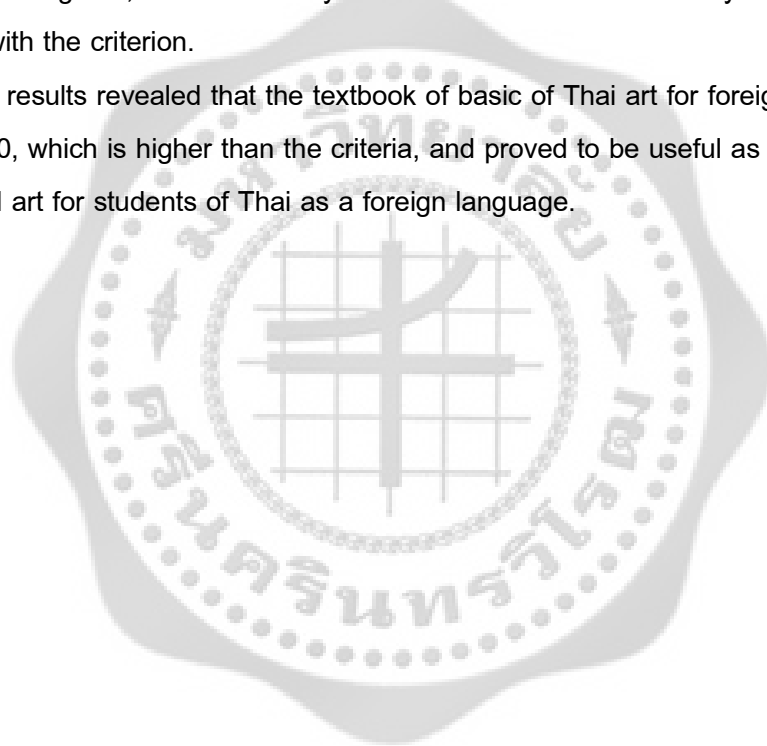
Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Arts degree in Teaching Thai as a Foreign Language
at Srinakharinwirot University

January 2015

Sasaporn Soonthornpanit. (2015). *Textbook of basic of Thai art for foreigners*. Master's Project. M.A. (Teaching Thai as a Foreign Language). Bangkok: Graduate School. Srinakharinwirot University. Project Advisor: Mr. Pattaya Jitmetta.

The purposes of the research were to construct a textbook of basic of Thai art for foreigners who learning Thai and to find the efficiency of the textbook according to the efficiency criteria of 80/80. The population and the sample group used in this research consisted of 10 Chinese students who were in year 3 of the academic year 2013 at Romkiao Campus, Kasem Bundit University. The research instruments were the textbook of basic of Thai art for foreigners, and the analysis to determine the efficiency of each lesson in accordance with the criterion.

The results revealed that the textbook of basic of Thai art for foreigners was efficient at 86.00/85.00, which is higher than the criteria, and proved to be useful as a textbook of Thai language and art for students of Thai as a foreign language.

สารนิพนธ์
เรื่อง
การสร้างแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทยสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ
ของ
ศศพร สุนทรพาณิชย์

ได้รับการอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)
วันที่ เดือน พ.ศ. 2558

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... (ประธาน)
(อาจารย์พัทธยา จิตต์เมตตะ) (อาจารย์พัทธยา จิตต์เมตตะ)

..... (กรรมการ)
(อาจารย์ ดร.วิชชุกร ทองหล่อ)

..... (กรรมการ)
(รองศาสตราจารย์รุ่งฤดี แผลงศรี)

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความอนุเคราะห์จาก อาจารย์พัทธยา จิตต์เมตตะ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ อาจารย์ ดร. วิชชุกร ทองหล่อ และรองศาสตราจารย์รุ่งฤดี แผลงศรี คณะกรรมการสอบหัวข้อและสอบปากเปล่าสารนิพนธ์ ซึ่งได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษา ชี้แนะ ตลอดจนตรวจแก้ไขสารนิพนธ์ฉบับนี้จนเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบสำนึกบุญคุณผู้ช่วยเหลือรวมทั้ง 4 ท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชาญชัย อินทรสุวานนท์ อาจารย์สมณทา ศักดิ์ชัยสมบูรณ์ อาจารย์อัญชลี อภัยปรปักษ์ และอาจารย์ภทร เกียรราชฤทธิ์ ที่กรุณาสละเวลาช่วยตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย อีกทั้งให้คำแนะนำและกำลังใจแก่ผู้วิจัยมาตลอด

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ คณาจารย์และเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทุกท่าน ที่ให้ความรู้และความช่วยเหลือแก่ผู้วิจัยจนสำเร็จการศึกษา ขอกราบขอบพระคุณและระลึกถึง รองศาสตราจารย์อัศรา บุญทิพย์ อาจารย์ผู้ให้ทั้งความรู้และแรงบันดาลใจในการเป็นครูที่ดีแก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณอธิการบดี มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ที่ให้ความอนุเคราะห์ผู้วิจัยใช้สถานที่ในการทดลองเครื่องมือ ขอบพระคุณอาจารย์ ดร.ประโชค ชัยสุวรรณ อาจารย์ขนิษฐา ขจรชีพ และอาจารย์บุษรา อวนศรี ที่ช่วยประสานงานให้ความสะดวกแก่ผู้วิจัยในการทดลองเครื่องมือเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่นปี 53 สาขาการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ที่ให้กำลังใจ ความช่วยเหลือ และสิ่งสำคัญคือ ความผูกพันของมิตรที่ดีแก่ผู้วิจัยตลอดมา

กราบขอบพระคุณความรักความเมตตาของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพ็ญวารี วิจิตรเวชไพศาล ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจในการเรียนปริญญาโทแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

เหนือสิ่งอื่นใด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ อันเป็นที่รักยิ่ง ผู้ให้ชีวิตและอบรมเลี้ยงดูผู้วิจัย อีกทั้งให้การสนับสนุนผู้วิจัยในทุกๆ เรื่อง โดยเฉพาะทางการศึกษา ทำให้ผู้วิจัยมีกำลังใจ กำลังกาย และกำลังสติปัญญาในการศึกษามาโดยตลอด คุณค่าและคุณประโยชน์อันพึงจะมีจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบและอุทิศแด่ผู้มีคุณูปการทุกๆ ท่าน

ศศพร สุนทรพานิชย์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
กลุ่มประชากร	4
กลุ่มตัวอย่าง	4
ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย	5
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
สมมติฐานการวิจัย	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบเรียนและแบบเรียนภาษาไทย สำหรับชาวต่างชาติ.....	7
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบเรียนและแบบเรียนภาษาไทยสำหรับ ชาวต่างชาติ.....	7
ความหมายของแบบเรียน	7
ประโยชน์ของแบบเรียน	8
ลักษณะของแบบเรียนที่ดี	9
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบเรียนและแบบเรียนภาษาไทยสำหรับ ชาวต่างชาติ.....	11
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศิลปะไทย	13
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับศิลปะไทย	13
ความหมายของศิลปะ	13
ศิลปะไทยในแขนงต่างๆ	14
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศิลปะไทย	33
3 วิธีดำเนินการวิจัย	35
การกำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	35

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 (ต่อ)	
กลุ่มประชากร	35
กลุ่มตัวอย่าง	35
การสร้างเครื่องมือในการศึกษาวิจัย	35
การประเมินประสิทธิภาพแบบเรียนจากผู้เชี่ยวชาญ	37
ผลการประเมินคุณภาพแบบเรียน	37
การเก็บรวบรวมข้อมูล	39
การกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	40
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	42
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	42
การวิเคราะห์ข้อมูล	42
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	42
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	46
สรุปผลการวิจัย	46
อภิปรายผล	46
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย	49
บรรณานุกรม	50
ภาคผนวก	59
ภาคผนวก ก	60
ภาคผนวก ข	66
ภาคผนวก ค	75
ภาคผนวก ง	91
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์	166

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย	5
2 ผลการประเมินคุณภาพแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทยสำหรับผู้เรียน ชาวต่างชาติ ด้านรูปเล่ม	37
3 ผลการประเมินคุณภาพแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทยสำหรับผู้เรียน ชาวต่างชาติ ด้านเนื้อหา	38
4 ผลการประเมินคุณภาพแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของแบบเรียนความรู้ เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ	38
5 ผลการประเมินคุณภาพแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียน ชาวต่างชาติ ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ	39
6 ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง	40
7 คะแนนจากการทำแบบทดสอบท้ายบทเรียนแต่ละบทของแบบเรียนความรู้เบื้องต้น เรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ	43
8 คะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนด้วยแบบเรียนความรู้ เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ ทั้ง 5 บท	44
9 ค่าประสิทธิภาพแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80	45

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาตลอดปีและมีแนวโน้มจะเพิ่มจำนวนขึ้นอีกในอนาคต จากข้อมูลทางสถิติของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง (2555: ออนไลน์) แสดงให้เห็นจำนวนของชาวต่างชาติที่เดินทางมาเที่ยวและพำนักในประเทศไทยตลอดระยะเวลา 10 ปีนี้ มีตัวเลขที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น ในปี พ.ศ. 2552 มีจำนวน 3,479,106 คน ปี พ.ศ. 2553 มีจำนวน 4,478,810 คน ปีพ.ศ. 2554 มีจำนวน 5,384,702 คน

จากสถิติดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการเพิ่มจำนวนของชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยทั้งระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งชาวต่างชาติเหล่านี้มีจำนวนไม่น้อยที่ให้ความสนใจศึกษาภาษาไทย เป็นเหตุให้การเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศมีบทบาทที่สำคัญมากขึ้นตามลำดับเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากการที่มีสถาบันการศึกษาต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเปิดหลักสูตรการสอนภาษาไทยแก่ชาวต่างชาติเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะสถานศึกษาในระบบอย่างมหาวิทยาลัยภาครัฐ เช่น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัยเอกชน เช่น มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ รวมถึงการศึกษานอกระบบอย่างสถาบันการสอนภาษาต่าง ๆ ที่มีอยู่มากมายในปัจจุบัน

นอกจากนี้ ข้อมูลจากเอกสารการสัมมนาการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ (2554: 28, 66) มหาวิทยาลัยในหลายประเทศก็ให้ความสำคัญและจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศมาอย่างยาวนานด้วยเช่นกัน มหาวิทยาลัยอังกฤษ และกิจการต่างประเทศมีการเปิดสอนภาษาไทยเป็นวิชาเอกตั้งแต่ปี ค.ศ. 1966 มหาวิทยาลัยภาษาและการค้าต่างประเทศกวางตุ้งมีการเปิดสอนวิชาเอกภาษาไทยตั้งแต่ปี ค.ศ. 1970 จากข้อมูลต่าง ๆ ที่กล่าวมาทำให้ทราบถึงความนิยมในการเรียนภาษาไทยของชาวต่างชาติ และชี้ให้เห็นความสำคัญที่เพิ่มขึ้นในการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ

การสอนภาษาไทยให้ชาวต่างชาตินั้น แตกต่างจากการสอนภาษาไทยให้ชาวไทยตามปกติทั้งด้านจุดประสงค์และวิธีการ ดังนั้น จึงต้องมีอาจารย์ผู้สอนที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศโดยตรง นอกจากนี้ ควรต้องมีแบบเรียนและสื่อการเรียนการสอนที่สอดคล้องเหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อช่วยส่งเสริมให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จได้ดี โดยเฉพาะเนื้อหาเพื่อการเรียนการสอนภาษาไทยให้ชาวต่างชาติ นั้น สิ่งที่ต้องสอนควบคู่ไปกับทักษะทางภาษาด้วยเสมอ คือ “วัฒนธรรม” เพราะภาษากับวัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งที่คู่กัน ดังที่ วิรุณ ตั้งเจริญ (2550: 11) ได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า “เราไม่สามารถแยกคนออกจากวัฒนธรรม ชุมชน ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมส่งผ่านมาตามระบบการดำรงชีวิต รวมถึงการศึกษาทั้งในและนอกระบบ” และมีงานวิจัยของ พยงค์

ขันธสิทธิ์ (2534: 216 – 218) เรื่องการวิเคราะห์กิจกรรมภาษาในหนังสือเรียนชุด Reading Comprehension Course ที่แสดงให้เห็นอย่างสอดคล้องกันว่า การให้ความรู้ด้านวัฒนธรรมแก่ผู้ที่เรียนภาษาต่างประเทศเป็นสิ่งจำเป็น เพราะการสื่อสารนอกจากต้องมีความรู้ทางภาษาแล้วยังต้องมีความเข้าใจในวัฒนธรรมของผู้ที่เราต้องการสื่อสารด้วย เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยและเข้าใจภาษาที่เรียนได้เร็วขึ้น ดังนั้น การเรียนรู้ภาษาควบคู่ไปกับวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งสมควรยิ่ง

จากแนวคิดข้างต้นแสดงให้เห็นว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับมนุษย์และมีการถ่ายทอดผ่านการดำรงชีวิตในสังคมและการศึกษารวมถึงการสื่อสารด้วย เช่นเดียวกับที่ เมตตา วิวัฒนาบุญ (2548: 46, 253) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมจะมีอิทธิพลต่อการแสดงปฏิกิริยา และพฤติกรรมที่เรามีต่อคู่สนทนาทันทีที่เริ่มทำการสื่อสาร เมื่อคู่สื่อสารมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันการเข้าใจแต่เพียงภาษาอาจจะไม่เพียงพอ การที่เราพูดภาษาของคนที่เราสื่อสารด้วยได้ แต่ไม่เข้าใจไม่รู้ขนบธรรมเนียมหรือวัฒนธรรมของคนในประเทศหรือสังคมนั้นก็อาจทำให้เราเกิดปัญหาในการสื่อสารขึ้นได้ ดังนั้น เมื่อชาวต่างชาติเรียนภาษาไทย วัฒนธรรมไทยจึงเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ควบคู่กันไปกับการใช้ภาษาไทยด้วย ดังที่ พัทธยา จิตต์เมตตา (ม.ป.ป.: 3) ได้กล่าวถึงการเรียนการสอนเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยไว้ว่า “วัฒนธรรมเป็นความคิดและภูมิปัญญาของมนุษย์ เป็นเรื่องราวของวิถีชีวิต มีความหลากหลาย มีชีวิต และมีการสืบทอด ภาษาเป็นหนึ่งในตัวตนของวัฒนธรรมการสอนภาษาจึงต้องควบคู่ไปกับการสอนวัฒนธรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้” เช่นเดียวกับความเห็นของลาโด (จุฑารัตน์ ธาณี. 2534: 1; อ้างอิงจาก Lado. 1964: *Linguistics Across Culture*.) ที่ว่า “เราไม่สามารถสอนภาษาได้ดี โดยไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา และจะไม่มี การเรียนรู้ที่แท้จริงถ้าผู้เรียนไม่เข้าใจสิ่งที่เป็นรูปแบบและค่านิยมของวัฒนธรรมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ ภาษา” ฉะนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่า การสอนภาษากับวัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ขาด เพราะการเรียนรู้ วัฒนธรรมไทยจะทำให้ผู้เรียนภาษาไทยเข้าถึงเข้าใจสภาพสังคมไทยและคนไทยมากขึ้น อันเป็น ปัจจัยหนึ่งที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจที่ดีระหว่างผู้เรียนชาวต่างชาติกับชาวไทย และจะทำให้ ชาวต่างชาติอยู่ในสังคมไทยได้อย่างเป็นสุข

วัฒนธรรมแขนงหนึ่งที่เชื่อมโยงกับบริบททางสังคมได้อย่างชัดเจนก็คือ “ศิลปะ” วิรุณ ตั้งเจริญ (2550: 13) ได้กล่าวไว้ว่า “ศิลปะอาจเป็นภาพสะท้อนวัฒนธรรม อาจเป็นสื่อในการแสดงออกถึงอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด สติปัญญา... ด้วยความซับซ้อนหลากหลายในตัวตน ศิลปะจึงอยู่กับ วัฒนธรรมอย่างผสมผสานกลมกลืนและมีความหลากหลาย” ความเห็นนี้ตรงกับแนวคิดของ จุฑาพรรค์ (จามจุรี) ผดุงชีวิต (2550: 42) ที่ว่า “เราเรียนรู้วัฒนธรรมจากงานศิลปะได้ด้วย ความเชื่อมโยงระหว่างศิลปะและวัฒนธรรมนี้ มีให้เห็นได้ในทุกๆ วัฒนธรรม กล่าวคือ ศิลปะเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของการสื่อสาร หน้าที่สำคัญสิ่งหนึ่งของศิลปะคือ การสื่อสาร การแสดงให้เห็น และการเสริมค่านิยม” ข้อความดังกล่าวตรงกับผลการศึกษาวิจัยของ พริยา สระมาลา (2543: 99) ที่กล่าวว่า “ศิลปะยังเป็นสื่อที่ใช้แสดงแนวความคิด พฤติกรรม รวมถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชุมชน ดังจะเห็นได้จากหลักฐานทาง วัฒนธรรมที่มักจะปรากฏบนผลงานทางศิลปะ ดังนั้นศิลปศึกษาจึงสามารถเป็นสื่อกลางในการส่งเสริม และปลูกฝังเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมได้” ด้วยความสำคัญของศิลปะดังกล่าวนี้ จึงมีข้อสรุปว่า เนื้อหา การสอนที่เกี่ยวข้องกับศิลปะไทยนั้นจะช่วยส่งเสริมผู้เรียนชาวต่างชาติให้เข้าใจถึงค่านิยมของวัฒนธรรม

ไทยได้อย่างชัดเจนขึ้น อีกทั้งสามารถช่วยเสริมสร้างทัศนคติของชาวต่างชาติที่มีต่อประเทศไทยให้เป็นไปในทางที่ดีได้ ดังนั้น สถาบันการศึกษาในหลายแห่งที่เปิดการเรียนการสอนภาษาไทยให้ชาวต่างชาติ จึงมิได้มีหลักสูตรการสอนที่จำกัดเนื้อหาเฉพาะการให้ความรู้ด้านภาษาเพื่อการสื่อสารเท่านั้น โดยยังมีวิชาที่เพิ่มพูนการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยอีกด้วย อาทิเช่น วิชาศิลปะและวัฒนธรรมไทย วิชาไทยศึกษา เป็นต้น แต่แบบเรียนที่ใช้ในการเรียนการสอนวิชาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยนั้น ยังมีไม่กว้างขวางเท่าที่ควร เนื่องจากแบบเรียนที่สร้างขึ้นส่วนใหญ่จะเน้นไปที่ความรู้ในด้านภาษาและการฝึกทักษะเพื่อการฟัง พูด อ่าน และเขียนเป็นหลัก

มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตเป็นสถาบันการศึกษาแห่งหนึ่งที่มีหลักสูตรการสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 และได้ให้ความสำคัญกับการสอนเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทยอย่างมาก โดยในโครงสร้างหลักสูตรมีรายวิชาภาษากับวัฒนธรรมไทย รหัส TH386 เป็นวิชาเลือกเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ให้แก่นักศึกษาชาวต่างชาติ และจากการที่ผู้วิจัยได้รับอนุญาตให้เข้าไปสังเกตการณ์การเรียนการสอนภาษาไทยให้ชาวต่างชาติ ณ มหาวิทยาลัยแห่งนี้ พร้อมทั้งมีโอกาสได้สัมภาษณ์ผู้เรียนชาวต่างชาติ ซึ่งส่วนใหญ่ให้ความสนใจในการเรียนรายวิชาที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทยเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเห็นประโยชน์ที่จะสามารถนำไปปรับใช้เพื่อการดำเนินชีวิตในสังคมไทยได้ดี พร้อมกันนี้ผู้วิจัยได้พูดคุยแลกเปลี่ยนทัศนะกับอาจารย์ผู้สอนและหัวหน้าสาขาวิชาภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ ต่างก็มีความเห็นตรงกันว่าในการเรียนการสอนด้านศิลปวัฒนธรรมไทยนั้นควรมีแบบเรียนสำหรับชาวต่างชาติโดยเฉพาะ ซึ่งมหาวิทยาลัยแห่งนี้ยังไม่มี ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจและได้เสนอต่อทางมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตเพื่อสร้างแบบเรียน ความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย

สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติขึ้น โดยมีขอบเขตเนื้อหาของแบบเรียนเกี่ยวกับ จิตรกรรมฝาผนัง พระพุทธรูป เรือไทย และการแสดงพื้นบ้านของไทยอันเป็นเนื้อหาที่สอดคล้องกับหลักสูตรที่ทางมหาวิทยาลัยกำหนดไว้ แบบเรียนดังกล่าวนี้จะเป็นสื่อการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนชาวต่างชาติในมหาวิทยาลัย เกษมบัณฑิต อีกทั้งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนชาวต่างชาติโดยทั่วไปที่สนใจเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมไทยอีกด้วย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อสร้างแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ และหาประสิทธิภาพของแบบเรียนตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะได้แบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด และช่วยเสริมความรู้ประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมให้แก่ผู้เรียน อีกทั้งเป็นแนวทางในการสร้างแบบเรียนเพื่อการสอนภาษาและวัฒนธรรมไทยในด้านอื่น ๆ สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ

ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มประชากร

กลุ่มประชากรที่จะใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษาชาวจีนระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย สำหรับชาวต่างประเทศ ชั้นปีที่ 3 ที่เรียนวิชาภาษากับวัฒนธรรมไทย ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2556 มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต วิทยาเขตร่มเกล้า กรุงเทพมหานคร จำนวน 18 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษาชาวจีนระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย สำหรับชาวต่างประเทศ ชั้นปีที่ 3 ที่เรียนวิชาภาษากับวัฒนธรรมไทย ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2556 มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต วิทยาเขตร่มเกล้า กรุงเทพมหานคร โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 10 คน

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เวลาในการวิจัยตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2555 ถึง เดือนกันยายน พ.ศ. 2557 รายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 ระยะเวลาในการวิจัย

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย	ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย
1. การเตรียมการ	
- ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ตุลาคม 2555 – ธันวาคม 2555
- รวบรวมข้อมูล	มกราคม 2556 – กุมภาพันธ์ 2556
- สร้างเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย	มีนาคม 2556 – ตุลาคม 2556
- สร้างแบบวัดประเมินคุณภาพเครื่องมือ	พฤศจิกายน 2556
- ส่งเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและแก้ไข	พฤศจิกายน 2556 – มีนาคม 2557
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล	
- ทดลองกับกลุ่มทดลองและแก้ไขเครื่องมือ	มีนาคม 2557 – เมษายน 2557
- ทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง	เมษายน 2557 – พฤษภาคม 2557
3. การวิเคราะห์และอภิปรายผลการทดลอง	มิถุนายน 2557 – กรกฎาคม 2557
4. การสรุปและรายงานผลการวิจัย	สิงหาคม 2557

เนื้อหาในแบบเรียน

แบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทยสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาตินี้ มีเนื้อหาทั้งหมด 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 ศิลปะไทย

บทที่ 2 จิตรกรรมฝาผนัง

บทที่ 3 พระพุทธรูป

บทที่ 4 เรือนไทย

บทที่ 5 การแสดงพื้นบ้านของไทย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. แบบประเมินคุณภาพแบบเรียนโดยผู้เชี่ยวชาญ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **แบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ** หมายถึง แบบเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับศิลปะไทยประกอบด้วย บทเรียน 5 บท ตามที่กำหนดไว้ในขอบเขตของการวิจัย
2. **ศิลปะไทย** หมายถึง ศิลปะไทย 4แขนง ได้แก่ จิตรกรรมฝาผนัง พระพุทธรูป เรือนไทย และการแสดงพื้นบ้านของไทย
3. **ผู้เรียนชาวต่างชาติ** หมายถึง นักศึกษาชาวจีนระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย สำหรับชาวต่างประเทศ ชั้นปีที่ 3 ที่เรียนวิชาภาษากับวัฒนธรรมไทย ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2556 มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต วิทยาเขตร่มเกล้า กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัย

แบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ มีประสิทธิภาพของแบบเรียน อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 สามารถนำแบบเรียนไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสำหรับนำมาใช้เป็นข้อมูล เพื่อสร้างแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบเรียนและแบบเรียนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ
 - 1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบเรียนและแบบเรียนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ
 - 1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบเรียนและแบบเรียนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศิลปะไทย
 - 2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับศิลปะไทย
 - 2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศิลปะไทย

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบเรียนและแบบเรียนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ

- 1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบเรียนและแบบเรียนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ

ความหมายของแบบเรียน นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของแบบเรียนไว้ดังนี้

โกชัย สาริกบุตร และ สมพร สาริกบุตร (2520: 6 – 7) สรุปไว้ว่า แบบเรียน คือหนังสือที่ได้รับการคัดเลือกแล้ว สำหรับให้ครูและนักเรียนนำมาใช้เป็นหลักในการเรียนการสอน

กระทรวงศึกษาธิการ (2526: 2) ได้ให้ความหมายว่า หนังสือเรียน หมายถึง หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ใช้สำหรับการเรียนซึ่งมีสาระครบตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรอย่างถูกต้อง หนังสือเรียนอาจมีชื่อเรียกต่างกัน คือ แบบเรียน แบบสอนอ่าน หนังสืออ่าน หนังสือประกอบการเรียน

หทัย ตันหยง (2527: 30) กล่าวถึง ความหมายของแบบเรียนไว้ว่า แบบเรียนเป็นหนังสือที่มุ่งให้ความรู้อันเป็นบรรทัดฐานของวิชาการ มีลำดับขั้นตอนและใช้ศัพท์สำนวนที่มีความหมายเชิงวิชาการ เป็นหนังสือที่แสดงแหล่งที่มาของความรู้อย่างมีหลักฐานชัดเจนและเชื่อถือได้

วารี ธีระจิตร (2531: 20) ให้ความหมายของแบบเรียนซึ่งสรุปความได้ว่า แบบเรียนหมายถึง หนังสือที่บรรจุเนื้อหาครบถ้วนตามหลักวิชาและหลักสูตร กำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นหลักสำหรับการเรียนและการสอนระหว่างครูกับนักเรียน

ธวัช ปุณโณทก (2542: 3) สรุปความหมายของแบบเรียนว่า แบบเรียนคือหนังสือที่มีเนื้อหาความรู้และวิธีการสอนที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้สำหรับการเรียนระดับชั้นใดชั้นหนึ่ง

จากนิยามความหมายของแบบเรียนข้างต้นทำให้สามารถสรุปความหมายของแบบเรียนได้ว่า แบบเรียนเป็นหนังสือที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ ซึ่งมีการจัดทำขึ้นให้มีเนื้อหาตามหลักสูตรวิชา เป็นเครื่องมือที่ดีของผู้สอนและเป็นแหล่งความรู้ที่เชื่อถือได้สำหรับนักเรียน

ประโยชน์ของแบบเรียน ประโยชน์ที่ได้จากแบบเรียนทำให้เห็นความสำคัญและความจำเป็นของแบบเรียนต่อการเรียนการสอน ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ของแบบเรียนไว้ ดังนี้

หทัย ตันหยง (2527: 30 – 34) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของหนังสือเรียนสรุปได้ว่าแบบเรียนเป็นแหล่งหาความรู้ที่ให้ข้อมูลซึ่งเชื่อถือได้ ช่วยให้ครูเข้าใจขอบเขตเนื้อหาของบทเรียนและสามารถวางจุดประสงค์ในการสอน และจัดกิจกรรมสำหรับผู้เรียนได้ตรงตามจุดประสงค์ที่คาดหวังไว้ อีกทั้งเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาทักษะการอ่านเขียน ทักษะทางการวิเคราะห์ รวมถึงพัฒนาจริยธรรมของผู้เรียน

อัมพร แก้วสุวรรณ (2527: 5 – 8) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของแบบเรียนภาษาไทยไว้ว่าแบบเรียนเป็นแหล่งรวบรวมความรู้ในสาขาวิชานั้นๆ เปรียบเสมือนคู่มือการเรียนของนักเรียน และเป็นคู่มือการสอนของครู กล่าวคือ สำหรับนักเรียน แบบเรียนเป็นเครื่องช่วยฝึกทักษะทางภาษาและความคิด สำหรับครู แบบเรียนเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และช่วยให้ครูประเมินผลการสอนจากการทำงานของนักเรียนด้วย

บันลือ พุกกะวัน (2533: 48) กล่าวถึงความสำคัญอันเป็นประโยชน์ของแบบเรียนที่มีต่อผู้สอนและผู้เรียนไว้ว่า เป็นเครื่องมือซึ่งจะช่วยให้ผู้สอนสามารถกำหนดแนวทางการสอน และการจัดกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเตรียมตัวสำหรับการเรียนล่วงหน้า อีกทั้งสามารถเป็นแบบฝึกทักษะหรือช่วยทบทวนบทเรียนได้

กรมวิชาการ (2534: 90 – 94) ระบุประโยชน์ของแบบเรียนไว้สรุปได้ว่า แบบเรียนเป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริงและช่วยเป็นแนวทางเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิด ทักษะที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน

จากข้อความข้างต้นสามารถสรุปประโยชน์ของแบบเรียนได้ว่าเป็นแหล่งรวบรวมความรู้ ช่วยชี้แนวทางการเรียนรู้ ช่วยส่งเสริมความคิด พัฒนาทักษะทางภาษาให้แก่ผู้เรียน และเป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้สอนสามารถสร้างแผนการเรียนรู้ได้มีประสิทธิภาพ

ลักษณะของแบบเรียนที่ดี แบบเรียนเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จได้ แบบเรียนที่ดีจะเป็นผู้ช่วยให้ครูผู้สอนและเป็นแนวทางแนะนำการเรียนรู้แก่ผู้เรียนได้ นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงลักษณะของแบบเรียนที่ดีไว้ดังต่อไปนี้

โกชัย สาริกบุตร และ สมพร สาริกบุตร (2520: 10 – 11) อธิบายถึงลักษณะแบบเรียนที่ดีไว้ สรุปได้ว่า แบบเรียนที่ดีมีประโยชน์นั้นจะต้องมีเนื้อหาเหมาะกับระดับความรู้ของผู้เรียน นอกจากเนื้อหาแล้วควรมีกิจกรรมหรือแบบฝึกหัดเพื่อเสริมความเข้าใจ และสิ่งสำคัญอีกอย่างคือวิทยาการความรู้ต่างๆ นั้น มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เนื้อหาในแบบเรียนจึงควรตรวจสอบให้ทันสมัยด้วย

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2527: 112) กล่าวว่า ไม่ว่าจะเป็นวิชาใด ๆ ต้องแน่ใจว่ามีสาระและความถูกต้องตามหลักวิชาการ จำกัดวงความรู้ในขอบเขตและเหมาะสมกับระดับชั้น ข้อสำคัญ คือ มีคำนำ ภาพประกอบ แผนผังหรือแผนภูมิในที่ที่จำเป็น ต้องมีการทำสารบัญเรื่อง ดัชนีและบรรณานุกรม ส่วนอภิธานศัพท์นั้น จำเป็นสำหรับหนังสือที่มีคำศัพท์มากๆ เพื่อไม่ให้นักเรียนเสียเวลาไปเปิดพจนานุกรม การทำรูปเล่มต้องน่าสนใจ เนื้อเรื่องต้องทันสมัยเสมอ อีกทั้งหนังสือแบบเรียนควรประกอบด้วย แบบฝึกหัด คำถาม กิจกรรมในแต่ละบท มีวิธีแนะนำให้นักเรียนได้ค้นคว้าด้วยตนเอง หรือทดลองด้วยตนเอง เพื่อให้ นักเรียนได้พัฒนาทักษะในการเรียน

อัมพร แก้วสุวรรณ (2527: 5) กล่าวถึงลักษณะของแบบเรียนที่ดีไว้ดังต่อไปนี้

1. เนื้อหาวิชาในแบบเรียนจะต้องถูกต้องแม่นยำ และเป็นที่ยอมรับทั่วกัน
2. แบบเรียนจะต้องอธิบายและแสดงความสัมพันธ์ของข้อมูล กฎเกณฑ์ และเนื้อหาที่รวบรวมไว้อย่างชัดเจน ถ้ามีการวิจารณ์ก็ต้องวิจารณ์อย่างเที่ยงธรรม
3. แบบเรียนจะต้องจัดระเบียบเนื้อหาให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ ดังนั้นแบบเรียนจึงมักจะต้องมีคำถาม คำอธิบายกิจกรรม การฝึกทักษะ แบบฝึกหัด ฯลฯ ที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ด้วย เพื่อแนะนำแนวทางในการใช้แบบเรียน

วาริ ธีระจิต (2531: 26) กล่าวถึงลักษณะของแบบเรียนไว้สามด้าน คือ

1. ด้านเนื้อหา ควรมีเนื้อหาสอดคล้องและตรงตามหลักสูตร ควรมีการยกตัวอย่างประกอบ และเนื้อหาที่เสนอควรอ่านเข้าใจง่าย ชัดเจน ไม่วกวน และสอดแทรกทักษะที่สำคัญ อีกทั้งวิธีการนำเสนอเนื้อหาควรดึงดูดความสนใจผู้เรียน โดยวิธีดึงดูดประสบการณ์เดิมของผู้เรียนมาเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่
2. ด้านวิธีการ ควรมีแนวทางการจัดทำที่รอบคอบ มีรูปแบบการจัดลำดับและนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจ ส่วนของคำถามและกิจกรรมท้ายบทต้องมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ ได้ฝึกและนำความรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้
3. ด้านรูปแบบ รูปแบบของหนังสือจะช่วยให้หนังสือมีคุณค่า น่าสนใจ ชวนอ่าน ต้องคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ทั้งลักษณะภายนอก เช่น ขนาดของหนังสือ ปกที่สวยงาม และลักษณะภายใน เช่น ขนาดตัวอักษร การสะกดที่ถูกต้อง และภาพประกอบที่ชัดเจน

กรมวิชาการ (2534: 94 – 99) กล่าวถึงแบบเรียนที่ดีสรุปได้ว่า หนังสือเรียนที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนได้ดี ควรมีเนื้อหาที่สอดคล้องตามจุดประสงค์ มีความถูกต้องตามหลักวิชาการ อีกทั้งมีการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลสำคัญที่นำมาใช้ประกอบในเนื้อหาด้วย นอกจากความถูกต้องแล้ว เนื้อหาภายใน และลักษณะภายนอก ควรมีความน่าสนใจดึงดูดให้ผู้เรียนเกิดความต้องการการเรียนรู้

จากข้อมูลที่กล่าวมาสรุปได้ว่า แบบเรียนที่ดีนั้นต้องมีเนื้อหาที่ถูกต้องตามหลักวิชา มีความทันสมัย ความยากง่ายของเนื้อหาเหมาะสมกับผู้เรียน นอกจากนั้นการจัดรูปแบบทั้งภายในและภายนอกก็สำคัญ คือต้องมีความสวยงามน่าสนใจ ตัวอักษรอ่านง่าย ขนาดของรูปเล่มพอเหมาะ

งานวิจัยในครั้งนี้เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบเรียนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบเรียนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ เพิ่มเติมไว้ดังต่อไปนี้

ศรวิไล พลมณี (2545: 217) กล่าวถึงลักษณะของแบบเรียนภาษาไทยที่ดีไว้ว่าต้องมีเนื้อหาที่น่าสนใจเหมาะสมกับการใช้เป็นสื่อในการเรียนภาษาไทย กระตุ้นให้ผู้เรียนอยากรู้ อยากเห็น และเปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนทัศนะ

สมพงศ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์ (2549: 111-135) ได้กล่าวถึงการเรียนการสอนภาษาไทยแก่ชาวต่างชาติและการสร้างแบบเรียนภาษาและวัฒนธรรมไทยสำหรับชาวต่างชาติ สรุปได้ว่า ผู้สร้างแบบเรียนสำหรับชาวต่างชาติต้องคำนึงถึงลักษณะของผู้เรียน หลักสูตร สื่อการสอน กิจกรรม ประกอบการเรียนการสอน แบบเรียนเพื่อเสริมทักษะการเรียนรู้ทางภาษาและวัฒนธรรมไทยต้องสนุก สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน แต่ละบทเรียนต้องมีความยาวเหมาะสมและต้องไม่ยากหรือง่ายเกินไป

โกชัย สาริกบุตร (2550?: ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้พูดถึงลำดับขั้นการสร้างและประเมินแบบเรียนหรือหนังสือเรียนไว้ในการสัมมนานานาชาติ การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศสรุปได้ดังนี้ การสร้างแบบเรียนควรคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร เช่น จุดประสงค์ ระยะเวลาเรียน คุณสมบัติผู้เรียน เพื่อจะได้กำหนดเนื้อหาแบบเรียนที่สามารถพัฒนาความรู้และทักษะของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ณัฐวดี สภาพรต (2553: 2) ได้แสดงความเห็นไว้ว่า แบบเรียนเพื่อการสอนภาษาและวัฒนธรรมไทยในบริบทการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศที่ดีต้องสามารถอธิบายเนื้อหาด้านวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตไทยได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับผู้เรียนชาวต่างประเทศ

รัตนเรขา ฤทธิศร (2553: ออนไลน์) กล่าวว่า การสร้างบทเรียนเพื่อสอนภาษาไทยให้ชาวต่างชาติต้องวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนเพื่อกำหนดรายละเอียดของเนื้อหาวิชา ชั่วโมง สอนบทเรียนแต่ละบทให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่ม

ศศิธร มัตซึโมโตะ (2554: 13) ได้กล่าวเกี่ยวกับการสร้างแบบเรียนภาษาไทยเพื่อชาวต่างชาติไว้ว่า แบบเรียนที่ดีคือแบบเรียนที่สร้างจากการวิเคราะห์ผู้เรียน มีเนื้อหาและกิจกรรมที่สนุกสนานน่าสนใจ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

จากความเห็นของนักวิชาการหลายท่าน ทำให้ผู้วิจัยทราบว่าการจะได้มาซึ่งแบบเรียนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติที่มีคุณภาพนั้นจะต้องมีการวางแผนเป็นลำดับขั้นตอนอย่างละเอียด และต้องศึกษาเอกสารความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างลึกซึ้ง อีกทั้งเนื้อหาต้องตรงตามจุดประสงค์การเรียนการสอนที่ตั้งไว้ ในส่วนของรูปลักษณะทั้งภายในและภายนอกของแบบเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงด้วย นอกจากนี้ครูเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้แบบเรียนต่าง ๆ เป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียน

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบเรียนและแบบเรียนภาษาไทยสำหรับ

ชาวต่างชาติ

จากความสำคัญของแบบเรียนทำให้มีการสร้างแบบเรียนไว้มากมายในทุกระดับการศึกษา และผู้ให้ความสนใจศึกษาวิจัยแบบเรียนต่าง ๆ ไว้ในหลายประเด็นดังตัวอย่างที่นำมาเสนอต่อไปนี้

สุระ ดามาพงษ์ (2527: บทคัดย่อ) ได้วิเคราะห์หนังสือเรียนภาษาไทย ชุดวรรณวิจักขณ์ เล่ม 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างอันได้แก่ ครูผู้สอนจำนวน 39 คน และผู้เรียนที่ใช้หนังสือเรียนดังกล่าวจำนวน 336 คน ผลจากการวิจัยทำให้ทราบถึงลักษณะของแบบเรียนที่ช่วยสนับสนุนให้การเรียนการสอนเป็นไปด้วยดี อีกทั้งสร้างความพึงพอใจให้แก่ทั้งผู้เรียนและผู้สอน โดยลักษณะของแบบเรียนดังกล่าวพอสรุปความได้ว่า เป็นแบบเรียนที่มีเนื้อหาและกิจกรรมท้ายบทที่เหมาะสมกับระดับของผู้เรียน ไม่ยากและไม่มากเกินไป ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้และได้แสดงความคิดเห็นหาเหตุผลด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการจัดพิมพ์ที่สวยงามอ่านง่ายเข้าใจผู้เรียน

วัฒน์ วันรอด (2543: 75 – 78) ทำการวิจัยเพื่อศึกษาคุณภาพหนังสือแบบเรียนมุ่งประสบการณ์ภาษาวิชาภาษาไทย ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งพบว่าค่าเฉลี่ยของการประเมินจากครู และค่าเฉลี่ยของการสำรวจความสนใจของนักเรียนมีความสอดคล้องกัน โดยสิ่งที่สังเกตได้จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า แบบเรียนที่มีการจัดรูปแบบการพิมพ์ที่สวยงาม สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้ดี และแบบเรียนที่ได้ค่าเฉลี่ยสูงนั้นมีการนำเสนอที่น่าสนใจ มีเนื้อหาสอดคล้องกับหลักสูตรวิชาที่กำหนดไว้

สาวตรี สิ้นสนธิเทศ (2551: 71 - 72) ทำการวิจัยการพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องตำนานเมืองลพบุรี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวินิตศึกษาในพระบรมราชูปถัมภ์ อำเภอมือง จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยปรากฏว่าหนังสือมีประสิทธิภาพอยู่ที่ 85.39 / 82.89 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดและผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนรู้ที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งประสิทธิภาพของหนังสือเกิดจากการกำหนดเนื้อเรื่อง ภาพประกอบ และรูปแบบการพิมพ์ที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับวัยของผู้เรียน

วิรุฬห์ กะตะบุญโญ (2554: 57 - 60) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาหนังสือเรียน วิชาพลังงานและสิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียนระดับปวช. ชั้นปีที่ 2 โรงเรียนเทคโนโลยีสยาม ซึ่งผลการวิจัยปรากฏว่า

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการตระหนักรู้ที่มีต่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยวิรุพห์ไต้วิเคราะห์ถึงสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดผลดังกล่าวไว้สรุปได้ว่าเป็นเพราะมีการกำหนดเนื้อหาให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และระดับความรู้ในเนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน นอกจากนี้ภาพประกอบที่สอดคล้องกับเนื้อหาก็มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจง่ายขึ้นอีกด้วย

จากงานวิจัยต่าง ๆ ข้างต้นทำให้สรุปได้ว่าแบบเรียนที่มีคุณภาพช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนให้เป็นที่พอใจและสร้างความพึงพอใจแก่ผู้เรียนนั้น ควรมีรูปแบบการจัดพิมพ์ที่น่าสนใจ ง่ายต่อการอ่าน และมีเนื้อหาที่ตรงตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในเบื้องต้น อีกทั้งต้องช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับระดับความรู้ของผู้เรียน และเนื่องจากงานวิจัยครั้งนี้เป็นการสร้างแบบเรียนสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบเรียนสำหรับชาวต่างชาติด้วย ซึ่งมีการวิจัยที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

นิตยา วิจาระนันท์ (2551: บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่องการสร้างแบบเรียนเรื่องการทำบุญสำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า แบบเรียนเรื่องการทำบุญ สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศมีประสิทธิภาพในเกณฑ์ 84.70/84.80 และผู้ที่เรียนด้วยแบบเรียนดังกล่าวมีความก้าวหน้าของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าแบบเรียนดังกล่าวสามารถเพิ่มความรู้ความเข้าใจในเรื่องของวัฒนธรรมไทยให้แก่ผู้เรียนชาวต่างชาติได้จริง

เจิ่น เก็ม ตู (2552: 51-55) วิจัยเรื่องชุดการสอนภาษาและวัฒนธรรมไทยสำหรับชาวเวียดนาม เรื่อง “วันสำคัญของไทย” โดยผลการวิจัยปรากฏว่าชุดการสอนดังกล่าวมีค่าประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ 87.9/84.0 และมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 ซึ่งเจิ่น เก็ม ตู ได้วิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ได้ผลสัมฤทธิ์ดังกล่าวว่าเกิดจากการเรียนการสอนที่ใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อีกทั้งการที่ผู้สอนมีความเข้าใจในลักษณะความเหมือนและความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมเวียดนามเป็นอย่างดีนั้น ทำให้สามารถกำหนดขอบเขตของเนื้อหาและแบบฝึกหัดให้มีความสอดคล้องกับผู้เรียนชาวเวียดนามได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผลจากการเรียนรู้ตามชุดการสอนดังกล่าวทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมเวียดนามมากขึ้น

เล เจิ่น หมาก ขาย (2553: 40 – 42) ทำการวิจัยเรื่องการสร้างแบบเรียนความรู้ทางวัฒนธรรมไทย เรื่อง ศิลปะไทย สำหรับนักศึกษาชาวเวียดนาม โดยในแบบเรียนประกอบด้วยบทเรียน 5 บท ได้แก่ มวยไทย เครื่องดนตรีไทย การแสดงหุ่นละครเล็ก การร้อยมาลัยดอกไม้สด การแกะสลักผักและผลไม้ ซึ่งผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า แบบเรียนความรู้ทางวัฒนธรรมไทย เรื่อง ศิลปะไทย สำหรับนักศึกษาชาวเวียดนาม มีประสิทธิภาพ 92.2/92.4 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน เล เจิ่น หมาก ขาย ได้อภิปรายโดยสรุปความได้ว่า หลังการเรียนโดยใช้แบบเรียน ผู้เรียนมีความเข้าใจและยอมรับในวิถีชีวิตแบบไทยมากขึ้น นอกจากนั้นการนำเสนอความรู้ทางวัฒนธรรมในชั้นเรียนได้ส่งผลที่ดีต่อการเรียนรู้ภาษาของผู้เรียนชาวต่างประเทศอีกด้วย

วัชรพล วิบูลยศรี (2553: 43 – 44) ได้ทำวิจัยเรื่องการสร้างแบบเรียนสนทนาภาษาไทยเบื้องต้นสำหรับผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ซึ่งจากผลการวิเคราะห์พบว่า แบบเรียนดังกล่าวมีค่าประสิทธิภาพ 86.97/87.52 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยแบบเรียนนี้สามารถพัฒนาทักษะด้านการสนทนาภาษาไทยและเพิ่มความรู้ด้านคำศัพท์ในชีวิตประจำวันแก่ผู้เรียนชาวต่างประเทศได้ดี

เกษศิริรักษ์ นิตยสุทธิ (2554: บทคัดย่อ) วิจัยการสร้างแบบเรียนภาษาและวัฒนธรรมจากสำนวนไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ปรากฏว่ามีค่าประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ 84.10/82.00 เป็นแบบเรียนที่ทำให้ผู้เรียนชาวต่างประเทศเกิดความรู้ ความเข้าใจในวัฒนธรรมไทยด้านต่างๆ จากสำนวนไทย

ฤดี กมลสวัสดิ์ (2554: 32) วิจัยเรื่องการสร้างแบบเรียนเรื่องคำพังเสียงสำหรับนักเรียนโรงเรียนนานาชาติ สาทรใหม่ เกรด 6 พบว่า แบบเรียนที่สร้างขึ้นมีค่าประสิทธิภาพในเกณฑ์ 88.20/85.00 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยแบบเรียนนี้สามารถพัฒนาทักษะในการอ่าน เขียน และใช้คำพังเสียงของผู้เรียนได้ถูกต้องมากขึ้น

ศศิธร มัตชีโมโตะ (2554: 31-33) ทำการวิจัยเรื่องแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรมเรื่อง “ดอกไม้ไทย” สำหรับผู้เรียนชาวญี่ปุ่น โดยจุดมุ่งหมายข้อหนึ่งในการวิจัยครั้งนี้คือการศึกษาความก้าวหน้าของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการใช้แบบเรียนของผู้เรียนชาวญี่ปุ่น ซึ่งผลปรากฏว่าผู้เรียนชาวญี่ปุ่นมีผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังจากการเรียนโดยใช้แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรมเรื่อง “ดอกไม้ไทย” ผู้เรียนชาวญี่ปุ่นมีความเข้าใจในวัฒนธรรม วิถีชีวิตและแนวคิดของชาวไทยมากขึ้นกว่าเดิม ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ภาษาไทย

จากการศึกษางานวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่าแบบเรียนที่มีประสิทธิภาพจะช่วยพัฒนาทักษะทางภาษาแก่ผู้เรียนได้ และแบบเรียนในเชิงวัฒนธรรมไทยจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนชาวต่างชาติ เกิดความรู้ ความเข้าใจในค่านิยมแบบไทย ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนชาวต่างชาติสามารถใช้ชีวิตในสังคมไทยได้อย่างมีความสุข

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศิลปะไทย

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับศิลปะไทย

ความหมายของศิลปะ ศิลปะมีความหมายที่กว้างขวางโดยผู้รู้และนักวิชาการทั้งหลาย ได้ให้ความหมายของศิลปะไว้หลากหลายซึ่งผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมมาบางส่วน ดังต่อไปนี้

ชะลูด นิ่มเสมอ (2544: 16 – 17) ได้อธิบายความหมายของศิลปะไว้สรุปความได้ว่า ศิลปะคือ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเพื่อแสดงออก ซึ่งอารมณ์ความรู้สึก ความคิด เป็นสิ่งแสดงความงามและมีคุณค่า

ธวัชชานนท์ ตาโธสง (2546: 21) ให้ความเห็นว่า ศิลปะเป็นคำที่มีความหมายหลากหลายที่มุ่งนิยามให้สอดคล้องกับจุดยืนและมุมมองของแต่ละบุคคล ศิลปะดั้งเดิมมักหมายถึง งานช่างฝีมือ หรือ

ทักษะที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์ และเกิดจากภูมิปัญญา ความศรัทธา ความพากเพียร ตลอดจนมีความประณีต และวิจิตรบรรจงอีกด้วย ศิลปะนอกจากจะหมายถึงเรื่องของภาพวาด ภาพเขียน ภาพพิมพ์ รูปปั้น รูปแกะสลักแล้ว มักจะหมายความรวมไปถึงผลงานของมนุษย์ ซึ่งแสดงความงาม และความซาบซึ้งในลักษณะอื่นๆ เช่น วาดศิลป์ ศิลปะการแสดง ดนตรี วรรณกรรม ตลอดจนผลงานที่เกี่ยวข้องกับงานช่าง งานประดิษฐ์ งานเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

จัตร์ชัย อรรถปักษ์ (2550: 9) กล่าวถึงความหมายของศิลปะไว้ว่า ศิลปะเกิดขึ้นมาในสังคมมนุษย์ตั้งแต่สมัยอดีตและมีวิวัฒนาการเรื่อยมาจนปัจจุบันศิลปะคือผลงานที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นในรูปแบบต่างๆ ให้ปรากฏซึ่งสุนทรียภาพ ความประทับใจ ความสะเทือนใจ ตามทักษะของแต่ละคน เพื่อความงามและความพอใจ

ชุตินา เวทการ (2551: 1) ได้กล่าวถึงศิลปะในลักษณะที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไว้ว่า ศิลปะเป็นพฤติกรรมการแสดงออกของมนุษย์ที่แสดงออก ซึ่งอารมณ์ ความรู้สึก ความเชื่อ หรือความคิดของตน สื่อออกมาในรูปแบบต่างๆ เช่น ภาพวาด ภาพปั้น งานประดิษฐ์ ดนตรี และการร่ายรำ พฤติกรรม การแสดงออกนี้เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและแบบแผนพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ การยอมรับของสังคม

จากการศึกษาข้อมูลข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า ศิลปะเป็นสิ่งที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์ เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงสุนทรียภาพ สามารถสื่อถึงความคิดความเชื่อ อารมณ์ความรู้สึกของผู้สร้างงานศิลปะได้ โดยที่ศิลปะไม่ได้จำกัดอยู่แค่วัตถุเท่านั้นแต่ยังรวมถึงบทประพันธ์และการแสดงต่างๆ ด้วย

ศิลปะไทยในแขนงต่าง ๆ การวิจัยในครั้งนี้คือ การสร้างแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาความรู้เรื่องศิลปะไทยไว้ 4 แขนง ได้แก่ จิตรกรรมไทย ประติมากรรมไทย สถาปัตยกรรมไทย และนาฏศิลป์ไทย โดยได้รวบรวมข้อมูลไว้ดังนี้

1. จิตรกรรมไทย

ความหมายและลักษณะของจิตรกรรมไทย จิตรกรรมนั้นเป็นศิลปะที่เกี่ยวข้องกับการวาดภาพและระบายสี เพื่อแสดงเรื่องราวของความเชื่อความศรัทธาในศาสนา ความประทับใจในธรรมชาติ และถ่ายทอดวิถีชีวิตของคนในสังคม มีผู้รู้หลายท่านได้อธิบายถึงลักษณะของจิตรกรรมไทยไว้

จุลทัศน์ พยาฆรานนท์ (2531: 256 – 289) กล่าวถึงจิตรกรรมไทยไว้สรุปความได้ว่า จิตรกรรมไทยส่วนมากเขียนขึ้นเพื่อใช้อธิบายหรือลำดับเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนา โดยเฉพาะศาสนาพุทธให้คนทั่วไปเกิดความเข้าใจ แต่ก็มียุ้งบ้างที่เกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมและความเป็นไปในชีวิตของมนุษย์ เช่น เรื่องเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี วรรณคดี และเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เป็นต้น

สุพิศวง ธรรมพันทา (2532: 222) กล่าวว่ารูปแบบของจิตรกรรมไทยในอดีตได้รับอิทธิพลจากศิลปะของอินเดีย และเขมรโบราณ โดยจิตรกรรมไทยเดิมที่มีลักษณะงดงามมักจะเป็นจิตรกรรมที่ปรากฏตามฝาผนังวัดวาอาราม และปราสาทราชวัง

ศุภสิน สารพันธ์ (2545: 47 – 48) อธิบายไว้ว่า จิตรกรรมไทย มีการจัดองค์ประกอบ สีและเรื่องราวเป็นแบบเฉพาะอย่างไทย เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมในยุคสมัยต่างๆ หรือลักษณะพิเศษของท้องถิ่นนั้นๆ ภาพจิตรกรรมไทยจะมีลักษณะเป็นภาพ 2 มิติ แสดงทัศนียภาพแบบตานกมอง ในภาพจะแสดงจุดสนใจโดยไม่คำนึงถึงสัดส่วน เป็นภาพที่ไม่แสดงเวลา และแสงเงาสามารถใช้สีได้ตามความคิดสร้างสรรค์ของจิตรกร

ณิชารีย์ เรื่องดำ (2548: 25) สรุปความเรื่องลักษณะของจิตรกรรมไทยไว้ว่า จิตรกรรมไทยทำหน้าที่บันทึกเรื่องราวหลักธรรมคำสอนเพื่อใช้อบรมคนให้เป็นคนดีเป็นหลักสำคัญ รูปแบบในจิตรกรรมไทยเป็นแบบคตินิยมคำนึงถึงความคิดมากกว่าความเหมือนจริง ลักษณะการวาดเป็นแบบตานกมองคือ มองจากที่สูงลงมา มีการถ่ายทอดเป็นลักษณะภาพ 2 มิติ ให้ความสำคัญกับการใช้สีเพื่อแสดงลักษณะเฉพาะของบุคคล และมุ่งเน้นการแสดงเรื่องราวทางพุทธศาสนาเป็นสำคัญ

พีระพงศ์ สุขแก้ว (2549: 25) กล่าวถึงจิตรกรรมไทยไว้สรุปได้ว่า จิตรกรรมคืองานศิลปะสาขาหนึ่งที่เรียกว่าจิตรศิลป์ ซึ่งเกิดจากความคิด ความชำนาญ ความประณีต ความศรัทธาของจิตรกร ถ่ายทอดมโนภาพออกมาเป็นภาพเขียน เป็นการสร้างสิ่งที่เป็นนามธรรมให้ปรากฏเป็นรูปธรรม โดยที่จิตรกรรมไทยเป็นภาพเขียนที่มีลักษณะเป็นแบบอย่างของไทยที่แตกต่างจากศิลปะของชาติอื่นอย่างชัดเจน แม้จะมีอิทธิพลของชาติอื่นอยู่บ้าง แต่ก็มีวิวัฒนาการมาตลอดจนถึงปัจจุบันจนเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนได้อย่างสวยงาม ลงตัว

ลายเส้น สี และลายไทยในงานจิตรกรรมไทย สิ่งที่เป็นพื้นฐานอันเป็นเอกลักษณ์ในงานจิตรกรรมไทยคือ การใช้ลายเส้นและการใช้สี ซึ่งมีผู้รู้หลายท่านได้ให้ความรู้ไว้ดังนี้

บุญเยี่ยม แยมเมือง (2537: 104 – 105) กล่าวถึงพื้นฐานการสร้างงานจิตรกรรมไทยไว้ว่า ภาพจิตรกรรมไทย จะให้ความสำคัญกับการใช้เส้นเริ่มด้วยการใช้เส้นร่างภาพ ก่อนระบายสี และจบด้วยการตัดเส้นเป็นขั้นตอนสุดท้าย จิตรกรรมไทยไม่นิยมใช้แสงเงาในภาพเขียน เพราะไม่เน้นความเป็นจริงจากธรรมชาติ เพียงระบายสีให้เรียบง่าย ทำโครงสีให้เกิดความกลมกลืน ใช้วิธีระบายสีเรียบเท่ากันตลอด ตัวภาพกับพื้นภาพจึงมีน้ำหนักสีใกล้เคียงกัน การตัดเส้นในจิตรกรรมไทยจึงมีความสำคัญ เพราะช่วยเน้นให้ตัวภาพเด่นออกมาจากพื้นภาพ

นันทพงศ์ สินสวัสดิ์ (2545: 7, 57) ได้กล่าวไว้ว่า จิตรกรต้องการใช้ภาพเขียนเพื่อตกแต่งอาคารทางพุทธศาสนา ซึ่งมีพระประธานในโบสถ์เป็นจุดที่สำคัญที่สุด ภาพเขียนต้องมีส่วนเสริมให้องค์พระพุทธรูปมีความขลัง ศักดิ์สิทธิ์ สงบนิ่ง ซึ่งจะระบายสีเรียบแบน ไม่แสดงมิติแบบเหมือนจริง เพื่อไม่ต้องการให้เกิดระยะใกล้ไกล ดังนั้นการตัดเส้นเป็นส่วนสำคัญเพื่อเน้นให้เห็นถึงรูปทรงของตัวภาพชัดเจน ช่างไทยจำแนกความสำคัญของการเขียนภาพบุคคลด้วยการระบายสีให้

แตกต่างกัน โดยกำหนดฐานะของบุคคลจากสีคือ สีทองเป็นผิวสีเนื้อของพระพุทธเจ้า สีขาวเป็นผิวสีเนื้อของกษัตริย์ ผิวสีขาวนวลเป็นบุคคลชั้นสูง ผิวสีน้ำตาลอ่อนเป็นสามัญชน ผิวสีคล้ำเป็นพวกตัวทาก

วิทย์ พินคินเงิน (2547ก: 29 – 31) ได้อธิบายเรื่องวัสดุและประเภทของสีไว้ว่า สีต่างๆ ที่ใช้ในวงการช่างเขียนไทยแต่โบราณนั้นเรียกกันว่า “น้ำยา” สีที่ใช้ระบายในการเขียนภาพจิตรกรรมมีการผสมกันระหว่างสีต่างๆ กับน้ำกาว จิตรกรรมไทยจะใช้เส้นแสดงรูปลักษณะของภาพที่ชัดเจน สีของไทยที่ใช้กันมาตั้งแต่โบราณมีอยู่ไม่มาก เนื่องจากเน้นเรื่องการใช้เส้นเป็นใหญ่ สีของไทยในเบื้องต้นมีอยู่ไม่กี่สี แต่มีสีตัวหลักอยู่ 5 สี คือสีแดง สีคราม สีเหลือง สีขาว และสีดำ นอกจากสีเบื้องต้นดังกล่าวแล้ว ยังมีการผสมสีจนเกิดเป็นสี 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายที่สีสดใสและสว่างเป็นพวก “หง” ส่วนสีที่ค่อนข้างมืดและไม่สดใสเป็นพวก “มอ” การผสมกันของสีทำให้เกิดสีใหม่เป็นไปตามความต้องการของผู้ใช้

จุลทรรศน์ พยาขรณนท์ (2531: 289) ได้กล่าวถึงการใช้สีทองในงานจิตรกรรมไทยว่า สีทองนั้นนำมาจากทองคำเปลว จิตรกรรมไทยส่วนมากที่ทำปิดทองคำเปลวประดับมีเป็นต้นว่าส่วนที่เป็นเครื่องประดับ เครื่องใช้ ยานพาหนะ ส่วนประกอบปราสาทราชมณเฑียร ฯลฯ เป็นรูปภาพสวยงามน่าชมประเภทหนึ่ง โดยการปิดทองคำเปลวนั้น เพื่อแสดงสภาพอันมีค่าของส่วนประกอบแห่งรูปภาพและเพื่อยกย่องให้มีความสำคัญกว่ารูปภาพอื่นในองค์ประกอบที่นั้นๆ เช่น รูปพระพุทธเจ้านิยมปิดทองคำเปลวบนส่วนที่เป็นพระวรกาย เพื่อให้มีพระฉวีผ่องใสและเห็นความสำคัญเด่นชัด

น.ณ ปากน้ำ (2533: 11) กล่าวถึงความงามอันเป็นเอกลักษณ์ของลายไทย ไว้ว่า ลายไทยนั้นคล้ายเพลงไทยเดิมที่มีหลายชั้น หรือเพลงคาสลิดของบ๊าค ซึ่งแตกกิ่งก้านสาขาไปละเอียด ลายชั้นเชิงจากก้านลายสู่ตัวหงาไปกระหนกตัวที่สอง ตัวที่สาม ไปจนสู่ปลายสะบัดเปลว มันคืออารมณ์อันอ่อนไหวละเอียดละไม

ศุภสิน สารพันธ์ (2545: 82 – 83) ให้ความรู้เรื่องลายไทยไว้ว่า ลายไทยเป็นศิลปะเก่าแก่ มีการสืบเนื่องและวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา จนถึงรัตนโกสินทร์ ลายไทยที่เห็นในทุกวันนี้ถือได้ว่าเป็นแบบแผนตายตัวกลายเป็นเอกลักษณ์ของชาติ มีกฎเกณฑ์ มีชื่อลาย โดยลายไทยที่เป็นพื้นฐานเบื้องต้น ได้แก่ ลายกระจัง ลายประจำยาม ลายดาว ลายพุ่ม ลายกระหนกสามตัว ซึ่งเรียกลายเหล่านี้ว่า แม่ลาย เพราะสามารถนำไปประดิษฐ์เพิ่มเป็นลวดลายต่างๆ ได้อีกมากมาย

วิญญู คงฉิม (2547: 4) พูดถึงต้นกำเนิดของลายไทยว่า เป็นลวดลายที่เชื่อกันว่า ช่างไทยได้รับแรงบันดาลใจมาจากธรรมชาติ ลายไทยในยุคแรกๆ มีลักษณะใกล้เคียงกับธรรมชาติ ต่อมามีการดัดแปลงให้วิจิตรพิสดารมากขึ้นจนมีแบบแผนตายตัวในปัจจุบัน

พระพงศ์ สุขแก้ว (2549: 25) กล่าวไว้ว่า ลายไทยนั้น เป็นส่วนประกอบของภาพเขียนไทย เป็นลวดลายที่มีชื่อเรียกต่างๆ กัน ซึ่งนำเอารูปร่างจากธรรมชาติมาประกอบ เช่น ลายกระหนก ลายกระจัง ลายประจำยาม ลายเครือเถา เป็นต้น

จากการนำเสนอความคิดเห็นของนักวิชาการทั้งหลาย พอจะสรุปได้ว่าจิตรกรรมไทยเป็นศิลปะภาพเขียนที่มีลักษณะ 2 มิติ ไม่แสดงเวลาและแสงเงาในภาพ สร้างงานโดยใช้ลายเส้นเป็นหลัก

สำคัญ ใช้สีในการแบ่งแยกบุคคล โดยนิยมสร้างงานจิตรกรรมไทยตามจินตนาการของจิตรกรไม่เน้นความเหมือนจริง และมีจุดประสงค์ในการแสดงเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธและประเพณีวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย

2. จิตรกรรมฝาผนัง

จิตรกรรมฝาผนังกับศาสนาพุทธ จิตรกรรมฝาผนังของไทยมีความเกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธทั้งในเรื่องสถานที่ในการวาดและเนื้อหาในงานจิตรกรรมซึ่งในเรื่องนี้มีนักวิชาการหลายท่านให้ความเห็นไว้ดังต่อไปนี้

สมชาติ มณีโชติ (2529: บทนำ) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างจิตรกรรมฝาผนังกับพุทธศาสนาไว้ว่า จิตรกรรมไทยที่มีมาแต่โบราณ นิยมถ่ายทอดภาพที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา และเขียนกันมาทุกยุคทุกสมัย เพื่อเป็นพุทธบูชา จิตรกรรมเหล่านี้ส่วนใหญ่จะปรากฏอยู่ตามผนังอาคารทางพุทธศาสนาจึงมีการเรียกจิตรกรรมเหล่านั้นว่า “จิตรกรรมฝาผนัง” มีจุดมุ่งหมายเพื่อตกแต่งพื้นผนังให้สวยงาม เพื่อเป็นการสั่งสอนเรื่องราวทางพุทธศาสนา เป็นการสอนแบบมีภาพประกอบ เพื่อให้บุคคลที่อ่านหนังสือไม่ออกได้มีโอกาสทราบเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศาสนาได้ ด้วยเหตุนี้จิตรกรรมไทยจึงเขียนเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา โดยเฉพาะเรื่องพุทธประวัติ ชาดก หรือไตรภูมิ

ธนา เหมวงษา (2532: 63) บอกไว้ว่าความผูกพันของคนไทยสมัยก่อนกับวัดเป็นของคู่กัน ถ้าวัดเป็นศูนย์กลางและเป็นแหล่งรวมทุกอย่าง ฉะนั้นคนไปวัดนอกจากจะทำบุญแล้ว ยังจะได้คติธรรมสอนใจจากภาพจิตรกรรมที่เขียนไว้ตามโบสถ์ต่างๆ ด้วย

บุญเยี่ยม แยมเมือง (2537: 115) พูดถึงวัดในฐานะแหล่งศึกษาผลงานจิตรกรรมไว้ว่า คนไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา และโดยลักษณะของสังคมไทยแต่เดิมนั้น ยึดถือวัดเป็นศูนย์กลางเสมอมา จะเห็นว่าวัดมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตของคนไทยตั้งแต่เกิดจนตาย นอกจากวัดจะเป็นที่ให้ความรู้ทางหนังสือและวิชาชีพต่างๆ แล้วยังเป็นสถานที่อบรมจริยธรรมให้กับชุมชนไทยอีกด้วย วัดเป็นที่รวมงานจิตรกรรมขนาดใหญ่ของไทยที่เราเรียกว่า จิตรกรรมฝาผนัง เป็นที่แสดงฝีมืออย่างสุดยอดของศิลปินไทย

มนัสสวาส กุลวงศ์ (2539: บทนำ) กล่าวว่า จิตรกรรมฝาผนังคือ รูปภาพที่วาดบนฝาผนัง ซึ่งส่วนมากจะเป็นผนังของพุทธสถาน อันได้แก่ ผนังกรุในสถูป ผนังคูหาในสถูป อุโบสถ วิหาร หอไตร ศาลาการเปรียญ เป็นต้น

วิบูลย์ ลีสุวรรณ (2549: 91 – 92) กล่าวว่า การวาดจิตรกรรมฝาผนังไทยมีวิธีการและแบบอย่างเฉพาะที่ไม่เหมือนชาติอื่นเนื่องจากงานจิตรกรรมไทยมีความละเอียดประณีตช่างเขียนจึงต้องเป็นผู้ที่มีความละเอียดถี่ถ้วนเป็นพิเศษและมีความรอบรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาและหลักธรรมด้วย เพราะเรื่องที่น่ามาวาดส่วนใหญ่เกี่ยวเนื่องในทางพุทธศาสนา

เนื้อหาในงานจิตรกรรมฝาผนัง ตามข้อมูลที่ปรากฏในหัวข้อจิตรกรรมฝาผนังกับศาสนาพุทธ เนื้อหาในงานจิตรกรรมฝาผนังไทยส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศาสนา แต่นอกจากเรื่องราวที่เกี่ยวกับศาสนาแล้วในงานจิตรกรรมฝาผนังไทยยังมีเนื้อหาในด้านอื่นด้วย

วิทย์ พิณคันเงิน (2512: 37 – 43) อธิบายถึงเรื่องราวที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังไทยไว้ สรุปได้ว่า จิตรกรรมฝาผนังไทยแสดงเรื่องราวพุทธประวัติ ชาดก นิยาย วรรณคดี และประวัติศาสตร์ของไทยในยุคสมัยต่างๆ ซึ่งเป็นเรื่องราวที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นไปในสังคม ความเจริญทางวัฒนธรรมของไทย

สมชาติ มณีโชติ (2529: 13 – 15) พูดเกี่ยวกับเนื้อหาในงานจิตรกรรมฝาผนังว่าเป็นการบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมความเชื่อ ความเป็นอยู่ของสังคมไทย รวมทั้งเรื่องราวในวรรณคดีไทยด้วย

จุลทัศน์ พยาฆรานนท์ (2531: 257) จำแนกประเภทของเนื้อเรื่องในจิตรกรรมฝาผนังไว้ 5 หัวข้อคือ พระพุทธศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี วรรณคดี ประวัติศาสตร์ และวิชาการต่างๆ

นันทพงศ์ สินสวัสดิ์ (2545: 28) กล่าวไว้ว่า ในภาพจิตรกรรมฝาผนังนอกจากจะบันทึกเรื่องราวทางด้านศาสนาแล้วยังปรากฏสภาพสังคมของยุคสมัยเข้าไปด้วย ทั้งการดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ของผู้คนในวังและชาวบ้าน ตลอดจนรูปแบบของอาคารที่อยู่อาศัย สิ่งปลูกสร้างต่างๆ พืชพรรณไม้ และสัตว์ป่าที่มีอยู่จริงในธรรมชาติของไทยอีกด้วย

กรรมวิธีในการสร้างงานจิตรกรรมฝาผนัง จากข้อมูลในหัวข้อจิตรกรรมไทย ทำให้ทราบได้ว่า สิ่งที่มีความสำคัญ ในการสร้างงานจิตรกรรมไทยคือการใช้เส้น และการใช้สี ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวกับการสร้างงานจิตรกรรมฝาผนังไว้ ดังนี้

ศิลป์ พีระศรี (2516: 40) พูดถึงการเตรียมวาดจิตรกรรมฝาผนังในเบื้องต้นไว้ว่า เอาปูนขาวผสมกับน้ำกาวยืดจากเมล็ดมะขามฉาบลงบนพื้นหลายๆ ครั้ง หลังจากนั้นขัดพื้นให้เรียบ แล้วจึงเริ่มเขียนภาพ สีที่ใช้ต้องผสมกับยางหรือกาวยืดหนึ่งแ่งสนิทได้ที่แล้ว พื้นผนังที่เขียนภาพสีฝุ่นไว้ จะแข็งมากและคงทนอยู่ได้นับเป็นเวลาร้อยๆ ปี แต่ถ้าผนังเปียกชื้นภาพที่เขียนไว้จะค่อยๆ เสื่อมสูญไป

สมชาติ มณีโชติ (2529: 16, 43 – 44) กล่าวเกี่ยวกับการลงสีไว้ว่าจิตรกรรมฝาผนังของไทยส่วนใหญ่เป็นภาพที่เขียนด้วยสีฝุ่นหรือสีน้ำกาวยืด (Tempera) ซึ่งเหมาะกับการเขียนบนผนังปูนที่แห้งแล้ว และสามารถตกแต่งรายละเอียดอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของจิตรกรรมไทยได้อย่างดีโดยการเขียนสีฝุ่นเป็นเทคนิคที่ช่างไทยนิยมมากที่สุด

วิทย์ พิณคันเงิน (2547ก: 32 – 53) ให้ความรู้เรื่องการเขียนภาพฝาผนังไว้ว่า งานของช่างเขียนเริ่มต้นในตอนที่ปูนฉาบผิวพื้นของผนังแห้งสนิทแล้ว โดยงานจิตรกรรมมีเพียงช่างเขียนคนเดียว หรือ 2 คน หรือในบางกรณีต้องมีช่างเขียนเพิ่มขึ้นก็ไม่เกิน 5 คน เพราะเป็นงานในลักษณะสร้างสรรค์ส่วนบุคคล

วีรชัย หวังยงกุลวัฒนา (2549: 61) พูดถึงการวาดจิตรกรรมฝาผนังด้วยสีฝุ่นไว้ว่า สีฝุ่นได้มาจากธรรมชาตินำมาทำให้ละเอียดเป็นผง ผสมกาวและน้ำ ช่างไทยใช้อย่างระมัดระวังหรือ กาวกระถินเป็นตัวช่วยให้สีเกาะติดพื้นผิวหน้าวัตถุไม่หลุดง่าย

ตามเนื้อหาข้อมูลที่กล่าวมาเกี่ยวกับจิตรกรรมฝาผนังนั้น ทำให้สรุปความได้ว่า เราสามารถศึกษางานจิตรกรรมฝาผนังของไทยได้ตามวัดต่าง ๆ นอกจากนี้ในการสร้างงานจิตรกรรมฝาผนังนั้น จิตรกรไทยนิยมวาดด้วยสีฝุ่นบนผนังปูนที่แห้งแล้ว ไม่เหมือนงานของต่างชาติที่นิยมสร้างงานแบบปูนเปียก ส่วนเนื้อหาในงานจิตรกรรมฝาผนังจะมีทั้งที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ วิถีชีวิตประเพณีของคนไทย และวรรณคดีต่าง ๆ ดังนั้นนอกจากความสวยงามแล้วจิตรกรรมฝาผนังยังสามารถให้ความรู้เกี่ยวกับประเทศไทย ในด้านต่าง ๆ อีกมากมาย

3. ประติมากรรมไทย

ความหมายและลักษณะของประติมากรรมไทย ผู้วิจัยได้รวบรวมความเห็นของนักวิชาการหลายท่านที่กล่าวถึงลักษณะ และรูปแบบของประติมากรรมไทยไว้ดังต่อไปนี้

จุลทัศน์ พยาฆรานนท์ (2531: 199 – 208) ให้ความรู้เรื่องประติมากรรมไทย ว่างานประติมากรรมไทยทั่วไปหมายถึง รูปภาพที่เป็นรูปทรง ปรากฏแก่ตาสามารถสัมผัสได้โดยตรงด้วยการจับต้อง ทั้งนี้เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ด้วยวิธีการปั้น หล่อ แกะสลัก ฯลฯ ทำเป็นรูปต่างๆ ด้วยวัสดุหลายชนิด ได้แก่ ดิน หิน ไม้ ปูน โลหะ กระจก ชีรัก หนังสัตว์ กระดาษ หยกกัลลวีย์ ผลไม้ และขี้ผึ้ง คนไทยสร้างงานประติมากรรมเพื่อประโยชน์หลากหลาย เช่น ทำเป็นตุ๊กตาคนหรือสัตว์ การทำลวดลายประดับสถานที่หรือภาชนะใช้สอยต่างๆ การแกะสลักผักผลไม้เป็นอาหารก็ถือเป็นงานประติมากรรมไทยอย่างหนึ่งเช่นกัน

สุพิศวง ธรรมพันทา (2532: 217) ว่าผลงานประติมากรรมของไทยได้รับอิทธิพลและแรงบันดาลใจมาจากศาสนาพุทธ และลัทธิพราหมณ์เป็นสำคัญ รูปแบบของผลงานนั้นอยู่บนแนวคิดที่เน้นความประณีตพิสดาร และเกี่ยวข้องกับประวัติและหลักธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่มีการแสดงออกเป็น พระพุทธรูป

บุญเยี่ยม แยมเมือง (2537: 22 – 23) มีความเห็นเกี่ยวกับการสร้างงานประติมากรรมและความศรัทธาที่สอดคล้องกันกับสุพิศวงว่า งานประติมากรรมหมายถึงงานศิลปะที่แสดงออกด้วยการปั้นรูป แกะสลัก หรือการหล่อ และสร้างเป็นรูปเคารพ ตามความเชื่อความศรัทธาของแต่ละยุคสมัย เช่น ศาสนาพุทธสร้างพระพุทธรูป ศาสนาพราหมณ์สร้างรูปเทพเจ้า ศาสนาคริสต์สร้างรูปพระเยซู เป็นต้น

นันทวัลย์ ตั้งพรประเสริฐ (2552: 7) สรุปความเกี่ยวกับประติมากรรมไว้ว่า ประติมากรรม หมายถึง การสร้างสรรค์รูปทรง 3 มิติ ด้วยวิธีการทางศิลปะเช่น การปั้น การหล่อ การแกะสลัก ฯลฯ ส่วนประติมากรรม หมายถึง รูปแทนองค์พระพุทธรูปเจ้า คือ พระพุทธรูป เรียกย่อมาจาก พุทธปฏิม

หรือพุทธปฏิมากร โดยประติมากรรมนั้นมีบทบาทสำคัญต่อมนุษย์ทั้งด้านศาสนา ประวัติศาสตร์ การตกแต่ง สถาปัตยกรรม รวมทั้งด้านการศึกษาพื้นฐานและวิชาชีพ

ศุภสิน สารพันธ์ (2545: 48) อธิบายเกี่ยวกับประติมากรรมไทยว่า หมายถึงการถ่ายทอดความคิดและฝีมือลงบนชิ้นงาน โดยการปั้น แกะสลัก การหล่อ หรือวิธีอื่นใดก็ตาม เป็นรูปที่มองเห็นได้เป็น 3 มิติ คือ มีความกว้าง ยาว ลึก โดยเลือกวัสดุที่เหมาะสมกับงาน เช่น เซาสัตว์ ไม้ หิน ฯลฯ คำว่าประติมากรรมมีคำคล้ายกันอยู่ 2 คำ คือ ประติมากรรม หมายถึง งานที่เกี่ยวกับพระพุทธรูป และประติมากรรม หมายถึง งานทั่วไป นอกเหนือจากพระพุทธรูป

ข้อมูลจากนักวิชาการที่รวบรวมมาอาจกล่าวได้ว่าประติมากรรมไทยคืองานศิลปะแบบ 3 มิติ มีวิธีการสร้างโดยการปั้น แกะสลัก การหล่อ ฯลฯ โดยมีวัสดุหลากหลายทั้งเนื้อแข็งและเนื้ออ่อน นอกจากนี้งานประติมากรรมไทยมักจะเกี่ยวข้องกับความเชื่อความศรัทธาในทางศาสนา

4. พระพุทธรูป คนไทยมักจะสร้างงานประติมากรรมที่เกี่ยวข้องกับความศรัทธาทางศาสนา และประเทศไทยมีคนนับถือศาสนาพุทธเป็นจำนวนมาก พระพุทธรูปจึงเป็นงานประติมากรรมที่พบเห็นได้บ่อยในประเทศไทย

พลสวัสดิ์ มุมบ้านเช่า (2553: 29) กล่าวว่าไว้ว่า ประติมากรรมไทยในยุคแรกๆ สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองด้านศาสนา เรียกว่า “ประติมากรรมพุทธศิลป์” ซึ่งมีลักษณะสำคัญแสดงให้เห็นถึงคุณค่าอารยธรรมที่มีความเจริญสูงสุดทางพุทธศาสนา มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวด้วยการพัฒนารูปแบบที่ได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาของชาติอื่น เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความเจริญด้านศิลปวัฒนธรรม ซึ่งมีความประณีตสวยงาม เนื่องจากช่างพยายามถ่ายทอดผลงานด้วยความศรัทธา ดังนั้นรูปแบบของประติมากรรมไทยจึงเกี่ยวข้องกับคติความเชื่อ และการแสดงออกทางด้านศาสนาทั้งสิ้น

วิทย์ พิณคันเงิน (2547ข: 1) ได้อธิบายอย่างสอดคล้องกันว่า งานประติมากรรมไทย ได้แก่ งานปั้น แกะสลัก งานหล่อ ส่วนมากมุ่งสร้างสรรค์เพื่อจรรโลงพระพุทธรูป พระพุทธรูปซึ่งเป็นรูปที่สร้างเพื่อความเคารพของชาวไทย จึงกลายเป็นยอดแห่งงานประติมากรรม และเป็นตัวแทนผลงานประติมากรรมประจำสมัยต่าง ๆ ไปในตัวอีกด้วย

การสร้างพระพุทธรูป การสร้างพระพุทธรูปในประเทศไทยมีรูปแบบวิธีการดังต่อไปนี้

บุญเยี่ยม แยมเมือง (2537: 70) กล่าวว่าไว้ว่า พระพุทธรูปเป็นรูปสัญลักษณ์แทนพระพุทธรเจ้า การสร้างพระพุทธรูปนั้นเป็นการน้อมนำใจให้ระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณที่พระองค์มีต่อชาวโลก และเพื่อจะได้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามแนวทางคำสอนของศาสนาพุทธ โดยการสร้างพระพุทธรูปในประเทศไทย ถ้าเป็นพระขนาดใหญ่เรียกว่า “พระประธาน” พระประธานจะประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถ ถ้าเป็นพระขนาดย่อมลงมาหน้าตักไม่เกิน 9 นิ้ว เรียกว่า “พระบูชา” โดยมากจะมีอยู่ตามบ้านของชาวพุทธไว้สำหรับบูชากราบไหว้ ถ้าเป็นพระพุทธรูปองค์เล็กๆ ที่นำติดตัวไปได้เรียกว่า “พระเครื่อง” หรือ “พระพิมพ์”

วิทย์ พิณคันเงิน (2512: 205) อธิบายว่า ในการสร้างพระพุทธรูปนั้น อาจแบ่งออกได้เป็น 3 วิธี คือ “การปั้น” ซึ่งหมายถึงการปั้นด้วยปูนหรือวัสดุอย่างอื่น เช่น ดิน “การหล่อ” หมายถึง หล่อด้วยโลหะ “การแกะสลัก” หมายถึง การนำเอาหิน ไม้ งา เขา อย่างใดอย่างหนึ่งมาแกะสลักเป็นองค์พระพุทธรูป ในเรื่องการปั้นและหล่อพระพุทธรูปนี้ วิทย์ พิณคันเงิน (2547ข: 17 – 18) ได้กล่าวไว้ว่า งานปั้นและหล่อมักจะมีความต่อเนื่องกัน หรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นงานเดียวกันแต่คนละขั้นตอน ช่างปั้นหลายคนเป็นช่างหล่อด้วย งานปั้นเป็นงานขั้นต้นที่สร้างรูปด้วยดินหรือขี้ผึ้งแล้วนำมาเป็นแบบสำหรับหล่อด้วยโลหะหรือปูน

สรุปได้ว่า การสร้างพระพุทธรูปนั้นนิยมอยู่ 3 วิธีคือ การปั้น การหล่อ และการแกะสลัก ขนาดของพระพุทธรูปก็มีต่าง ๆ กันไป ตามวัตถุประสงค์ในการสร้าง และจุดมุ่งหมายในการสร้างก็เกิดจากความศรัทธาในศาสนาพุทธของคนไทยนั่นเอง

ยุคสมัยของพุทธศิลป์ไทย ตามหลักฐานทางโบราณคดีทำให้ทราบว่า การสร้างพระพุทธรูปในประเทศไทยมีมานานแล้วโดยสืบค้นย้อนไปได้ถึงยุคทวารวดี และนักวิชาการทั้งหลายได้กำหนดช่วงเวลาหรือยุคสมัยของพุทธศิลป์ไทย ไว้ดังต่อไปนี้

ทันพงษ์ กฤดากร (2508: 1) อธิบายไว้ว่า วิวัฒนาการในการสร้างพระพุทธรูป จำแนกตามลักษณะสกุลช่างและอายุเวลาเป็น 8 สมัย คือ ทวารวดี ศรีวิชัย ลพบุรี เชียงแสน อุทอง สุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ โดยพุทธศิลป์ในชั้นแรกก็ลอกเลียนแบบอย่างของเดิมคือ อินเดีย มาโดยตรง นานเข้าก็มีวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปตามความนิยมที่เกิดขึ้นในแต่ละสมัย

นันทวัลย์ ตั้งพรประเสริฐ (2552: 84 – 85) ได้แบ่งยุคสมัยในการสร้างพระพุทธรูปไว้สอดคล้องใกล้เคียงกัน โดยแบ่งเป็นยุคก่อนประวัติศาสตร์ชาติไทยคือ ทวารวดี ศรีวิชัย และลพบุรี ส่วนอีกยุคคือยุคประวัติศาสตร์ชาติไทยคือ เชียงแสน สุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์

นมัสการ (2550: 13 – 31) ได้อธิบายลักษณะเด่นของพระพุทธรูปในแต่ละ ยุคสมัยไว้สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. พระพุทธรูปสมัยทวารวดีอยู่ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 1000 – 1200 ซึ่งอาณาจักรทวารวดี เคยตั้งอยู่ในบริเวณภาคกลางของประเทศไทย ลักษณะของพระพุทธรูปได้รูปแบบมาจากศิลปะอินเดียโบราณ จุดเด่นของพระพุทธรูปสมัยนี้คือ พระเกตุมาลากลมขนาดใหญ่ พระพักตร์แบนและกว้าง พระนลาฏแคบ และพระนาสิกแบน

2. พระพุทธรูปสมัยศรีวิชัยอยู่ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 1200 – 1700 ศิลปะการสร้างพระพุทธรูปในสมัยนี้ก็ได้รับรูปแบบมาจากอินเดียผ่านมาทางบริเวณเกาะสุมาตราเข้ามาทางภาคใต้ของไทย พระพุทธรูปที่เป็นของสมัยศรีวิชัยจะมีน้อยกว่าสมัยอื่น เพราะในสมัยนั้น นิยมสร้างพระโพธิสัตว์มากกว่า พระพุทธรูปในสมัยศรีวิชัยนี้มีพระพักตร์แบนเหมือนสมัยทวารวดี แต่มีพระวรกายอวบกว่าและพระเกตุมาลา มีขนาดเล็กกว่าพระพุทธรูปสมัยทวารวดี

3. พระพุทธรูปสมัยลพบุรี อยู่ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 1500 – 1800 พระพุทธรูป ที่สร้างในสมัยนี้เป็นศิลปะแบบขอม ซึ่งตอนนั้นขอมมีอำนาจมาถึงบริเวณแม่น้ำเจ้าพระยา

และตั้งเมืองลพบุรีเป็นเมืองสำคัญ ดังนั้นจึงใช้ชื่อ “ลพบุรี” ในการเรียกพุทธศิลป์ที่สร้างขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว จุดเด่นของพระพุทธรูปสมัยลพบุรีคือ พระพักตร์สั้น เป็นทรงสี่เหลี่ยม พระนาสิกใหญ่ พระขนงติดกันเป็นรูปปีกกา พระกรรณยาวและมีกนกพลระดับเสมอ

4. พระพุทธรูปสมัยเชียงแสน อยู่ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 1600 – 2089 พระพุทธรูปของสมัยนี้จะพบได้ในบริเวณภาคเหนือของประเทศไทย พระพุทธรูปสมัยเชียงแสนแบ่งเป็น 2 รุ่น คือ รุ่นแรกและรุ่นหลัง พระพุทธรูปสมัยเชียงแสนรุ่นแรกได้แบบมาจากพระพุทธรูปอินเดีย มีลักษณะพระวรกายอวบ พระพักตร์กลม พระโอษฐ์เล็ก ด้านบนสุดของพระเกตุมาลา มีลักษณะกลม พระพุทธรูปสมัยเชียงแสนรุ่นหลังได้แบบมาจากพระพุทธรูปสมัยสุโขทัย มีลักษณะต่างจากรุ่นแรกค่อนข้างมาก เช่น พระวรกายไม่อวบ ด้านบนสุดของพระเกตุมาลาเป็นรูปเปลว เป็นต้น

5. พระพุทธรูปสมัยสุโขทัย อยู่ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 1800 – 1893 พระพุทธรูปสมัยนี้สร้างโดยช่างไทยในสมัยสุโขทัย พระพุทธรูปในช่วงสมัยนี้จะมีความนุ่มนวลแบบศิลปะไทยมากขึ้นกว่าสมัยก่อนหน้า ลักษณะเด่น คือ พระพักตร์รูปไข่ พระขนงโก่งโค้ง พระโอษฐ์ยิ้มสำรวม พระเกตุมาลาเป็นเปลวยาว พระพุทธรูปสมัยสุโขทัยนั้นได้รับการยอมรับว่าเป็นแบบอย่างของพุทธศิลป์ที่งดงามที่สุด

6. พระพุทธรูปสมัยอู่ทอง อยู่ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 1700 – 2000 ลักษณะของพระพุทธรูปในสมัยนี้มีการผสมกันระหว่างศิลปะสมัยทวารวดี ลพบุรี และสุโขทัย พระพุทธรูปในสมัยอู่ทองจะมีลักษณะเข้มแข็ง สื่อถึงความกล้าหาญ

7. พระพุทธรูปสมัยอยุธยา อยู่ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 1893 – 2325 พระพุทธรูปในสมัยนี้สร้างโดยช่างไทยในสมัยอยุธยาโดยนำศิลปะแบบลพบุรี สุโขทัย และอู่ทองมาผสมกัน ลักษณะพระวรกายคล้ายพระพุทธรูปสมัยอู่ทอง พระพักตร์รูปไข่แบบสมัยสุโขทัย และในช่วงหลังของสมัยอยุธยานิยมสร้างแบบทรงเครื่องกษัตริย์ เรียกว่าพระพุทธรูปทรงเครื่อง

8. พระพุทธรูปสมัยรัตนโกสินทร์เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2325 มาจนถึงปัจจุบัน พระพุทธรูปสมัยรัตนโกสินทร์ในช่วงแรกนำแบบมาจากสมัยอยุธยา ต่อมาในรัชกาลที่ 3 เป็นยุคที่ศาสนาพุทธเจริญมากจึงมีการคิดสร้างปางพระพุทธรูปเพิ่มจากสมัยก่อน ในรัชกาลที่ 4 และ 5 การสร้างพระพุทธรูปเน้นความเหมือนมนุษย์จริงมากขึ้น เนื่องจากมีการผสมศิลปะแบบตะวันตกเข้าไปด้วย เพราะสมัยนั้นคนไทยมีการติดต่อกับชาติตะวันตกมากขึ้น ทำให้เกิดความคิดในการสร้างพระพุทธรูปให้เหมือนมนุษย์จริงมากกว่าสมัยก่อน และในรัชกาลที่ 9 เพื่อฉลองในโอกาสพระพุทธศาสนาครบ 2500 ปี ได้มีการสร้างพระพุทธรูปปางลีลาที่มีลักษณะรวมของความเหมือนมนุษย์จริงอันเป็นลักษณะเฉพาะของพระพุทธรูปสมัยรัตนโกสินทร์และความงามในแบบศิลปะสมัยสุโขทัยเข้าด้วยกัน ซึ่งพระพุทธรูปปางลีลาดังกล่าวอยู่ที่อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

ปางพระพุทธรูป “ปาง” คือชื่อเรียกพระพุทธรูปซึ่งนำมาจากพระอิริยาบถในลักษณะต่าง ๆ ของพระพุทธเจ้า ซึ่งมีผู้ศึกษาลักษณะปางของพระพุทธรูปในแบบต่าง ๆ ไว้ ดังนี้

นมัสการ (2550: 35 – 49) และ พิริยะ ไกรฤกษ์ (2551: 29 – 42) อธิบายลักษณะปางพระพุทธรูปในแบบต่าง ๆ ไว้กล่าวโดยรวมได้ดังนี้

1. ปางตรัสรู้ หรือปางสมาธิ มาจากพุทธประวัติตอนตรัสรู้ของพระพุทธเจ้ามีลักษณะประทับขัดสมาธิเพชร พระหัตถ์สองข้างวางหงายซ้อนกันบนพระเพลา พระหัตถ์ขวาวางบนพระหัตถ์ซ้าย พระบาทขวาวางบนพระบาทซ้าย

2. ปางมารวิชัย มาจากพุทธประวัติตอนพระบรมโพธิสัตว์ มีสมาธิจนชนะมารและตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าได้สำเร็จมีลักษณะประทับขัดสมาธิเพชร พระหัตถ์ซ้ายวางหงายบนพระเพลา พระหัตถ์ขวาวางคว่ำลงที่พระชานุ นิ้วพระหัตถ์ขวาชี้ลงพื้น

3. ปางปฐมเทศนา มาจากพุทธประวัติตอนพระพุทธเจ้าแสดงธรรมเทศนาครั้งแรก มีลักษณะประทับขัดสมาธิเพชร หรือประทับห้อยพระบาทบนบัลลังก์ ยกพระหัตถ์ทั้งสองข้างเสมอพระอุระ พระหัตถ์ขวายกจีบนิ้วเป็นรูปวงกลม พระหัตถ์ซ้ายมีทั้งลักษณะวางหงายบนพระเพลา บางแห่งให้พระหัตถ์ซ้ายยกจีบนิ้วเป็นวงกลมรองประคองอยู่ใต้พระหัตถ์ขวา หรือให้พระหัตถ์ซ้ายยกถือชายจีวรไว้ก็มี

4. ปางห้ามสมุทร เรียกอีกอย่างว่า “ปางห้ามญาติ” มาจากพุทธประวัติตอนที่พระพุทธเจ้าทรงห้ามพระญาติไม่ให้ทำสงครามแย่งน้ำกันมีลักษณะประทับยืน ยกพระหัตถ์สองข้างเสมอพระอุระ หงายฝ่าพระหัตถ์ทั้งสองข้างไปทางด้านหน้า

5. ปางไสยาสน์ เรียกอีกอย่างว่า “ปางโปรดอสุรินทราหู” ปางนี้มาจากพุทธประวัติตอนพระพุทธเจ้าแสดงปาฏิหาริย์เนรมิตพระวรกายให้ใหญ่กว่าอสุรินทราหูผู้มีร่างกายสูงใหญ่เพื่อสอนธรรม ว่าเราไม่ควรยึดติดกับตัวตนของเรา ปางนี้มีลักษณะบรรทมตะแคงขวา พระหัตถ์ซ้ายวางทาบไปบนพระวรกาย พระหัตถ์ขวาดังรับพระเศียรและมีพระเขนยรองใต้พระหัตถ์ บางทีให้พระเขนยอยู่ใต้พระกัจฉะ พระบาทซ้ายวางซ้อนบนพระบาทขวา

6. ปางปรินิพพาน มาจากพุทธประวัติตอนพระพุทธเจ้าปรินิพพาน มีลักษณะบรรทมตะแคงขวา หลังพระเนตร พระเศียรหนุนพระเขนย พระหัตถ์ซ้ายวางทาบไปบนพระวรกาย พระหัตถ์ขวาวางหงายไว้ข้างพระเขนย พระบาทซ้ายวางซ้อนบนพระบาทขวา

7. ปางลีลา มาจากพุทธประวัติตอนพระพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์พร้อมเหล่าเทวดาที่มาส่งเสด็จ ถือเป็นปางที่คนส่วนใหญ่กล่าวว่า งดงามมาก มีลักษณะเป็นท่าทางขณะกำลังจะทรงพระดำเนิน โดยยกส้นพระบาทขวาขึ้นจากพื้นปลาย พระหัตถ์ขวาไกวอยู่ข้างพระวรกาย พระหัตถ์ซ้ายยกเสมอพระอุระฝ่าพระหัตถ์หันไปด้านหน้า

จากข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวกับพระพุทธรูปในข้างต้น กล่าวได้ว่าพระพุทธรูปเป็นงานประติมากรรมไทยที่มีความเชื่อมโยงถึงประวัติศาสตร์อันเก่าแก่ของชาติไทย และเป็นหนึ่งในสิ่งที่มีสื่อให้เห็นถึงค่านิยม ความคิด และนิสัยใจคอของคนไทย

5. สถาปัตยกรรมไทย

ลักษณะของสถาปัตยกรรมไทย สถาปัตยกรรมไทยนั้นเป็นศิลปะที่เกี่ยวข้องกับสิ่งก่อสร้างแบบไทย มีลักษณะดังต่อไปนี้

จุลทัศน์ พยาฆรานนท์ (2531: 99 – 107) กล่าวว่าสถาปัตยกรรมเป็นผลงานทางวัตถุสถานที่ได้รับการสร้างสรรค์ด้วยศิลปะและวิทยาแห่งการก่อสร้างเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัย บางอย่างก็สร้างเพื่อเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความเชื่อต่อศาสนา หรือความศรัทธาในวีรกรรมอันควรแก่การยกย่องชื่นชม สิ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรม ได้แก่ สิ่งแวดล้อม ฤดูกาล สังคม ประวัติศาสตร์ ศาสนา สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนแต่มีอิทธิพลสำคัญทำให้งานสถาปัตยกรรมออกมา มีรูปแบบทรวดทรงและคุณสมบัติทางความงามแตกต่างกันออกไป ความปรารถนาของมนุษย์ในการที่จะได้ใช้สิ่งปลูกสร้างที่ประกอบด้วยศิลปะลักษณะไม่จำกัดจำเพาะ เพียงแต่การสร้างที่อยู่อาศัยเท่านั้น แต่ยังมีวัตถุประสงค์ที่จะได้ใช้สิ่งปลูกสร้างเพื่อกิจกรรมต่างๆ เพื่อสนองความเชื่อความศรัทธาต่อศาสนา อันมีผลสำคัญต่อจิตใจผู้คนด้วย ดังนั้นเราจึงอาจแบ่งประเภทของสถาปัตยกรรมได้ตามวัตถุประสงค์ของการสร้าง

ศุภสิน สารพันธ์ (2545: 52) กล่าวถึงลักษณะของสถาปัตยกรรมไทยไว้ว่า เป็นงานศิลปะที่คำนึงถึงความงามของรูปทรงและหน้าที่ใช้สอยไปพร้อมกัน ลักษณะเด่นของสถาปัตยกรรมไทยที่เป็นอาคารคือนิยมสร้างเป็นอาคารชั้นเดียว โดยจะมีโครงสร้างอย่างง่ายและเปิดเผย มีหลังคาทรงสูง กั้นสาดยื่นออกมามาก หลังคามีลักษณะซ้อนกันหลายชั้น ประตุน้ำตางน้อย เล็กและแคบ

ชุดิมา เวทการ (2551: 56 – 58) ได้แบ่งประเภทของสถาปัตยกรรมไว้ตามวัตถุประสงค์ของการสร้าง คือ สถาปัตยกรรมที่อยู่อาศัย และสถาปัตยกรรมทางศาสนา

ลักษณะของสถาปัตยกรรมไทยตามที่กล่าวมาสรุปได้ว่า มนุษย์สร้างงานสถาปัตยกรรมเพื่อประโยชน์ใช้สอยทั้งในด้านการใช้เป็นที่อยู่อาศัย และสถาปัตยกรรมที่ตอบสนองค่านิยมและความศรัทธาของคนในสังคม โดยคำนึงถึงความสะดวกสบายและความงามทางศิลปะควบคู่กันไป

6. เรือนไทย เรือนไทยเป็นงานสถาปัตยกรรมที่เป็นที่อยู่อาศัย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตแบบไทย

ลักษณะของเรือนไทย ได้มีผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับลักษณะของเรือนไทยไว้ดังนี้

ทรงวิทย์ แก้วศรี (2534: 40) ให้ความเห็นไว้ว่า เรือนไทยเป็นแบบอย่างที่ดีซึ่งแสดงถึงระเบียบแบบแผนการกินดีอยู่ดีของชนชาติไทยว่าเป็นมาอย่างไรได้ชัดเจนและถาวรที่สุด

วิทย์ พิณคันเงิน (2512: 282 – 284) กล่าวถึงรูปแบบลักษณะของเรือนไทยไว้ว่า เรือนไทยใช้จะเป็นที่อยู่อาศัยเพียงอย่างเดียว ยังเป็นสิ่งแสดงวัฒนธรรมของชาติซึ่งเจริญรุ่งเรืองมานานแล้วอีกด้วย ลักษณะของเรือนไทยนั้นเป็นเรือนฝากระดาน หลังคาของไทยมักมุงด้วยจากหรือกระเบื้องไม้สัก กระเบื้องดินเผา ทรงหลังคาแหลมสูง ชายคางอนขึ้นเล็กน้อย ตรงจั่วมักทำเป็นปั้นลม เสาเรือนนิยมตั้งให้ปลายสอบเข้าหากันพองามทำให้ส่วนบนของเรือนซ่อนอยู่ภายใต้หลังคาอย่างมิดชิด

เพื่อกันแดดฝนไม่ให้สาตเข้ามาภายในเรือนได้ อีกสิ่งที่น่าสนใจคือเรือนไทยไม่ใช่ตะปุดอกไม้เลย มีแต่ลิ่มซึ่งทำด้วยไม้เนื้อแข็งเท่านั้น

ประยงค์ อนันทวงศ์ (2531: 2-3) กล่าวว่า แม้ว่าบ้านเรือนไทยในแต่ละภูมิภาคมีลักษณะและองค์ประกอบแตกต่างกันไปบ้างเนื่องจากสภาพของภูมิอากาศ ฤดูกาล ทำเลและวัสดุในการปลูกสร้าง ตลอดจนค่านิยมของคนในสังคมนั้นๆ แต่ก็ยังแสดงเอกลักษณ์ของไทยอยู่ดี กล่าวคือ บ้านเรือนไทยส่วนใหญ่จะสร้างด้วยไม้ มีชั้นเดียว ยกพื้นสูง ใต้ถุนโปร่ง หลังคาทรงสูง หลังคามีเชิงชาย หน้าจั่ว ปันลม และมีกันสาดที่ทอดอยู่ใต้เชิงชายสำหรับกันแดดกันฝน

จุลทัศน์ พยาฆรานนท์ (2531: 157) ได้เขียนบรรยายลักษณะเรือนไทยไว้ว่า เรือนไทยทั่วไป ทุกภาคมีลักษณะเป็นระเบียบ เรียบง่ายไม่ซับซ้อน ทรงของเรือนมักทำเป็นทรงสอบ ปลาย นิยมยกพื้นสูงขนาดคนเดินรอดได้ มักจะทำพื้นเรือนลดระดับลงมาเป็นขั้นๆ ส่วนหลังคา นิยมทำทรงจั่วตั้ง หลังคามีความสูงทำให้มีพื้นที่ใต้หลังคาช่วยระบายความร้อนได้ดี และลักษณะหลังคาที่ลาดชันมากมีประโยชน์ในการระบายน้ำฝนลงจากหลังคาได้รวดเร็ว

ความสอดคล้องของเรือนไทยกับสภาพแวดล้อม ลักษณะของเรือนไทย มีการออกแบบขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ดินฟ้าอากาศ ทำให้ผู้อยู่อาศัยเกิดความ สะดวกสบายมากที่สุด

จุลทัศน์ พยาฆรานนท์ (2531: 161 – 163) ได้อธิบายลักษณะที่สอดคล้องกัน ระหว่างเรือนไทยกับสภาพแวดล้อมไว้ สรุปได้ดังนี้

1. เรือนไทยมีใต้ถุนสูงเพื่อป้องกันความชื้น น้ำท่วมและสัตว์ร้าย นอกจากนี้คนไทยยังใช้ใต้ถุนเป็นที่ทำงานและเก็บเครื่องใช้สำหรับการทำงานได้อีกด้วย
2. พื้นบนเรือนไทยจะทำต่างระดับกันคือ พื้นเรือนมีระดับสูงที่สุด ต่อมาเป็นพื้นกระเบื้องต่ำกว่าพื้นเรือน และพื้นชานมีระดับต่ำสุด เพราะหลังคาเรือนไทยจะมีความลาดชันและคลุมพื้นที่ถึงพื้นกระเบื้อง การทำพื้นต่างระดับเพื่อให้คนบนเรือนเดินได้สะดวกโดยศีรษะไม่ชนถูกหลังคา
3. หลังคาเรือนไทยจะสูงและลาดชันมาก เพื่อให้ระบายน้ำฝนลงจากหลังคาได้เร็ว หลังคาสูงและไม่มีฝ้าเพดาน จึงมีพื้นที่ใต้หลังคามาก ทำให้ระบายความร้อนได้ดี
4. เรือนไทยมีกันสาดต่อออกไปจากเรือนทั้งสามด้าน เพื่อกันฝนสาดฝारेือนและรับน้ำฝนที่ไหลมาจากหลังคาให้ไปตกห่างเรือนทำให้พื้นดินใกล้เรือนและเสาเรือนไม่ชื้น ไม่ผุกร่อนง่าย ประโยชน์อีกอย่างของกันสาดคือใช้กันแดดเพราะประเทศไทยเป็นประเทศร้อนมีแดดจัดในตอนกลางวัน
5. ห้องครัวในเรือนไทยจะทำฝาผนังโปร่งเพื่อระบายอากาศไม่ให้เกิดความชื้น และเพื่อระบายควันไฟเวลาทำอาหารด้วย

ประเภทของเรือนไทยตามรูปแบบการสร้าง หากแบ่งประเภทเรือนไทยตามรูปแบบการสร้างจะแบ่งได้เป็นเรือนเครื่องผูก และเรือนเครื่องสับ

จุลทัศน์ พยาฆรานนท์ (2531: 160 – 161) อธิบายเกี่ยวกับเรือนเครื่องผูกและเรือนเครื่องสับไว้ว่า

เรือนเครื่องผูก คือ เรือนซึ่งปลูกด้วยวัสดุที่ไม่คงทนถาวร เช่น ไม้ไผ่ หวาย ใบจาก หญ้าคา ใบตาล เป็นต้น ซึ่งกำหนดเรียกชื่อเรือน ตามหลักการปลูกเรือนซึ่งอาศัยการผูกเป็นสำคัญ เรือนชนิดนี้ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า “กระท่อม”

เรือนเครื่องสับ คือ เรือนที่ปลูกด้วยวัสดุที่เป็นไม้แก่นและแผ่นกระดานซึ่งมีความมั่นคงอยู่ได้นานปี ชาวบ้านทั่วไปเรียกเรือนอย่างนี้ว่า “เรือนฝากระดาน” ตามความสำคัญของฝาเรือนซึ่งทำด้วยแผ่นกระดานแทนที่จะเป็นฝาไม้ไผ่สานเหมือนฝาเรือนเครื่องผูก

ประเภทของเรือนไทยตามลักษณะภูมิประเทศ นอกจากการแบ่งประเภทตามวิธีการสร้างแล้ว ประเภทของเรือนไทยยังสามารถแบ่งตามลักษณะพื้นที่ตั้งของเรือนได้ โดยแบ่งไปตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย

บุญเยี่ยม แยมเมือง (2537: 86 – 88) แบ่งประเภทเรือนไทยตามลักษณะภูมิประเทศ คือ เรือนไทยภาคเหนือ เรือนไทยภาคอีสาน เรือนไทยภาคกลาง และเรือนไทยภาคใต้ ซึ่งเรือนไทยแต่ละภาค มีลักษณะเฉพาะตัวพอจะสรุปได้ดังนี้

มาลา คำจันทร์ (2551: 8 – 9) ได้อธิบายไว้ว่า เรือนไทยภาคเหนือหรือเรียกว่า เรือนกาแลเป็นเอกลักษณ์ของเรือนล้านนา ร่มเย็น เป็นสุข สงบงาม สร้างจากไม้เนื้อแน่น เรือนกาแลปลูกยกพื้นใต้ถุนสูงพอคนลอดเข้าออกได้สะดวก ลักษณะเด่นที่มองเห็นได้แต่ไกลคือ มีกาแลหรือไม้ไขว่กันเป็นรูปร่างคล้ายปีกกาติดอยู่บนปลายจั่ว ฝาเรือนไม่ตั้งฉากกับพื้นมักหลบเข้าในตรงระดับพื้นเรือน ทำมุมเอียงยื่นออกไปเล็กน้อยตรงส่วนที่ติดกับหลังคาเพื่อหลบฝน และนิยมปลูกแบบเรือนแฝด

ศรีศักร วัลลิโภดม (2552: 78) พูดถึงลักษณะเรือนไทยภาคกลางสรุปได้ว่า เป็นเรือนทรงสูง มีหน้าต่างทั้งสี่ด้าน ใต้ถุนสูงโปร่ง ซึ่งเหมาะกับสภาพอากาศร้อนอบอ้าว อีกทั้งเรือนที่อยู่ชายน้ำ มีน้ำท่วมใต้ถุนเรือนเวลาน้ำขึ้นน้ำลงจะช่วยชะล้างสิ่งสกปรกออกไป เรือนที่อยู่บนตลิ่งพอหมดฤดูน้ำท่วมก็ใช้ใต้ถุนเรือนเป็นที่นั่งเล่น ทำกิจกรรมประจำวัน รวมทั้งเก็บเครื่องมือในการทำนาทำไร่และอื่นๆ ได้ ระเบียงและชานเรือนมีพื้นที่ใช้สอยกว้างขวางสำหรับทำกิจกรรมต่างๆ ได้ ถ้าเป็นครอบครัวใหญ่นิยมทำเป็นเรือนหมู่คือ มีเรือนหลายหลังและมีชานเรือนติดต่อถึงกันหมด ในเรือนหมู่อาจมีเรือนนอนหลายเรือนและมีเรือนครัวหรือเรือนโถงร่วมกัน

วิโรฒ ศรีสุโร (2536: 123) กล่าวว่า เรือนไทยอีสานสร้างแบบเรียบง่าย คนไทยอีสานนิยมสร้างเรือนอยู่รวมกันเป็นกลุ่มตามริมน้ำ และมักมีการย้ายที่อยู่ไปในพื้นที่ ซึ่งเหมาะกับอาชีพและการใช้ชีวิต เช่น อยู่ใกล้แหล่งน้ำเพื่อง่ายต่อการเพาะปลูก อยู่ในที่ดอนเพื่อทำไร่ เลี้ยงสัตว์ อยู่ใกล้ป่าเพื่อหาของป่า เรือนทางภาคอีสานจึงนิยมสร้างแบบเรียบง่าย เพื่อสะดวกต่อการย้ายที่อยู่

ศรีศักร วัลลิโภดม (2552: 115) อธิบายถึงลักษณะเรือนไทยเดิมในภาคอีสานว่าเป็นเรือนเดี่ยว ใต้ถุนสูง ติฝาสายบัว หน้าต่างเล็ก มีหลังคาหน้าจั่วทรงสูงแบบเดียวกับเรือนไทยภาคกลาง หลังคามีทั้งที่มุงด้วยกระเบื้องไม้และมุงด้วยแฝก

ภิญโญ สุวรรณคีรี (2536: 206 – 208) กล่าวว่า วิชาเรขาคณิตของไทยภาคใต้เป็นเรขาคณิตชั้นเดียวได้ถูกส่งผ่านมาแต่โบราณกาลได้ หลักการที่นิยมมี 3 ทรงคือ ทรงจั่ว ทรงมนิลา และทรงปั้นหยา เกิดจากการผสมผสานระหว่างทรงจั่วกับทรงมนิลา

ภักทราดี ศิริวรรณ (2554: 130 – 131) กล่าวถึงลักษณะเด่นของเรขาคณิตของไทยภาคใต้ไว้ว่า การปลูกเรือนจะไม่ฝังโคนเสาลงไปในดินแต่จะยกเสาดั้งบน “ดินเสา” ซึ่งเป็นแผ่นหิน ก้อนหิน หรือในปัจจุบันใช้ปูนซีเมนต์เพื่อป้องกันเสาผุพัง

คติความเชื่อเกี่ยวกับเรือนไทย ผู้วิจัยได้รวบรวมเรื่องราวของความเชื่อในการสร้างเรือนไทยไว้ดังนี้

ประยงค์ อนันทวงศ์ (2531: คำนำ) ให้ความเห็นไว้ว่า การปลูกสร้างเรือนของคนไทยตั้งแต่โบราณ นอกจากจะเพื่อประโยชน์ในด้านเป็นที่อยู่อาศัยให้ความสะดวกสบายปลอดภัยแล้วยังคำนึงถึงความร่มเย็นเป็นสุข และมีโชคลาภของเจ้าของบ้าน ครอบครัว ตลอดจนข้าทาสบริวาร ด้วยเหตุนี้การปลูกเรือนในสมัยก่อนจึงต้องมีการหาฤกษ์ยาม กำหนดทิศทางลักษณะการปลูกสร้าง ประกอบพิธีทางศาสนาทางพุทธ พราหมณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างควบคู่กันไป

จุลทัศน์ พยาฆรานนท์ (2531: 182 – 183) คนไทยมีคติความเชื่อเกี่ยวกับเรือนและการปลูกเรือนหลายประการด้วยกัน เช่น ห้ามปลูกเรือนขวางตะวัน ห้ามปลูกเรือนคร่อมตอหรือคลอง ห้ามทำบันไดเป็นจำนวนคู่ เป็นต้น ซึ่งลักษณะต่างๆ นี้ ล้วนถูกกำหนดขึ้นเพื่อความราบรื่นสะดวกต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้อยู่อาศัยในเรือนทั้งสิ้น

เรือนไทยถือเป็นภูมิปัญญาที่น่าทึ่งอีกอย่างหนึ่งของคนไทย ด้วยการออกแบบที่มีความงดงามอ่อนช้อยแบบศิลปะไทย และลักษณะส่วนประกอบต่างๆ ล้วนถูกกำหนดขึ้นมาจากจุดประสงค์เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุขของผู้อยู่อาศัยทั้งสิ้น

7. นาฏศิลป์ไทย

ความหมายและลักษณะของนาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์ไทยเป็นศิลปะที่เกี่ยวกับการแสดงอันเป็นเอกลักษณ์ มีความหมายและลักษณะดังนี้

เดชดินทร์ รัตน์ปิยะภากรณ์ (2550: 189 – 190) ให้ความหมายไว้ว่า นาฏศิลป์ไทย หมายถึง การแสดงออกซึ่งลีลาความงดงามของการฟ้อนรำที่เน้นความสนุกสนาน ทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ร่วมกับการแสดง นาฏศิลป์ไทยถือเป็นศิลปวัฒนธรรมแขนงหนึ่งที่แสดงออกถึงความเจริญรุ่งเรืองของชนชาติไทยมายาวนาน นาฏศิลป์ไทยจำแนกประเภทได้ ดังนี้

ระบำ คือ การแสดงที่ไม่มีเนื้อเรื่องไม่มีตัวละคร เช่น รำอวยพร ระบำนาพรตน์ ระบำศรีวิชัย เป็นต้น

รำ คือ การแสดงที่มีเนื้อเรื่องหรือที่เรียกว่า ละคร ซึ่งมีคำร้อง มีบทเจรจา การแสดงประเภทรำ ได้แก่ ละครนอก และละครใน

เต้น คือ การแสดงประเภทโขน ซึ่งเป็นการแสดงนาฏกรรมประเภทมหรสพ มีหลายชนิด เช่น โขนกลางแปลง โขนโรงนอก โขนนั่งราว เป็นต้น

เรณู โกศินานนท์ (2542: 1 – 5) กล่าวว่า นาฏศิลป์ไทยเริ่มจากการเลียนแบบกิริยา ท่าทางธรรมชาติของมนุษย์และสัตว์ ต่อมามีการถ่ายทอดและดัดแปลงให้งดงามเหมาะสมกับยุคสมัยกลายเป็นความงามทางศิลปะที่มีเอกลักษณ์ในแบบไทย ทั้งท่ารำที่อ่อนช้อย งดงาม ดนตรีประกอบคำร้อง เครื่องแต่งกาย ภาษาท่าทางที่สื่อความหมายและอารมณ์ ในปัจจุบันศิลปะการแสดงของไทยที่เรียกรวมว่านาฏศิลป์ไทยนั้น ประกอบด้วย ระบำ รำ ฟ้อน

ชวน เพชรแก้ว และคนอื่นๆ (2533: 574) ให้ความหมายเกี่ยวกับ ระบำ รำ ฟ้อน ไว้ว่าคือ การแสดงกิริยาท่าทางโดยใช้ มือ แขน ขา ใบหน้า ไปตามจังหวะที่มีดนตรีประกอบ ถือเป็นศิลปะอย่างหนึ่งเป็นการแสดงออกด้วยความรื่นเริงบันเทิงใจ เพื่อเล่นและดูด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลิน โดยมีชื่อเรียกการแสดงแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น เช่น ภาคเหนือเรียกว่า “ฟ้อน” ภาคอีสานเรียกว่า “เซิ้ง” เป็นต้น

สุมิตร เทพวงษ์ (2547: 1 – 5) ที่อธิบายไว้ดังนี้ ระบำ ตามพจนานุกรมแปลว่าการฟ้อนรำ รำหรือฟ้อน ดังนั้น คำว่า ระบำ รำ ฟ้อน จึงไม่แตกต่างกัน ระบำ คือ ศิลปะของการรำรำที่แสดงพร้อมกันเป็นหมู่เป็นชุดไม่ดำเนินเรื่องราว และคำว่า “ระบำ” ย่อมรวมเอา “ฟ้อน” และ “เซิ้ง” เข้าไว้ด้วย เพราะวิธีการแสดงไปในรูปแบบเดียวกัน แต่แยกให้เห็นความแตกต่างของท้องถิ่น “ฟ้อนและเซิ้ง” เป็นระบำพื้นเมืองแต่งกายตามเชื้อชาติ ประกอบด้วยเพลงที่มีทำนองและภาษาท้องถิ่น โดยฟ้อนมักจะใช้เรียกศิลปะการแสดงท้องถิ่นของลานนา ส่วนเซิ้งมักจะใช้เรียกศิลปะการแสดงท้องถิ่นทางภาคอีสานของไทย

จากเนื้อความที่รวบรวมมาสรุปได้ว่า นาฏศิลป์ไทย คือ การเคลื่อนไหว แสดงท่าทางประกอบดนตรี อันมีเอกลักษณ์ที่ความอ่อนช้อย งดงามแบบไทย ซึ่งมีท่าทางที่สื่อความหมายและอารมณ์ได้ โดยมีการแบ่งประเภทเป็นการรำ ระบำ เต้น ส่วนฟ้อนและเซิ้งเป็นคำเรียกศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทย

8. การแสดงพื้นบ้านของไทย การแสดงพื้นบ้านของไทยเป็นนาฏศิลป์ที่นำศึกษาเพราะสภาพสังคมและสภาพภูมิประเทศในแต่ละท้องถิ่นของไทยนั้นมีความแตกต่างกัน ส่งผลให้การแสดงของแต่ละพื้นที่ล้วนมีความโดดเด่นเฉพาะน่าสนใจ

ประจักษ์ ไม่เจริญ (2555: 2 – 5) ให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้านว่าเป็นการแสดงอันเป็นประเพณีนิยมในท้องถิ่นและเล่นกันในหมู่ประชาชน เพื่อความสนุกสนานรื่นเริงตามฤดูกาล ซึ่งมีการสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยปัจจัยที่กำหนดรูปแบบของการแสดงพื้นบ้านคือ สภาพทางภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อม อาชีพ วัฒนธรรมประเพณี และค่านิยมของคนในท้องถิ่นนั้นๆ

วิรัชญา มณีเนตร (2553: 456 – 457) กล่าวว่า การแสดงพื้นบ้านแบ่งออกเป็น 4 ภาค ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคอีสาน แต่ละภาคมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันออกไป

ทั้งในเรื่องของเพลงประกอบ ท่วงทำนองและการแสดงและเครื่องแต่งกาย ซึ่งเอกลักษณ์เหล่านี้เกิดจากปัจจัยในด้านต่างๆ คือ ภูมิศาสตร์ อาชีพ ประเพณีท้องถิ่น ศาสนา ความเชื่อ และค่านิยม

เดชบดินทร์ รัตนปิยะภากรณ์ (190 - 198) ได้อธิบายถึงปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบของการแสดงพื้นบ้านในแต่ละภาคของไทยไว้ ดังนี้

ภาคเหนือ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูง ภูเขา อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ และมีอุณหภูมิค่อนข้างหนาวเย็น คนภาคเหนือมีนิสัยอ่อนโยน ยิ้มแย้มแจ่มใสมีน้ำใจ ส่งผลให้การแสดงพื้นบ้าน มีลีลางดงาม อ่อนหวาน

ภาคกลาง มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ คนภาคกลางมีความเป็นอยู่ที่อุดมสมบูรณ์ ทำให้เกิดการละเล่นและการแสดงพื้นบ้านในงานเทศกาลต่างๆ มากมาย

ภาคอีสาน มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูง ดินปนทรายไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ มีภูมิอากาศแห้งแล้ง ทำให้คนในภาคอีสานมีนิสัยอดทนไม่ย่อท้อ พร้อมจะเอาชนะสิ่งแวดลอมรอบตัวให้มีชีวิตอยู่ได้ คนอีสานเป็นคนรักความสนุกสนาน สามารถหาความบันเทิงในทุกโอกาส จึงเกิดเป็นการแสดงพื้นบ้านในรูปแบบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน

ภาคใต้ มีลักษณะภูมิประเทศที่หลากหลาย ด้านตะวันตกและตะวันออกติดชายฝั่งทะเล ด้านใต้ติดกับมลายู ทำให้การแสดงพื้นบ้านได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย คนใต้มีนิสัยว่องไว พุดเร็ว การแต่งกายและเครื่องดนตรี มีความคล้ายกับชาวมลายู

บุญเสริม แก่นประกอบ (2545: 8) กล่าวว่า การแสดงพื้นบ้านช่วยส่งเสริมพัฒนาบุคลิกภาพทางกาย ช่วยกล่อมเกลาจิตใจของคนให้มีความละเอียดอ่อน ประณีต สามารถยึดเป็นอาชีพได้ เป็นมรดกของชาติ เพราะมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทย อีกทั้งเป็นแหล่งรวมศิลปะประจำชาติชนิดอื่น ได้แก่ วรรณกรรม ดุริยางคศิลป์ หัตถกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม

สรุปได้ว่า การแสดงพื้นบ้านของไทยนั้นเป็นการแสดงที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งแบ่งเป็นภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคอีสาน และภาคใต้ การแสดงพื้นบ้านของไทย มีความเกี่ยวข้องกับสภาพทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม และการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่นต่างๆ ในประเทศไทย จึงสามารถสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของคนไทยในพื้นที่ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

ลักษณะการแสดงพื้นบ้านของไทยในแต่ละภาค การแสดงพื้นบ้านของไทยในแต่ละภาคล้วนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างกันไป

ราณี ชัยสงคราม (2544: 25 - 34) ได้อธิบายลักษณะอันโดดเด่นของการแสดงพื้นบ้านไทยในแต่ละภาคไว้ดังต่อไปนี้

การแสดงพื้นบ้านภาคเหนือ มีความอ่อนช้อยสวยงาม คำร้องและทำนอง แต่งวิถีชีวิตความเป็นอยู่และลักษณะอาชีพของชาวเหนือเอาไว้ และบางส่วนได้รับอิทธิพลมาจากประเทศพม่าซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกัน ศิลปะการแสดงพื้นบ้านของภาคเหนือ มีรูปแบบหลากหลาย เช่น ฟ้อนเล็บ ฟ้อนสาวไหม เป็นต้น

การแสดงพื้นบ้านภาคกลาง ส่วนหนึ่งดัดแปลงมาจากชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านทั่วไปออกมาในรูปแบบของการละเล่นที่สนุกสนานตามฤดูกาลหรือการละเล่นในวันนักขัตฤกษ์ต่าง ๆ เช่น รำกลองยาว เต้นกำรำเคียว เป็นต้น

การแสดงพื้นบ้านภาคอีสาน มีท่วงทำนองเร่ร่อน แฝงไว้ด้วยความสนุกสนานร่าเริง การแต่งกายมีรูปแบบแตกต่างกันเนื่องจากมีหลายเผ่า ตัวอย่างของการแสดงพื้นบ้านภาคอีสาน เช่น เซิ้งกระติ๊บ เซิ้งแห่ไข่มดแดง เป็นต้น

การแสดงพื้นบ้านภาคใต้ มีความแตกต่างจากภาคอื่นทั้งทำรำและเครื่องแต่งกาย เพราะภาคใต้มีภูมิประเทศที่ง่ายต่อการรับเอาศิลปวัฒนธรรมจากแหล่งอื่น ดังตัวอย่างเช่น ร่องเงืง มโนราห์ เป็นต้น

ตัวอย่างการแสดงในภาคต่าง ๆ ของไทย ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบของการแสดงในแต่ละภูมิภาคซึ่งมีความแตกต่างหลากหลาย ได้แก่การแสดง ฟ้อนเล็บ ฟ้อนสาวไหม รำวง เต้นกำรำเคียว เซิ้งกระติ๊บข้าว เซิ้งแห่ไข่มดแดง โนรา และร่องเงืงไว้ดังต่อไปนี้

ฟ้อนเล็บ

มาลา คำจันทร์ (2551: 107 – 108) เล่าว่า ทางภาคเหนือมักจะคัดเลือกหญิงสาวหน้าตาสวยงามมาฝึกหัดฟ้อนเล็บตั้งแต่วัยรุ่นๆ เพื่อเอาไว้หน้าขบวนแห่ครัวทาน หรือเครื่องไทยทานเพื่อไปงานบุญสำคัญที่วัด โดยหญิงสาวเหล่านี้เรียกกันว่า “ช่างฟ้อน”

สงวน โชติสุขรัตน์ (2553: 124) ได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ว่า ขณะที่รำรำ ช่างฟ้อนจะฟ้อนรำอย่างอ่อนช้อยสวยงามไปตามจังหวะและมีการแปรขบวนอย่างสวยงามน่าดูมาก ในการแห่ครัวทาน หากวัดใดไม่มีช่างฟ้อนนำหน้าขบวนก็จะดูต้อยกว่าวัดอื่นๆ

อมรา กล้าเจริญ (2542: 90 – 91) อธิบายลักษณะของการแสดงฟ้อนเล็บว่าเป็นการรำรำของภาคเหนือที่แสดงถึง ความพร้อมเพรียงของผู้แสดง มักจะแสดงเป็นหมู่ท่าทางกริยารายเชื่องช้า ผู้แสดงจะใส่เสื้อแขนยาว นุ่งผ้ามีเชือกอมข้อเท้า เกล้าผมมวยสูงติดดอกไม้ ห้อยอุบะปลายชายให้เคลือบแก้ว สวมเล็บยาวทุกนิ้ว ยกเว้นนิ้วหัวแม่มือ มักใช้แสดงในวันสำคัญ เช่น ต้อนรับแขกเมือง งานวันสงกรานต์

ฟ้อนสาวไหม

เดชบดีรินทร์ รัตน์ปิยะภากรณ์ (2550: 191) ฟ้อนสาวไหม มีท่วงท่า ลีลาการฟ้อนเลียนแบบการสาวไหม เพื่อใช้ทอดผ้าของหญิงชาวล้านนา ผู้แสดงแต่งกายด้วยชุดพื้นเมือง ใช้ดนตรีพื้นบ้าน คือ วงสะล้อซอซึง ประกอบการแสดง

อมรา กล้าเจริญ (2542: 93) อธิบายท่าฟ้อนว่า แสดงถึงวิธีการผลิตเส้นไหม สาวไหม กรอไหม ม้วนไหม จนกระทั่งทอเป็นผืนผ้า

ร้าว

เรวดี วงศ์พรหมเมฆ (2520: 139, 144) กล่าวไว้ว่า ร้าว นั้นแต่เดิมมาจากการแสดงรำโทนกรรมศิลปากรได้ปรับปรุงทำนองและทำรำ และเปลี่ยนชื่อเสียใหม่จากที่เรียกกันว่า “รำโทน” มาเป็น “ร้าว” โดยที่เห็นว่าผู้เล่นย่อมร่วมวงกันเล่น หรือรำเคลื่อนย้ายไปเป็นวงกลม ศิลปะแห่งการร้าว ได้รับความนิยม นำไปเล่นสลับเต้นรำในงานลีลาศ และชาวต่างประเทศก็นิยมกันอย่างแพร่หลาย เนื่องจากทำรำง่าย และเล่นได้ทุกโอกาสที่เป็นงานรื่นเริง และงานมงคล มีความเหมาะสมแก่การเผยแพร่และรักษา ศิลปะของการร้าวตามที่ได้รับการปรับปรุงขึ้นไว้ให้เป็นแบบฉบับอันมีมาตรฐานต่อไป

อมรา กล้าเจริญ (2542: 85) กล่าวไว้ว่า รูปแบบของร้าวซึ่งได้รับการปรับปรุง แล้วนั้น นิยมรำเป็นคู่ ชาย-หญิง ไม่จำกัดทำรำรำ โดยรำไปตามจังหวะและอารมณ์ของเพลง เพื่อความสนุกสนานมีทั้งหมดยุคเพลงซึ่งแต่ละเพลงจะมีท่าที่กำหนดไว้ต่างกันไป

เต็นกำรำเคียว

เดชบัณฑิต รัตนปิยะภากรณ์ (2550: 198 – 199) เต็นกำรำเคียวเป็นการแสดง พื้นบ้านเก่าแก่ของชาวนครสวรรค์ นิยมเล่นกันในฤดูเกี่ยวข้าว การแสดงประกอบด้วยการร้องและรำ ที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตชาวนา โดยมีมือขวาของผู้แสดงถือเคียวมือซ้ายถือรวงข้าว ผู้แสดงฝ่ายชายสวมเสื้อ กุญเฮง นุ่งกางเกงขาก๊วย มีผ้าขาวม้าคาดเอว สวมหมวกสาน ฝ่ายหญิงสวมเสื้อแขนกระบอก นุ่งผ้าโจงกระเบน สวมงอบ

เซิ้งกระติบข้าว

พนอ กำเนิดกาญจน์ (ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ. 2532: 190; อ้างอิงจาก พนอ กำเนิดกาญจน์. 2519: 19 – 20) อธิบายต้นกำเนิดของเซิ้งกระติบข้าวไว้ว่า เซิ้งกระติบข้าวเป็นการแสดงของภาค อีสานที่เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายที่สุดชุดหนึ่ง ซึ่งได้แบบอย่างมาจากเซิ้งบั้งไฟ ในราวปี พ.ศ. 2507 ได้มีการคิดขึ้นเพื่อต้อนรับสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ และ เจ้าหญิงบีทริกซ์ แห่งประเทศเนเธอร์แลนด์ โดยท่านผู้หญิงมณีรัตน์ บุนนาค เป็นผู้ตั้งชื่อให้ว่า เซิ้งอีสาน ต่อมาได้แพร่หลายไปและมีการ เรียกชื่อใหม่ว่า “เซิ้งกระติบข้าว”

อมรา กล้าเจริญ (2542: 99 – 100) อธิบายลักษณะการแสดงเซิ้งกระติบข้าวว่า นิยมแสดงกันในโอกาสรื่นเริงต่างๆ ผู้ชายจะบรรเลงดนตรีด้วยเครื่องดนตรีท้องถิ่นเป็นจังหวะ ทำนองรูก ร่า ผู้หญิงจะออกมาจับกลุ่ม เซิ้งด้วยความร่าเริง โดยจะสะพายกระติบใส่ข้าว นำอาหารไปส่งให้แก่ สามี หรือญาติพี่น้องที่ออกไปทำงานนอกบ้าน การแต่งกายของผู้แสดงเป็นแบบพื้นเมืองอีสาน ฝ่ายหญิง นุ่งซิ่นมีเซิ้ง สวมเสื้อแขนกระบอกหมสไบ มีเครื่องประดับเงิน เช่น สร้อยคอ กำไล ต่างหู แล้วเกล้าผมมวยสูง สะพายกระติบข้าวโพลไปข้างหลัง ฝ่ายชาย ทำหน้าที่บรรเลงดนตรี นุ่งผ้าหยักถึงสูงถึงโคนขา ปลอยชาย- กระเบน ระบายลงมา สวมเสื้อสีดำ โปกผ้าที่ศีรษะเหมือนชาวบ้านที่จะออกไปทำงานกลางทุ่งนา

เซิ้งแห่ไข่มดแดง

ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ (2532: 174) กล่าวถึงที่มาของการแสดงนี้ว่า อาหารอีสานส่วนใหญ่ได้มาจากธรรมชาติ ทั้งที่เป็นสัตว์เล็กสัตว์น้อยและพืชพันธุ์ต่างๆ ไข่มดแดงนับเป็นอาหารประจำถิ่นอีสาน จนสามารถนำมาขายกลายเป็นอาชีพได้ ทางภาควิชานาฏศิลป์ วิทยาลัยครูบุรีรัมย์เห็นว่าควรอนุรักษ์อาชีพแห่ไข่มดแดงนี้ในรูปของการแสดง จึงได้ศึกษาขั้นตอนการนำไข่มดแดงลงมา ของชาวบ้าน โดยมี อาจารย์ประชัน คะเนวัน และ อาจารย์ตรรชนี อุบลเลิศเป็นผู้เขียนขั้นตอนโดยละเอียด การแสดงเซิ้งแห่ไข่มดแดงนี้ จึงเป็นการอนุรักษ์อาชีพของชาวอีสานอย่างหนึ่ง

เดชบัณฑิต รัตน์ปิยะภากรณ์ (2550: 193 – 194) ได้อธิบายไว้ว่า เซิ้งแห่ไข่มดแดงมีท่วงท่า ลีลา เลียนแบบการหาไข่มดแดง มาประกอบอาหาร ซึ่งสะท้อนให้เห็นวิธีการดำรงชีวิตของชาวอีสาน ผู้แสดงฝ่ายชายจะสวมเสื้อม่อฮ่อม นุ่งกางเกงขาก๊วย มีผ้าขาวม้าโพกศีรษะและคาดเอว มือถือไม้สอยไข่มดแดง ส่วนฝ่ายหญิงนุ่งผ้าซิ่น สวมเสื้อแขนกระบอก ห่มสไบทับเสื้อ สวมเครื่องประดับ มือถือตะกร้าใส่ไข่มดแดง

โนรา

ชวน เพชรแก้ว (2540: 85 – 87) กล่าวถึง โนรา ไว้ที่น่าสนใจว่า โนราเป็นศิลปะการร่ายรำที่เป็นมาตรฐานชั้นสูง ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่า เป็นนาฏศิลป์ที่เป็นตัวแทนของชาวภาคใต้ การเคลื่อนไหวของโนราเป็นไปอย่างมีจังหวะและมีความสัมพันธ์ระหว่างความคิดกับจิตวิญญาณของผู้แสดง เมื่อผสมผสานกับลีลาดนตรีที่ประโคนควบคู่กับทำรำแล้ว จะบอกถึงความหนักแน่น เียบยขาด ฉับพลัน และอีกทีก็เข้าใจเป็นอย่างยิ่ง

อมรา กล้าเจริญ (2542: 108) กล่าวถึงรูปแบบการแสดงโนรา ว่าบางที่เรียก มโนราห์ เป็นการแสดงที่มีแบบแผนปฏิบัติ นิยมแสดงเรื่องพระสุทนต์มโนราห์ และเรื่องพระรถเสน ผู้แสดงต้องฝึกและใช้ความอดทนเป็นอย่างมาก เพราะบางท่ามีความยากต้องได้รับการฝึกหัดตามแบบแผนมาอย่างดี การแต่งกายในปัจจุบันนิยมใช้ลูกปัดร้อยเป็นลวดลายสวมทับบนตัวเสื้อ นุ่งผ้าหยักกรั้งทับ สิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้คือ เครื่องประดับศีรษะ เรียกว่า “เทริด” หางโนรา เล็บ กำไลมือ และถุงเท้า

รองเง็ง

ดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา (2535: 29) ให้รายละเอียดเกี่ยวกับรองเง็งว่า เป็นการเต้นพื้นเมืองของชาวไทยมุสลิมใน 4 จังหวัดภาคใต้ ลักษณะการเต้น เครื่องดนตรี และจังหวะดนตรีเป็นแบบตะวันตก เชื่อกันว่า ชาวโปรตุเกสหรือสเปนนำมาเผยแพร่ในชวาและมลายู ก่อนจะแพร่หลายเข้ามายัง 4 จังหวัดภาคใต้ของไทย เดิมทีรองเง็งเป็นการเต้นที่นิยมในวัง สำหรับต้อนรับอาคันตุกะที่มาในงานเลี้ยง ต่อมามีการแพร่หลายออกไปสู่ชาวบ้าน และมีการนิยมมากขึ้นจนกลายเป็นการเต้นรำ

อมรา กล้าเจริญ (2542: 108) กล่าวถึงจุดเด่นของรองเง็งไว้ว่า มีความสวยงามของลีลาในการใช้เท้าเข้ากับจังหวะกลอง ความพร้อมเพรียงในการเต้นที่มีลีลาหลบหลีก หลอกล้อ และมีจังหวะเร็ว ช้า ของผู้แสดง ทำให้อารมณ์ของคนดูเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

ข้อมูลจากนักวิชาการทุกท่านแสดงให้เห็นว่า การแสดงพื้นบ้านของไทยเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับสภาพสังคมในท้องถิ่นซึ่งมีเอกลักษณ์และความโดดเด่นเฉพาะที่น่าสนใจเหมาะแก่การศึกษาเรียนรู้ เพราะการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะการแสดงพื้นบ้านของไทยจะช่วยให้เข้าใจวิถีชีวิต ประเพณี ค่านิยมของคนไทยในภาคต่างๆ ได้มากขึ้น และจะช่วยให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อคนไทยส่งผลให้สามารถปรับตัวในการใช้ชีวิตร่วมกับคนไทยในท้องถิ่นต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศิลปะไทย

ได้มีผู้ศึกษาวิจัยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศิลปะไทยไว้หลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปความไว้ดังนี้

นพพร พงศ์อัจฉริกุล (2531: 60 – 62, บทคัดย่อ) ทำงานวิจัยเรื่องวิเคราะห์เนื้อหาของแบบเรียนทัศนศิลป์ศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในด้านความสอดคล้องกับหลักสูตรวิชาศิลปศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ทำการวิจัยโดยใช้แบบสอบถามเทคนิคเดลฟาย กับแบบสอบถามชนิดปลายเปิด โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เชี่ยวชาญในการใช้แบบเรียนดังกล่าว จำนวน 20 คน ได้ผลการวิจัยว่า เนื้อหาของแบบเรียนมีความสอดคล้องกับหลักสูตรวิชาศิลปศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 อยู่ในเกณฑ์มาก ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวได้กำหนดจุดประสงค์ไว้ว่า แบบเรียนศิลปศึกษาจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดการพัฒนาทางด้านจิตใจและอารมณ์ไปในทางที่ดีขึ้น

มนัสवास กุลวงศ์ (2539: บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง ภาพสะท้อนสังคมไทย สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว : กรณีศึกษาจิตรกรรมฝาผนังวัดมณีมาวาส จังหวัดสงขลา ซึ่งผลการศึกษาทำให้เห็นภาพสังคมไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในลักษณะที่เป็นรูปธรรมชัดเจนมากยิ่งขึ้น มนัสवास ยังกล่าวว่า การศึกษาภาพจิตรกรรมฝาผนังมีประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิชาความรู้ในแขนงอื่นๆ อีกมากมาย เช่น ประวัติศาสตร์ไทย มานุษยวิทยา สังคมวิทยา เป็นต้น

นงเยาว์ เข้มเล็ก (2539: 84) ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนศิลปศึกษาโดยใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงาน สร้างสรรค์และการเรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ ผลการวิจัยปรากฏว่า หลังการเรียนผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์โดยรวมสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งนงเยาว์ได้สรุปความเห็นไว้ว่า การให้ความรู้ด้านศิลปะโดยจัดประสบการณ์ด้านการเรียนการสอนอย่างเหมาะสมกับบุคลิกภาพจะช่วยให้ผู้เรียนมีการพัฒนาด้านอารมณ์ สังคม ความคิด และสติปัญญา

สมชาย เจริญไชยสมบัติ (2540: 74 – 76, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง จิตรกรรมอิมเพรสชันนิสต์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างวิธีสอนวิเคราะห์ศิลปะตามทฤษฎีของ เอ็ดมันด์ เบิร์ก เพลด์แมน กับวิธีสอนแบบปกติ ซึ่งมีข้อสรุปในตอนหนึ่งว่า การสอนศิลปะโดยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และให้ผู้เรียนได้เกิดการวิเคราะห์ตีความ ส่งผลในทางบวก

ต่อผู้ที่เรียนศิลปะได้อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้การจะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจได้ ผู้สอนต้องมีการคัดเลือกเนื้อหาและสื่อการสอนที่เหมาะสมด้วย

ปัญญา เทพสิงห์ (2555: 280 – 326) ศึกษาวิจัยในเรื่องกระบวนการเรียนรู้ศิลปะในบริบทสังคมและวัฒนธรรมชายแดนภาคใต้ของไทย โดยใช้วิธีวิจัยในเชิงคุณภาพ ได้ผลการวิจัยที่น่าสนใจอย่างหนึ่งว่า คนที่มีศาสนา ภาษา วิถีชีวิตที่ต่างกัน ความสนใจที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ศิลปะเป็นสื่อกลางเพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตามการสอนศิลปะมีความเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรมถ้าผู้สอนและผู้เรียน มีความเข้าใจและยอมรับในวัฒนธรรมที่แตกต่างของอีกฝ่ายจะทำให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จได้ง่ายขึ้น

จากงานวิจัยที่กล่าวมาทั้งหมดพอจะสรุปได้ว่า การศึกษาศิลปะไทยช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ในด้านประเพณี วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของไทย อีกทั้งการศึกษาศิลปะยังเป็นการช่วยพัฒนาอารมณ์ ความคิด ความสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้ ทั้งนี้ผลลัพธ์ที่ได้จากการเรียนก็ต้องขึ้นอยู่กับการวางแผนการสอนของผู้สอนด้วย ซึ่งผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้ศึกษาเหล่านี้ ไปใช้เป็นแนวทางและองค์ประกอบในการสร้างแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทยที่จะก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียนต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อสร้างแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือในการศึกษาวิจัย
3. การประเมินประสิทธิภาพแบบเรียนจากผู้เชี่ยวชาญ
4. ผลการประเมินคุณภาพแบบเรียน
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากร

กลุ่มประชากรที่จะใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษาชาวจีนระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย สำหรับชาวต่างประเทศ ชั้นปีที่ 3 ที่เรียนวิชาภาษาวัฒนธรรมไทย ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2556 มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต วิทยาเขตร่มเกล้า กรุงเทพมหานคร จำนวน 18 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษาชาวจีนระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย สำหรับชาวต่างประเทศ ชั้นปีที่ 3 ที่เรียนวิชาภาษาวัฒนธรรมไทย ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2556 มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต วิทยาเขตร่มเกล้า กรุงเทพมหานคร โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 10 คน

2. การสร้างเครื่องมือในการศึกษาวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นคือแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ จำนวน 5 บท และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 30 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ คือ การสร้างแบบเรียน และความรู้เกี่ยวกับศิลปะไทย

2. รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดเนื้อหาในแบบเรียน และใช้เป็นแนวทางในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 สร้างเครื่องมือและทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง

1. สร้างแบบเรียนทั้ง 5 บท ได้แก่
 - บทที่ 1 ศิลปะไทย
 - บทที่ 2 จิตรกรรมฝาผนัง
 - บทที่ 3 พระพุทธรูป
 - บทที่ 4 เรือไทย
 - บทที่ 5 การแสดงพื้นบ้านของไทย
2. สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. นำแบบเรียนและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงของเนื้อหาและนำมาปรับปรุงแก้ไข
4. สร้างแบบประเมินวัดคุณภาพแบบเรียนและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขให้สมบูรณ์
5. นำแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พร้อมแบบประเมินวัดคุณภาพเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือและปรับปรุงแก้ไข โดยผู้เชี่ยวชาญมีจำนวน 4 ท่าน ดังนี้
 - 5.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชาญชัย อินทรสุนานนท์ อติศาสตราจารย์ประจำภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างสื่อการเรียนการสอน
 - 5.2 อาจารย์สุมนทนา ศักดิ์ชัยสมบูรณ์ อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ
 - 5.3 อาจารย์อัญชลี อภัยปรปักษ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาศึกษาทั่วไป คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างแบบเรียนภาษาไทย
 - 5.4 อาจารย์ภทร ภาราษฎร์ อาจารย์ประจำวิชาศิลปะ โรงเรียนกรพิทักษ์ศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะไทย
6. นำแบบเรียนและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้รับการตรวจสอบโดยอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ 4 ท่าน มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ให้มีความถูกต้องสมบูรณ์
7. สร้างแผนการสอนสำหรับบทเรียนทั้ง 5 บท
8. นำเครื่องมือไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองคือ ผู้เรียนชาวญี่ปุ่น 2 คน ที่มีทักษะฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาไทยในระดับดี โดยทำการทดลอง 5 คาบเรียนๆ ละ 120 นาที และนำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไข
9. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง
10. เก็บรวบรวมผลที่ได้จากการทำแบบทดสอบท้ายบทเรียนแต่ละบท และผลที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนเพื่อนำไปวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และอภิปรายข้อมูล

1. วิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพ E_1 ที่ได้จากการทำแบบทดสอบท้ายบทเรียนแต่ละบท
2. วิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพ E_2 ที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนรู้
3. อภิปรายผลที่ได้จากการหาค่าประสิทธิภาพ E_1 และ E_2

3. การประเมินประสิทธิภาพแบบเรียนจากผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยนำแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ จำนวน 5 บท และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ 4 ท่าน เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

ผลการประเมินแบบเรียนของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญสรุปประเด็นสำคัญของการแก้ไขปรับปรุงดังนี้

1. เพิ่มรูปภาพในแบบทดสอบเพื่อวัดความเข้าใจของผู้เรียนแทนความจำ
2. ปรับปรุงรูปแบบการพิมพ์ให้เนื้อหาในแบบเรียนมีระเบียบมากขึ้น
3. ปรับระยะและขนาดตัวอักษรที่หน้าปกเพื่อความสวยงาม

4. ผลการประเมินคุณภาพแบบเรียน

ผลการประเมินคุณภาพแบบเรียนโดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 4 ท่าน ได้ผลการประเมิน ดังนี้

ตาราง 2 ผลการประเมินคุณภาพแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ
ด้านรูปเล่ม

รายการ	ระดับการประเมิน	
	มากที่สุด	มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด
1. การออกแบบปกและรูปเล่มเหมาะสม สวยงาม	2	2
2. ลักษณะตัวอักษรสวยงาม ชัดเจน	3	1
3. ภาพประกอบเหมาะสม สวยงาม	3	1

จากตาราง 2 แสดงว่า ผลการประเมินคุณภาพแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ ด้านรูปเล่ม โดยผู้เชี่ยวชาญ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66

ตาราง 3 ผลการประเมินคุณภาพแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ
ด้านเนื้อหา

รายการ	ระดับการประเมิน			
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย น้อยที่สุด
1. สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4			
2. มีความถูกต้องทางวิชาการ	4			
3. ระดับความยาก-ง่ายเหมาะสมกับผู้เรียน	3	1		

จากตาราง 3 แสดงว่า ผลการประเมินคุณภาพแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ ด้านเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.91

ตาราง 4 ผลการประเมินคุณภาพแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของแบบเรียนความรู้
เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ

รายการ	ระดับการประเมิน			
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย น้อยที่สุด
1. แบบทดสอบมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	3	1		
2. แบบทดสอบมีความยาก-ง่ายเหมาะสมกับผู้เรียน	2	2		
3. คำถามในแบบทดสอบมีความชัดเจน และครอบคลุมเนื้อหา	2	2		

จากตาราง 4 แสดงว่า ผลการประเมินคุณภาพแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ โดยผู้เชี่ยวชาญ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58

ตาราง 5 ผลการประเมินคุณภาพแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ

รายการ	ระดับการประเมิน		
	มากที่สุด	มาก ปานกลาง	น้อย น้อยที่สุด
1. เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ด้านศิลปะไทย	4		
2. ให้ความรู้ด้านวัฒนธรรมไทยแก่ผู้เรียนชาวต่างชาติ	4		
3. ช่วยเป็นสื่อในการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ	4		

จากตาราง 5 แสดงว่า ผลการประเมินคุณภาพแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ โดยผู้เชี่ยวชาญ อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00

สรุปได้ว่า ผลการประเมินคุณภาพแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยผู้เชี่ยวชาญ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 สามารถนำไปใช้เป็นแบบเรียนประกอบการเรียนการสอนได้

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาชาวจีน จำนวน 10 คน โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยติดต่ออธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต เพื่อขออนุญาต และชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. ผู้วิจัยจัดทำแผนการเรียนรู้ตามเนื้อหาในแบบเรียนทั้ง 5 บท โดยแบ่งเวลาบทละ 120 นาที
3. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้แบบเรียนกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาชาวจีน ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 รหัสวิชา TH386 วิชาภาษากับวัฒนธรรมไทย สาขาวิชาภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต วิทยาเขตร่มเกล้า กรุงเทพมหานคร จำนวน 10 คน เป็นเวลา 6 สัปดาห์ โดยทดลองสอน และทำแบบทดสอบท้ายบทแต่ละบทในสัปดาห์ที่ 1 – 5 สัปดาห์ละ 1 วัน ใช้เวลาวันละ 120 นาที และทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนในสัปดาห์ที่ 6 ใช้เวลา 60 นาที มีรายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

ตาราง 6 ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

สัปดาห์ที่	วันที่	เวลา	รายการดำเนินการทดลอง
1	5 เมษายน 2557	11:00 – 12:00 และ 13:00 – 14:00	ปฐมนิเทศและสอนบทที่ 1 ศิลปะไทย
2	19 เมษายน 2557	11:00 – 12:00 และ 13:00 – 14:00	บทที่ 2 จิตรกรรมฝาผนัง
3	26 เมษายน 2557	11:00 – 12:00 และ 13:00 – 14:00	บทที่ 3 พระพุทธรูป
4	3 พฤษภาคม 2557	11:00 – 12:00 และ 13:00 – 14:00	บทที่ 4 เรือไทย
5	10 พฤษภาคม 2557	11:00 – 12:00 และ 13:00 – 14:00	บทที่ 5 การแสดงพื้นบ้านของไทย
6	17 พฤษภาคม 2557	13:00 – 14:00	ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนรู้

6. การจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำคะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบท้ายบทเรียนแต่ละบทของผู้เรียนมาคิดเป็นค่าเฉลี่ย
2. หาประสิทธิภาพของแบบเรียน โดยหาคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนรู้ แล้วเปรียบเทียบกับคะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบท้ายบทเรียน
3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
 - 3.1 ค่าเฉลี่ย (Mean) ของคะแนนจากแบบบันทึกคะแนนกิจกรรมระหว่างเรียนและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนรู้ ใช้สูตร (ชูศรี พันธุ์ทอง. 2546: 49)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 N แทน จำนวนผู้เรียนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.2 ค่าประสิทธิภาพของแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ใช้สูตร (ชัยยงค์ พรหมวงศ์; และคณะ. 2520: 495 – 496)

$$E_1 = \frac{\frac{\sum X}{N}}{A} \times 100$$

$$\text{และ } E_2 = \frac{\frac{\sum F}{N}}{B} \times 100$$

เมื่อ	E_1	แทน	ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการซึ่งเป็นแบบทดสอบใน
			บทเรียนคิดเป็นร้อยละจากการทำแบบทดสอบท้ายบทเรียน
	E_2	แทน	ค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์จากการทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์
			ทางการเรียนหลังเรียนครบทั้ง 5 บทคิดเป็นร้อยละ
	$\sum X$	แทน	คะแนนรวมของแบบทดสอบท้ายบทเรียน
	$\sum F$	แทน	คะแนนรวมของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
	N	แทน	จำนวนผู้เรียนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง
	A	แทน	คะแนนเต็มของการทำแบบทดสอบท้ายบทเรียน
	B	แทน	คะแนนเต็มของผลสัมฤทธิ์หลังการเรียน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองมาวิเคราะห์เพื่อหาประสิทธิภาพของแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ $E_1 / E_2 = 80/80$ โดยใช้สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

N แทน	จำนวนผู้เรียนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$ แทน	คะแนนเฉลี่ย
ΣX แทน	คะแนนรวมของแบบทดสอบท้ายบทเรียน
ΣF แทน	คะแนนรวมของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
E_1 แทน	ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการซึ่งเป็นแบบทดสอบในบทเรียนคิดเป็นร้อยละจากการทำแบบทดสอบท้ายบทเรียน
E_2 แทน	ค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนครบทั้ง 5 บทคิดเป็นร้อยละ
A แทน	คะแนนเต็มของการทำแบบทดสอบท้ายบทเรียน
B แทน	คะแนนเต็มของผลสัมฤทธิ์หลังเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากคะแนนที่ผู้เรียนทำแบบทดสอบท้ายบทเรียนแต่ละบท เพื่อหาประสิทธิภาพตัวแรก (E_1)
2. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากคะแนนที่ผู้เรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนครบทั้ง 5 บท เพื่อหาประสิทธิภาพตัวหลัง (E_2)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาประสิทธิภาพแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากคะแนนที่ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมระหว่างการเรียนรู้แต่ละบทเพื่อหาค่าประสิทธิภาพของ E_1 ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตาราง 7 แสดงคะแนนจากการทำแบบทดสอบท้ายบทเรียนแต่ละบทของแบบเรียนความรู้เบื้องต้น
เรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ

คนที่	บทที่ 1 คะแนนเต็ม 10	บทที่ 2 คะแนนเต็ม 10	บทที่ 3 คะแนนเต็ม 10	บทที่ 4 คะแนนเต็ม 10	บทที่ 5 คะแนนเต็ม 10
1	10	9	8	9	10
2	9	10	9	10	10
3	9	8	9	10	9
4	10	10	9	9	9
5	9	7	8	8	9
6	7	8	7	8	8
7	9	9	8	8	9
8	9	8	7	8	8
9	10	9	8	9	9
10	7	8	7	8	7
Σx	89	86	80	87	88
$\bar{X}$	8.9	8.6	8.0	8.7	8.8
E_1	89.00	86.00	80.00	87.00	88.00

ค่าเฉลี่ยของ E_1 รวม 5 บท เท่ากับ 86.00

จากตาราง 7 แสดงให้เห็นว่า คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบท้ายบทเรียนแต่ละบทของแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ คิดเป็นร้อยละ 80.00 – 89.00 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 86.00 ผ่านเกณฑ์ประสิทธิภาพของ E_1 ที่กำหนดไว้ที่ 80 โดยมีประสิทธิภาพคิดเป็นร้อยละได้ดังนี้

บทที่ 1 ศิลปะไทย	ประสิทธิภาพร้อยละ 89.00
บทที่ 2 จิตรกรรมฝาผนัง	ประสิทธิภาพร้อยละ 86.00
บทที่ 3 พระพุทธรูป	ประสิทธิภาพร้อยละ 80.00
บทที่ 4 เรือไทย	ประสิทธิภาพร้อยละ 87.00
บทที่ 5 การแสดงพื้นบ้านของไทย	ประสิทธิภาพร้อยละ 88.00
ค่าเฉลี่ย E_1 รวม 5 บท	ประสิทธิภาพร้อยละ 86.00

ประสิทธิภาพข้างต้นแสดงว่าบทเรียนแต่ละบทรวม 5 บท ผ่านเกณฑ์ประสิทธิภาพของ E_1 ที่กำหนดไว้ที่ 80

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากคะแนนที่ผู้เรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนรู้ ทั้ง 5 บท เพื่อหาประสิทธิภาพของ E_2

ตาราง 8 แสดงคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนรู้ด้วยแบบเรียนความรู้เบื้องต้น เรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ ทั้ง 5 บท

คนที่	คะแนนผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนรู้ คะแนนเต็ม 30 คะแนน
1	26
2	28
3	26
4	25
5	23
6	26
7	26
8	25
9	27
10	23
ΣF	255
$\bar{X}$	25.5
E_2	85.00

จากตาราง 8 แสดงให้เห็นว่า คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนรู้ด้วยแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ ทั้ง 5 บท คิดเป็นร้อยละ 85.00 ผ่านเกณฑ์ประสิทธิภาพของ E_2 ที่กำหนดไว้ที่ 80 แสดงว่า แบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาตินี้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

3. ผลการวิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพของแบบเรียนตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

ตาราง 9 แสดงค่าประสิทธิภาพแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

บทที่	เรื่อง	E_1	E_2
1	ศิลปะไทย	89.00	
2	จิตรกรรมฝาผนัง	86.00	
3	พระพุทธรูป	80.00	
4	เรือนไทย	87.00	
5	การแสดงพื้นบ้านของไทย	88.00	
	คะแนนเฉลี่ยแบบทดสอบท้ายบทเรียน	86.00	
	คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์หลังการเรียน		85.00

จากตาราง 9 แสดงให้เห็นว่า แบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ ทั้ง 5 บท มีประสิทธิภาพผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด 80/80 โดยมีประสิทธิภาพคะแนนเฉลี่ย แบบทดสอบท้ายบทเรียนทั้ง 5 บท คือ E_1 เท่ากับ 86.00 และประสิทธิภาพคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์หลังการเรียน ครบทั้ง 5 บท คือ E_2 เท่ากับ 85.00

จากประสิทธิภาพข้างต้น แสดงว่า แบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด สามารถนำไปใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอนได้

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ และหาประสิทธิภาพของแบบเรียนที่สร้างขึ้นตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ซึ่งสามารถสรุปผล อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

จากการที่ผู้วิจัยได้สร้างแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ และนำแบบเรียนนี้ไปทดลองตามกระบวนการในการหาค่าประสิทธิภาพแบบเรียน สามารถสรุปผลค่าประสิทธิภาพในแต่ละบทได้ดังนี้

บทที่ 1 ศิลปะไทย	ประสิทธิภาพร้อยละ 89.00
บทที่ 2 จิตรกรรมฝาผนัง	ประสิทธิภาพร้อยละ 86.00
บทที่ 3 พระพุทธรูป	ประสิทธิภาพร้อยละ 80.00
บทที่ 4 เรือไทย	ประสิทธิภาพร้อยละ 87.00
บทที่ 5 การแสดงพื้นบ้านของไทย	ประสิทธิภาพร้อยละ 88.00

จากผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า ค่าประสิทธิภาพจากการทำแบบทดสอบท้ายบทเรียนหรือ E_1 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด โดยประสิทธิภาพของบทเรียนหรือ E_1 ทั้ง 5 บท อยู่ระหว่างร้อยละ 80.00 – 89.00 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 86.00 และค่าประสิทธิภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนรู้หรือ E_2 เท่ากับร้อยละ 85.00 สรุปว่า แบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ มีค่าประสิทธิภาพอยู่ที่ 86.00/85.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

แสดงว่า แบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะนำไปใช้เป็นแบบเรียนที่ให้ความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย เพื่อเพิ่มพูนความรู้ในด้านวัฒนธรรมไทย แก่ผู้เรียนชาวต่างชาติให้มากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

ในการสร้างแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ในการวิเคราะห์ข้อมูลค่าประสิทธิภาพของแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ ผลปรากฏว่า ค่าประสิทธิภาพจากการทำแบบทดสอบท้ายบทเรียนหรือ E_1 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 86.00 และค่าประสิทธิภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนรู้หรือ E_2 เท่ากับร้อยละ 85.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 80/80 แสดงว่า แบบเรียนความรู้

เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติที่มีประสิทธิภาพทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ในด้านศิลปะไทยและวิถีชีวิตของชาวไทยมากขึ้น ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการดำเนินการวิจัยในการสร้างแบบเรียนตามขั้นตอนอย่างถูกต้อง และมีการจัดการเรียนการสอนที่เป็นระบบตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

จากการปฏิบัติการสอนมีข้อสังเกตว่าแบบเรียนเบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติเล่มนี้จะมีเนื้อหาค่อนข้างยากสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติเพราะมีคำศัพท์เฉพาะทางด้านศิลปะในหลาย ๆ แขนงที่ต้องเรียนรู้ทำความเข้าใจ นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทยอันเป็นประสบการณ์ใหม่ที่แตกต่างจากประเทศของผู้เรียน ในกรณีนี้ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้สอนจึงต้องวางแผนจัดการเรียนการสอนอย่างรอบคอบโดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนที่หลากหลาย เพื่ออธิบายให้ความรู้และช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้น อาทิ การใช้ภาพนิ่งและวีดิทัศน์ ตลอดจนจัดกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนอย่างสอดคล้องกับเนื้อหาและเหมาะสมตามวัย กิจกรรมดังกล่าวนี้ช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้สนุกสนาน และเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนสนใจการเรียนมากขึ้น จึงทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี

2. จากผลการวิจัยค่าประสิทธิภาพ E_1 ของแบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติปรากฏว่าอยู่ในเกณฑ์ที่สูงกว่าค่ามาตรฐานที่กำหนดในบทที่ 1, 2, 4, 5 และในบทที่ 3 จะอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องเหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตและอภิปรายโดยเรียงลำดับตามเกณฑ์ของค่าประสิทธิภาพดังต่อไปนี้

2.1 บทเรียนที่มีค่าประสิทธิภาพ E_1 สูงที่สุดอยู่ที่ร้อยละ 89.00 คือบทที่ 1 เรื่องศิลปะไทย เนื้อหาในบทนี้คือภาพรวมของศิลปะไทยแขนงต่าง ๆ ซึ่งเป็นความรู้พื้นฐานที่มีเนื้อหาบางส่วนเกี่ยวข้องกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียนเพราะความรู้ที่เกี่ยวกับศิลปะพื้นฐานของแต่ละชนชาตินั้นมีลักษณะร่วมที่คล้ายกันแต่อาจแตกต่างกันบ้างในด้านรูปแบบและคติความเชื่อตามวัฒนธรรมของแต่ละชนชาติ ดังนั้นผู้เรียนจึงเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเข้าใจในเชิงเปรียบเทียบกับภูมิรู้เดิม แต่ปัญหาสำคัญที่พบก็คือ ในบทเรียนนี้จะมีคำยากซึ่งเป็นศัพท์เฉพาะทางด้านศิลปะไทยในแขนงต่าง ๆ จำนวนมากที่จำเป็นต้องเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงได้จัดกิจกรรมเสริมความรู้ โดยให้ผู้เรียนร่วมกันเล่นเกม “ปากต่อปาก” เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจดจำคำศัพท์ได้ง่ายขึ้น

2.2 บทเรียนที่มีค่าประสิทธิภาพ E_1 สูงเป็นอันดับ 2 อยู่ที่ร้อยละ 88.00 คือบทที่ 5 เรื่องการแสดงพื้นบ้านของไทย ในบทนี้มีเนื้อหาที่เกี่ยวกับศิลปะการแสดงที่มีทั้งความสวยงามและให้ความบันเทิง ซึ่งเป็นเรื่องที่ตอบสนองความต้องการตามวัยของผู้เรียนได้ดี ทำให้บรรยากาศการเรียนการสอนในบทนี้เป็นไปอย่างสนุกสนานทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจเรียนเป็นอย่างมาก โดยในบทนี้ผู้วิจัยใช้สื่อการสอนเป็นวีดิทัศน์ตัวอย่างการแสดงพื้นบ้านไทยของแต่ละภูมิภาคให้ผู้เรียนได้ดูประกอบเนื้อหาในบทเรียน นอกจากนั้นยังจัดกิจกรรม “ร่าง” ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมเป็นประสบการณ์ตรงก่อให้เกิดการเรียนรู้เข้าใจได้ง่ายและช่วยให้จดจำเนื้อหาในบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น

2.3 บทเรียนที่มีค่าประสิทธิภาพ E_1 เป็นอันดับที่ 3 อยู่ที่ร้อยละ 87.00 คือ บทที่ 4 เรื่องเรือนไทย เนื้อหาในบทนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยอันมีเอกลักษณ์ด้านสถาปัตยกรรมไทย ซึ่งศิลปะแขนงนี้จะมีลักษณะร่วมที่ผู้เรียนสามารถใช้ภูมิรู้ด้านสถาปัตยกรรมประจำชาติของตนเองเพื่อเชื่อมโยงถึงความรู้ใหม่ในบทเรียนได้ เช่น เรื่องส่วนประกอบต่าง ๆ ของเรือนไทยในอดีตและปัจจุบัน ส่วนเนื้อหาความรู้ด้านที่แตกต่างกันนั้น เช่น รูปทรงหรือคติความเชื่อเชิงวัฒนธรรม ตลอดจนสภาพทางภูมิประเทศก็เป็นความต่างที่มีเอกลักษณ์ ในเรื่องนี้ผู้วิจัยพยายามเน้นให้ผู้เรียนเห็นจุดเด่นของเรือนไทยโดยให้ดูวีดิทัศน์สารคดีเรือนไทย พร้อมทั้งให้ดูบางฉากบางตอนในละครเรื่อง “ขุนศึก” เพื่อเสริมให้ผู้เรียนได้เห็นสภาพการใช้ชีวิตของผู้คนซึ่งอาศัยอยู่ในเรือนไทย สื่อดังกล่าวทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและมีความกระตือรือร้นที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนไทยในสมัยก่อนกับปัจจุบัน ช่วยให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจการใช้ชีวิตของคนไทยมากขึ้น

2.4 บทเรียนที่มีค่าประสิทธิภาพ E_1 เป็นอันดับที่ 4 อยู่ที่ร้อยละ 86.00 คือ บทที่ 2 เรื่องจิตรกรรมฝาผนัง บทนี้มีเนื้อหาและศัพท์เฉพาะทางอยู่มาก เช่น เรื่องการใช้สี เรื่องแสงเงา ซึ่งเป็นเรื่องที่มีการตีความหมายในเชิงสัญลักษณ์ตามค่านิยมในสังคมไทยที่เข้าใจยาก แต่ผลของค่าประสิทธิภาพในบทนี้ยังอยู่ในเกณฑ์สูง เนื่องมาจากการใช้สื่อประกอบการสอนที่เป็นภาพถ่ายจิตรกรรมฝาผนังประกอบการอธิบายเนื้อหาให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจได้อย่างชัดเจน และได้จัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้การสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กันโดยให้ผู้เรียนร่วมกันเล่นเกมที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในบทเรียนคือ “เกมหาของในภาพ” และ “เกมจับผิดภาพ” ซึ่งหลังจากการเล่นเกมในกิจกรรมดังกล่าว ผู้เรียนสามารถจดจำและเข้าใจความหมายของคำศัพท์ยากได้โดยไม่ต้องท่องจำ แสดงให้เห็นว่าการใช้สื่อการสอน และการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับเนื้อหาและลักษณะของผู้เรียนเป็นการสร้างแรงจูงใจที่ดี ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น

2.5 บทเรียนที่มีค่าประสิทธิภาพ E_1 เป็นอันดับที่ 5 อยู่ที่ร้อยละ 80.00 เท่ากับเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ บทที่ 3 เรื่องพระพุทธรูป ในบทนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธรูปแบบต่าง ๆ ของไทย ซึ่งเกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธและเป็นคติความเชื่อความศรัทธาของคนส่วนใหญ่ในสังคมไทย แต่ผู้เรียนที่เป็นชาวต่างชาติอาจมีความคิดความเชื่อทางด้านศาสนาที่แตกต่างกันไปตามแต่ละบุคคล ดังนั้นเพื่อสร้างความสนใจและทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับบทเรียนนี้ให้แก่ผู้เรียน ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงโดยการหล่อพระพุทธรูปแบบหุ่นต่าจากปูนปลาสเตอร์ตั้งแต่ตอนต้นชั่วโมงซึ่งสามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียนได้เป็นอย่างดี

การสอนในบทเรียนนี้พบปัญหาสำคัญอย่างหนึ่ง คือ ผู้เรียนมีความสับสนเกี่ยวกับการใช้คำราชาศัพท์ซึ่งเข้าใจยาก ดังนั้นเพื่อให้ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้เบื้องต้นจึงควรสอนคำราชาศัพท์และวงศัพท์ทางศาสนาพุทธให้แก่ผู้เรียนก่อนการสอนเนื้อหาในบทนี้ นอกจากนี้ ควรมีการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาออกสถานที่เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์จริงตามวัดที่สำคัญหรือตามโบราณสถานที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้และสามารถจดจำลักษณะของพระพุทธรูปที่เป็นเอกลักษณ์ในรูปแบบงานประติมากรรมไทยได้

กล่าวโดยสรุป การสอนบทเรียนที่เกี่ยวกับศิลปะไทยให้แก่ผู้เรียนชาวต่างชาติโดยใช้เพียงเนื้อหาอย่างเดียวจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจยาก ดังนั้นในทุก ๆ บทเรียนผู้สอนต้องใช้สื่อที่หลากหลาย ประกอบการอธิบายเนื้อหาในบทเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ชัดเจนและง่ายขึ้น อีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญต่อการเรียนการสอน คือต้องมีกิจกรรมที่น่าสนใจสอดคล้องกับเนื้อหาบทเรียนและวัยของผู้เรียน เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานและส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในบทเรียนมากขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1. ควรสร้างแบบเรียนเรื่องศิลปะไทยสำหรับชาวต่างชาติในแขนงอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น ศิลปะการต่อสู้ของไทย ศิลปะดนตรีไทย ศิลปะหัตถกรรมไทย เป็นต้น
2. ควรมีการสร้างแบบเรียนเรื่องศิลปะไทยในด้านต่าง ๆ ให้เป็นบทเรียนออนไลน์สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติที่ต้องการศึกษาด้วยตนเอง

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2534). เอกสารเพื่อการพัฒนาหนังสือ อันดับที่ 1 การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา กรมการศาสนา.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2554). วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2556, จาก http://www.m-culture.in.th/moc_new/album/15916/วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร/
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2526). การตรวจหนังสือเรียนและคู่มือครูเอกชน. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ.
- เกษศิริรักษ์ นิตยสุทธิ. (2554). การสร้างแบบเรียนภาษาและวัฒนธรรมจากสำนวนไทยสำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ. สารนิพนธ์ ศศ.ม. (การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- โกชัย สารีบุตร. (2550?). ลำดับขั้นการสร้างและประเมินแบบเรียนหรือหนังสือเรียน. (เอกสารประกอบการบรรยายการสัมมนานานาชาติ การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- โกชัย สารีบุตร; และ สมพร สารีบุตร. (ม.ป.ป.). แนวการวิเคราะห์และประเมินผลแบบเรียน. เชียงใหม่: ม.ป.พ.
- คิม ยอง แอ. (2554). ความเป็นมาของการศึกษาภาษาไทยในประเทศเกาหลี วิทยาเขตกรุงโซล. ใน เอกสารหลังการสัมมนานานาชาติ การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ.จินตนา พุทธเมตตา; และคนอื่นๆ. หน้า 26. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. (2551). นาฏศิลป์และละครไทย. ใน ลักษณะไทย ศิลปะการแสดง. นีออน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. หน้า 36 – 37. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- จิตรกรรมฝาผนังในพระวิหารวัดโพธิ์มรดกศิลป์แห่งศิลปะไทย. (2550). คม ชัด ลึก. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2556, จาก http://news.sanook.com/lifestyle/3/lifestyle_77024.php
- จิตรกรรมฝาผนังเรื่องราวเกียรติยศ. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2556, จาก <http://th.wikipedia.org/wiki/จิตรกรรมฝาผนังเรื่องราวเกียรติยศ/>
- จิราพร แสนสุข. (2551). การพัฒนาบทเรียนโทรทัศน์ เรื่องบทสนทนาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 1. สารนิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จุฑาพรรธ (จามจุรี) ผดุงชีวิต. (2550). วัฒนธรรม การสื่อสาร และอัตลักษณ์. กรุงเทพฯ: แอคทีฟพริ้นท์.

- จุฑารัตน์ ธาณี. (2534). การเปรียบเทียบความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษทักษะการฟัง พูด เพื่อการสื่อสารและความเข้าใจในวัฒนธรรมทางภาษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนด้วยเทคนิคบทบาทสมมุติกับการสอนตามคู่มือครู. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จุฬทัศน์ พยาฆรานนท์. (2531). เอกสารการสอน ชุดวิชาไทยศึกษา หน่วยที่ 6 – 11. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เงิน เก็ม ตู. (2552). ชุดการสอนภาษาและวัฒนธรรมไทยสำหรับชาวเวียดนาม เรื่อง “วันสำคัญของ ไทย”. สารนิพนธ์ ศศ.ม. (การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ฉวีวรรณ คูหาภินันท์. (2527). การทำหนังสือสำหรับเด็ก. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: บุรพาสาน์.
- ฉัตรชัย อรรถปักษ์. (2550). องค์ประกอบศิลปะ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.
- เฉลิม มากนวล. (2551). รองเงิง. ใน ลักษณะไทย ศิลปะการแสดง. นีออน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. หน้า 264. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ชมรมศิลปวัฒนธรรมอีสาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2556). เชิงกระติบ. สืบค้นเมื่อ 26 กันยายน 2556, จาก <http://www.isan.clubs.chula.ac.th/folkdance/?transaction=kalsin08.php/> ----- . (2556). เชิงแห่ไข่มดแดง. สืบค้นเมื่อ 26 กันยายน 2556, จาก <http://www.isan.clubs.chula.ac.th/folkdance/?transaction=kalsin08.php/>
- ชวน เพชรแก้ว. (2540). ปัจจุบัน และอนาคตของโนรา. ใน นิทรรศน์วัฒนธรรม : รวมบทความทางวิชาการวัฒนธรรมศึกษา. พรศักดิ์ พรหมแก้ว. หน้า 85. สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ชวน เพชรแก้ว; และคนอื่นๆ. (2533). เอกสารการสอน ชุดวิชาศิลปะ การละเล่นและการแสดงพื้นบ้านของ ไทย (Thai Folk Culutre) หน่วยที่ 9 – 15. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ของ แฮ มุน. (2554). การบรรยายพิเศษ เรื่องความสำคัญของภาษาไทยในทัศนะของทูตต่างประเทศ. ใน เอกสารหลังการสัมมนานานาชาติ การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ. จินตนา พุทธเมตตา; และคนอื่นๆ. หน้า 13. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชลูด นิ่มเสมอ. (2544). องค์ประกอบของศิลปะ. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ. (2532). ศิลปะการฟ้อนภาคอีสาน. มหาสารคาม: ฝ่ายวิชาการ สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ชุดิกัญจน์ บุญญะธิติสุข. (2546). การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ ในฐานะภาษาต่างประเทศ ของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ชุดิมา เวทการ. (2551). *การจัดการเรียนรู้สาระทัศนศิลป์บนพื้นฐานวัฒนธรรมชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โชติ กัลยาณมิตร. (2551). *เรือนไทย. ใน ลักษณะไทย ภูมิหลัง*. นีออน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. หน้า 389, 393. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- จิรัชญา มณีเนตร. (2553). *ไทยศึกษาเพื่อการท่องเที่ยว*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ณัฐวดี สภาพรต. (2553). *แบบเรียนภาษาไทยเรื่องวิถีชีวิตไทยสำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ*. สารนิพนธ์ ศศ.ม. (การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ณิชารีย์ เรืองดำ. (2548). *การศึกษาผลงานจิตรกรรมในวัดโพธิ์ กรุงเทพมหานคร*. ปรินุญานิพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา, หม่อม. (2535). *รำไทย : ศิลปะการฟ้อนรำพื้นเมืองภาคต่างๆ ทั่วไทย*. กรุงเทพฯ: ดันอ้อ.
- เดชบดีนทร์ รัตน์ปิยะภากรณ์. (2550). *ไทยศึกษา*. กรุงเทพฯ: ทริปเพิล เอ็ดดูเคชั่น.
- ทรงวิทย์ แก้วศรี. (2534). *เอกลักษณ์ไทย*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ทันพงษ์ กฤดากร. (2508). *ประมวลภาพประติมากรรม*. พระนคร: ม.ป.พ.
- ธนา เหมวงษา. (2532). *ประเภทวิชาศิลปกรรม*. กรุงเทพฯ: ชุรูสภา.
- ธวัช ปุณโณทก. (2542). *วิวัฒนาการแบบเรียนภาษาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธวัชชานนท์ ดาโรสง. (2546). *หลักการศิลปะ*. กรุงเทพฯ: วาดศิลป์.
- น.ณ ปากน้ำ. (2533). *ศิลปะลายรดน้ำ*. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- นงเยาว์ เข้มเล็ก. (2539). *การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนศิลปศึกษาโดยใช้กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์และการเรียนตามแนวการสอนของกรมวิชาการ*. ปรินุญานิพนธ์ กศ.ม. (การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นัมัสการ. (2550). *ตำนานและประวัติพระพุทธรูปสำคัญ*. กรุงเทพฯ: เครือเถา.
- นวพร พงศ์อัจฉริกุล. (2531). *วิเคราะห์เนื้อหาของแบบเรียนทัศนศิลป์ศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในด้านความสอดคล้องกับหลักสูตรวิชาศิลปศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521*. ปรินุญานิพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นันทพงศ์ สินสวัสดิ์. (2545). *จิตรกรรมไทยร่วมสมัย : กรณีศึกษาวิเคราะห์งานจิตรกรรมฝาผนังในพระที่นั่งพุทไธสวรรย์*. ปรินุญานิพนธ์ ศป.ม. (ทัศนศิลป์ : ศิลปะสมัยใหม่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- นันทวัลย์ ตั้งพรประเสริฐ. (2552). *ทฤษฎีประติมากรรม*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- นิตยา วิจารณ์ันท์. (2551). *การสร้างแบบเรียนเรื่องการทำบุญ สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ*.
 สารนิพนธ์ ศศ.ม. (การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บันลือ พุกกะวัน. (2533). *อุปเทศการสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษาแนวบูรณาการทางการสอน*.
 กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- บุญเยี่ยม แยมเมือง. (2537). *สุนทรียะทางทัศนศิลป์*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- บุญเสริม แก่นประกอบ. (2545). *นาฏศิลป์ไทยในท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. กรุงเทพฯ:
 สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 กระทรวงศึกษาธิการ.
- ประยงค์ อนันทวงศ์. (2531). *มงคลในการปลูกบ้านสร้างเรือน*. กรุงเทพฯ: บารุงสาส์น.
- ปัญญา เทพสิงห์. (2555). *กระบวนการเรียนรู้ศิลปะในบริบทสังคมและวัฒนธรรมชายแดนภาคใต้
 ของไทย*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด. (ศิลปวัฒนธรรมวิจัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปางพระพุทธรูป. (2556). สืบค้นเมื่อ 6 กันยายน 2556, จาก
<http://www.dhammathai.org/pang/pang.php/>
- พยงค์ ชันธิสิทธิ์. (2534). *การวิเคราะห์กิจกรรมภาษาในหนังสือเรียนชุด Reading Comprehension
 Course*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาต่างประเทศการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พระพุทธรูปศิลปะสมัยต่างๆ. สืบค้นเมื่อ วันที่ 2 ธันวาคม 2556, จาก
<http://www.danpraniparn.com/web/praput/praputta2.html/>
- พัทธยา จิตต์เมตตา. (ม.ป.ป). *กลวิธีการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ (เอกสารประกอบการสอน)*.
 กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- พิริยะ ไกรฤกษ์. (2551). *พระพุทธรูปปฏิมา ใน ลักษณะไทย พระพุทธรูปปฏิมา อัดลัทธิพุทธศิลป์ไทย*.
 นีออน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. หน้า 29 – 42. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ปรีชา สรรมาลา. (2543). *ศิลปะศึกษากับการอนุรักษ์วัฒนธรรม. ใน แนวโน้มศิลปศึกษาร่วมสมัย
 รวมบทความและบทบรรยาย. มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. หน้า 76 – 100. กรุงเทพฯ:
 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- พีระพงศ์ สุขแก้ว. (2549). *สุนทรียศาสตร์บนฝาผนัง : োলংการแห่งจิตรกรรมไทย*. กรุงเทพฯ:
 ปราชญ์สยาม.
- พลสวัสดิ์ มุมบ้านเช่า. (2553). *ประติมากรรม*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ภิญโญ จิตต์ธรรม. (2551). *โนรา. ใน ลักษณะไทย ศิลปะการแสดง*. นีออน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา.
 หน้า 202, 209. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

- ภิญโญ สุวรรณคีรี. (2536). เรือนไทยภาคใต้. ใน เรือนไทย. จุฬทศน์ พยาขรานนท์. กรุงเทพฯ: สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- มนัสवास กุลวงศ์. (2539). ภาพสะท้อนสังคมไทยสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว : กรณีศึกษาจิตรกรรมฝาผนังวัดมณีมาวาส จังหวัดสงขลา. ปรินิพนธ์ ศศ.ม. (ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มาลา คำจันทร์. (2551). ร่มเรือนกาแล. เชียงใหม่: ริชพับลิชชิง.
- มุกิตา. (2555). พระพุทธรูปสมัยต่างๆ. สืบค้นเมื่อ วันที่ 2 ธันวาคม 2556, จาก <http://www.jetovimut.com/forum/index.php?topic=784.0/>
- เมตตา วิวัฒนากุล. (2548). การสื่อสารต่างวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พรินท์.
- ยงยุทธ ธีรศิลป์. (2551). พ่อสาวใหม่. ใน ลักษณะไทย ศิลปะการแสดง. นีออน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. หน้า 336. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- รัตน์เรขา ฤทธิศร. (2553). ไทยสอนฝรั่ง ฝรั่งสอนไทย. สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2555, จาก <https://m.facebook.com/notes/teach-thai-learn-thai/บทความวิชาการ-ไทยสอนฝรั่ง-ฝรั่งสอนไทย/137459596279097/>
- รานี ชัยสงคราม. (2544). นาฏศิลป์ไทยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- เรณู โกศินานนท์. (2542). สืบสานนาฏศิลป์ไทย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- เรวดี วงศ์พรหมเมฆ. (2520). เอกลักษณ์ไทยภาคกลาง. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยครูสวนดุสิต.
- เรือนไทย. (2556). สืบค้นเมื่อ 22 กันยายน 2556, จาก <http://www.khonthai.com/Vitithai/thaihome.html/>
- ฤดี กมลสวัสดิ์. (2554). การสร้างแบบเรียนเรื่องคำพังเสียงสำหรับนักเรียนโรงเรียนนานาชาติ สาทรใหม่ เกรด 6. สารนิพนธ์ ศศ.ม. (การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ลุ่มภัทร. (2555). ครบเครื่องเรื่อง “เรือนไทย”. สืบค้นเมื่อ 22 กันยายน 2556, จาก <http://www.pantown.com/board.php?id=77546&area=4&name=board1&topic=44&action=view/>
- เล เจิ่น หมาก ขาย. (2553). การสร้างแบบเรียนความรู้ทางวัฒนธรรมไทย เรื่อง ศิลปะไทย สำหรับ นักศึกษาชาวเวียดนาม. สารนิพนธ์ ศศ.ม. (การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วัชรพล วิบูลยศรีน. (2533). การสร้างแบบเรียนสนทนาภาษาไทยเบื้องต้นสำหรับผู้เรียนภาษาไทย ในฐานะภาษาต่างประเทศ. สารนิพนธ์ ศศ.ม. (การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- วัฒน์ วันรอด. (2543). การประเมินคุณภาพหนังสือแบบเรียนมุ่งประสบการณ์ภาษา วิชา
ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
วัดคงคาราม. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2556, จาก
<http://www.paiduaykan.com/province/central/ratchaburi/watkongkaram.html/>
- วารี ธีระจิตร. (2531). หลักการวิเคราะห์แบบเรียนในระดับประถมศึกษา เอกสารคำสอนวิชา 413 615.
กรุงเทพฯ: ภาควิชาประถมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิญญู คงนิม. (2547). ศิลปะไทย. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- วิทย์ พิณคันเงิน. (2512). ศิลปกรรมและการช่างของไทย และ โบราณสถานบางแห่งของไทย.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- . (2547ก). งานเขียนของช่างไทย. กรุงเทพฯ: เมธิทิปส์.
- . (2547ข). ประติมากรรมไทย. กรุงเทพฯ: เมธิทิปส์.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2549). 5 นาที กับศิลปะไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2550). ทิศทางและมุมมองของการบริหารจัดการวัฒนธรรม. ใน ศิลปวัฒนธรรม :
มุมมองทางวิชาการ. ธวัชชานนท์ สิปปกากุล. หน้า 11 – 15. กรุงเทพฯ: สันติศิริการพิมพ์.
- วิรุฬห์ กะตะบุญโญ. (2554). การพัฒนาหนังสือเรียน วิชาพลังงานและสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียน
ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพประเภทวิชาพาณิชยกรรม ชั้นปีที่ 2 โรงเรียนเทคโนโลยีสยาม
(ช่างกลสยาม) กรุงเทพมหานคร. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิโรฒ ศรีสุโร. (2536). เรือนไทยภาคอีสาน. ใน เรือนไทย. จุลทัศน์ พยาฆรานนท์. กรุงเทพฯ:
สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- วีรชัย หวังยกุลวัฒนา. (2549). การศึกษาวิเคราะห์ผลงานจิตรกรรมของ เฉลิมชัย ไชยสิทธิ์พัฒนา.
ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศรีวิไล พลมณี (2545). พื้นฐานการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ. เชียงใหม่: ศูนย์ไทย
ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2552). เรือนไทย บ้านไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- ศศิธร มัดซีโมโตะ. (2554). แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรมเรื่อง “ดอกไม้ไทย” สำหรับผู้เรียน
ชาวญี่ปุ่น. สารนิพนธ์ ศศ.ม. (การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สงวน โชติสุขรัตน์. (2553). ประเพณีไทยภาคเหนือ. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: ศรีปัญญา.
- สถาบันยกกรรมไทย. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2556, จาก
<http://www.thaigoodview.com/library/contest2552/type2/art04/07/thai@house/index.html/>

สถิติสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง. (2555). สถิติ สดม. สืบค้นเมื่อ 28 เมษายน 2555, จาก

<http://immigration.go.th/nov2004/base.php?page=stat/>

สมชาติ มณีโชติ. (2529). จิตรกรรมไทย. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สมชาย เจริญไชยสมบัติ. (2540). การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง จิตรกรรม
อิมเพรสชันนิสต์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างวิธีสอน วิจัยกรณีศึกษาตามทฤษฎี
ของ เอ็ดมันด์ เบิร์ก เพลด์แมน กับวิธีสอนแบบปกติ. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สมพงศ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์. (2549). การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ. เชียงใหม่: มิ่งเมือง.

สมิทธา ศรีทันตร. (2553). การศึกษาการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศของอาจารย์ศูนย์ภาษา
สังกัดกระทรวงกลาโหม. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สายไหม จบกมลศึก. (2541). การละเล่นพื้นเมือง. ใน สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์
ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่ม 23. โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน.
หน้า 69 – 85. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

สาวตรี สินสันธิเทศ. (2551). การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง
ตำนานเมืองลพบุรี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวินิตศึกษาในพระบรม
ราชูปถัมภ์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2551). ดนตรีและนาฏศิลป์พื้นเมืองภาคใต้. ใน ลักษณะไทย ศิลปะการแสดง.
นิพนธ์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. 196 – 197. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สุพิศวง ธรรมพันทา. (2532). พื้นฐานวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: ดี.ดี. บุ๊คสโตร์.

สุมิตร เทพวงษ์. (2547). สารานุกรม ระบาย ระบาย ฟ้อน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สุรศักดิ์ เจริญวงศ์. (2533). ประติมากรรมไทย. ใน สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์
ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่ม 14. โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน.
หน้า 79 – 81. กรุงเทพฯ: สำนักงานกลางหอรัษฎากรพิพัฒน์.

สุระ ดามาพงษ์. (2527). การวิเคราะห์หนังสือเรียนภาษาไทย ชุดวรรณวิจักขณ์ เล่ม 2 ชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 5 (ม.5). ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิต-
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

หทัย ดันหยง. (2527). เอกสารคำสอน นส.425 การเขียนหนังสือแบบเรียน. กรุงเทพฯ: ภาควิชา
เทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

หลอ อี้หยวน. (2554). การสอนวิชาภาษาไทยพื้นฐานในมหาวิทยาลัยภาษาและการค้าต่างประเทศ กวางตุ้ง.
ใน เอกสารหลังการสัมมนานานาชาติ การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ.
จินตนา พุทธเมตะ; และคนอื่นๆ. หน้า 66. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- อนันต์ ปาณินท์. (2532). จิตรกรรมไทย. ใน สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์
ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่ม 13. โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน.
หน้า 91 – 99. กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- อมรา กล้าเจริญ. (2542). สุนทรียนาฏศิลป์ไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อัมพร แก้วสุวรรณ. (2527). วิเคราะห์แบบเรียนภาษาไทย. นครปฐม: หมวดวิชาการสอนภาษาไทย
ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อุทยานหุ่นขี้ผึ้งสยาม. (2556). บ้านไทยสี่ภาค. สืบค้นเมื่อ 22 กันยายน 2556, จาก
<http://www.scppark.com/place05.php/>
- Addsiripun. (2554). วิหารลายคำกับภาพจิตรกรรมฝาผนัง. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2556, จาก
<http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=addsiripun&month=14-01-2011&group=12&gblog=87/>
- ASTV ผู้จัดการออนไลน์. (2556). กระซิบถ้อยคำ ผ่านจิตรกรรมฝาผนัง “วัดภูมินทร์”.
สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2556, จาก <http://www.manager.co.th/travel/viewnews.aspx?NewsID=9560000085394>
- Ramita. (2553). ลักษณะพระพุทธรูปสมัยต่างๆ. สืบค้นเมื่อ วันที่ 2 ธันวาคม 2556, จาก
http://seehistory.blogspot.com/2010/04/blog-post_08.html/

ภาคผนวก ก

- หนังสือขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ
- หนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทร. 15664

ที่ ศธ 0519.12/4042 วันที่ 11 กันยายน 2556

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

เนื่องด้วย นางสาวศศพร สุนทรพาณิชย์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ในฐานะภาษาต่างประเทศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “แบบเรียนเรื่อง ศิลปะไทยเบื้องต้น สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ” โดยมี อาจารย์พัทธยา จิตต์เมตตะ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา สารนิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชาญชัย อินทรสุณานนท์ เป็นผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบแบบเรียน

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวศศพร สุนทรพาณิชย์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน รักษาการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อนิสิต โทรศัพท์ 089-609-4888

ที่ ศธ 0519.12/4043

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๗ กันยายน 2556

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณะบดีคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

เนื่องด้วย นางสาวศศพร สุนทรพาณิชย์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ในฐานะภาษาต่างประเทศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “แบบเรียนเรื่อง ศิลปะไทยเบื้องต้น สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ” โดยมี อาจารย์พัทธยา จิตต์เมตตะ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา สารนิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์สุมนหา ศักดิ์ชัยสมบูรณ์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจ แบบเรียน

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวศศพร สุนทรพาณิชย์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน รักษาการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 089-609-4888

ที่ ศธ 0519.12/1176

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

3 มีนาคม 2557

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณบดีคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

เนื่องด้วย นางสาวศศพร สุนทรพาณิชย์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ในฐานะภาษาต่างประเทศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “แบบเรียน เรื่อง ศิลปะไทยเบื้องต้นสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ” โดยมี อาจารย์พัทธยา จิตต์เมตตา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์อัญชลี อภัยปรปักษ์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบเรียน

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวศศพร สุนทรพาณิชย์ และ ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 089-609-4888

ที่ ศธ 0519.12/4044

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

11 กันยายน 2556

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนกรพิทักษ์ศึกษา

เนื่องด้วย นางสาวศศพร สุนทรพาณิชย์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการสอนภาษาไทย
ในฐานะภาษาต่างประเทศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “แบบเรียนเรื่อง
ศิลปะไทยเบื้องต้น สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ” โดยมี อาจารย์พัทธยา จิตต์เมตตะ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
สารนิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ภัทร เการาชภูร์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบเรียน

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้
นางสาวศศพร สุนทรพาณิชย์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน รักษาการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 089-609-4888

ที่ ศธ 0519.12/ 1409

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

/ 7 มีนาคม 2557

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน อธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

เนื่องด้วย นางสาวศศพร สุนทรพาณิชย์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการสอนภาษาไทย
ในฐานะภาษาต่างประเทศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “แบบเรียนเรื่อง
ศิลปะไทยเบื้องต้นสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ” โดยมี อาจารย์พัทธยา จิตต์เมตตะตา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
สารนิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอใช้สถานที่เพื่อใช้แบบเรียนเรื่อง
ศิลปะไทยเบื้องต้นสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ กับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทยสำหรับ
ชาวต่างประเทศ ในระหว่างเดือนเมษายน – มิถุนายน 2557

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ นางสาวศศพร สุนทรพาณิชย์ ได้เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 089-609-4888

ภาคผนวก ข

แบบประเมินคุณภาพแบบเรียนและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แบบประเมินคุณภาพแบบเรียนและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เรื่อง ศิลปะไทยเบื้องต้น สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ

(สำหรับผู้เชี่ยวชาญ)

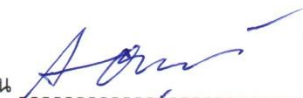
คำชี้แจง : โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงตามความคิดเห็นของท่าน

รายการ	ระดับการประเมิน (จำนวน)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านรูปเล่ม					
1. การออกแบบปกและรูปเล่มเหมาะสม สวยงาม	/				
2. ลักษณะตัวอักษรสวยงาม ชัดเจน	/				
3. ภาพประกอบเหมาะสม สวยงาม	/				
2. ด้านเนื้อหา					
1. สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	/				
2. มีความถูกต้องทางวิชาการ	/				
3. ระดับความยาก-ง่ายเหมาะสมกับผู้เรียน	/				
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน					
1. แบบทดสอบมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	/				
2. แบบทดสอบมีความยาก-ง่ายเหมาะสมกับผู้เรียน		/			
3. คำถามในแบบทดสอบมีความชัดเจน และครอบคลุมเนื้อหา	/				
4. ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ					
1. เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ด้านศิลปะไทย	/				
2. ให้ความรู้ด้านวัฒนธรรมไทยแก่ผู้เรียนชาวต่างชาติ	/				
3. ช่วยเป็นสื่อในการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ	/				

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

สอนที่เน้นด้าน - คำสอนที่เป็นรูปนัย ๑๕ ใน ข้อตกลงที่ ๑
 ข้อ ๒ ให้มีสื่อจากต่างประเทศ หรือข้อ ๕ บทวิจารณ์วรรณกรรม
 ไทย - จีน เป็นประโยชน์แก่การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม

ลงชื่อผู้ประเมิน

(ดร. ชรินทร์ อภิรักษ์)

วันที่ 25 , ธันวาคม , 2557

แบบประเมินคุณภาพแบบเรียนและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เรื่อง ศิลปะไทยเบื้องต้น สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ

(สำหรับผู้เชี่ยวชาญ)

คำชี้แจง : โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงตามความคิดเห็นของท่าน

รายการ	ระดับการประเมิน (จำนวน)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านรูปเล่ม					
1. การออกแบบปกและรูปเล่มเหมาะสม สวยงาม	✓				
2. ลักษณะตัวอักษรสวยงาม ชัดเจน	✓				
3. ภาพประกอบเหมาะสม สวยงาม	✓				
2. ด้านเนื้อหา					
1. สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	✓				
2. มีความถูกต้องทางวิชาการ	✓				
3. ระดับความยาก-ง่ายเหมาะสมกับผู้เรียน		✓			
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน					
1. แบบทดสอบมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	✓				
2. แบบทดสอบมีความยาก-ง่ายเหมาะสมกับผู้เรียน	✓				
3. คำถามในแบบทดสอบมีความชัดเจน และครอบคลุมเนื้อหา	✓				
4. ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ					
1. เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ด้านศิลปะไทย	✓				
2. ให้ความรู้ด้านวัฒนธรรมไทยแก่ผู้เรียนชาวต่างชาติ	✓				
3. ช่วยเป็นสื่อในการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ	✓				

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

..... การพิจารณาปรับแก้การวัดรูปแบบการพิมพ์ ซึ่งมีกรีกคำ

.....

.....

ลงชื่อผู้ประเมิน

(นางสาวอณาลี อภัยประภาส)

วันที่ 31 / มี.ค. / 2557

แบบประเมินคุณภาพแบบเรียนและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เรื่อง ศิลปะไทยเบื้องต้น สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ

(สำหรับผู้เชี่ยวชาญ)

คำชี้แจง : โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงตามความคิดเห็นของท่าน

รายการ	ระดับการประเมิน (จำนวน)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านรูปเล่ม					
1. การออกแบบปกและรูปเล่มเหมาะสม สวยงาม		✓			
2. ลักษณะตัวอักษรสวยงาม ชัดเจน		✓			
3. ภาพประกอบเหมาะสม สวยงาม		✓			
2. ด้านเนื้อหา					
1. สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	✓				
2. มีความถูกต้องทางวิชาการ	✓				
3. ระดับความยาก-ง่ายเหมาะสมกับผู้เรียน	✓				
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน					
1. แบบทดสอบมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์		✓			
2. แบบทดสอบมีความยาก-ง่ายเหมาะสมกับผู้เรียน		✓			
3. คำถามในแบบทดสอบมีความชัดเจน และครอบคลุมเนื้อหา		✓			
4. ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ					
1. เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ด้านศิลปะไทย	✓				
2. ให้ความรู้ด้านวัฒนธรรมไทยแก่ผู้เรียนชาวต่างชาติ	✓				
3. ช่วยเป็นสื่อในการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ	✓				

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

แบบเรียนที่จัดทำขึ้นมีความเข้าใจง่ายและน่าสนใจ
การอ่าน หรือ power point ประกอบการสอน ด้วย

ลงชื่อผู้ประเมิน

อ.อริสรา

(อ.อริสรา อ.อริสรา)

วันที่ 26 / 11 / 57

แบบประเมินคุณภาพแบบเรียนและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เรื่อง ศิลปะไทยเบื้องต้น สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ

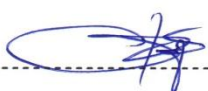
(สำหรับผู้เชี่ยวชาญ)

คำชี้แจง : โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงตามความคิดเห็นของท่าน

รายการ	ระดับการประเมิน (จำนวน)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านรูปเล่ม					
1. การออกแบบปกและรูปเล่มเหมาะสม สวยงาม		✓			
2. ลักษณะตัวอักษรสวยงาม ชัดเจน	✓				
3. ภาพประกอบเหมาะสม สวยงาม	✓				
2. ด้านเนื้อหา					
1. สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	✓				
2. มีความถูกต้องทางวิชาการ	✓				
3. ระดับความยาก-ง่ายเหมาะสมกับผู้เรียน	✓				
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน					
1. แบบทดสอบมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	✓				
2. แบบทดสอบมีความยาก-ง่ายเหมาะสมกับผู้เรียน	✓				
3. คำถามในแบบทดสอบมีความชัดเจน และครอบคลุมเนื้อหา		✓			
4. ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ					
1. เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ด้านศิลปะไทย	✓				
2. ให้ความรู้ด้านวัฒนธรรมไทยแก่ผู้เรียนชาวต่างชาติ	✓				
3. ช่วยเป็นสื่อในการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ	✓				

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

ป/วิป ศักดิ์สิทธิ์ อัคร รักษ์ ปก ๑ ได้ติดตามตรวจสอบแล้ว

ลงชื่อผู้ประเมิน
(อพร / ๒๖๕๖)
วันที่ ๒๘ / ๙ / ๒๕๖๗

ภาคผนวก ค

- แผนการจัดการเรียนรู้
- แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนรู้

3. ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มกันออกมาเล่นเกม “ปากต่อปาก” โดยให้แต่ละกลุ่มเข้าแถวเรียงหนึ่ง ส่งตัวแทนกลุ่ม 1 คน มาจับฉลากคำศัพท์ศิลปะที่เรียนไปแล้ว เอาคำศัพท์ที่ได้ไปบอกเพื่อนคนถัดไป จนถึงคนสุดท้ายแล้วให้คนสุดท้ายออกมาเขียนคำที่เพื่อนบอกบนกระดานหน้าห้อง

4. ให้ผู้เรียนช่วยกันตรวจสอบความถูกต้องของคำศัพท์บนกระดานพร้อมบอกความหมายของคำศัพท์อีกครั้งโดยมีผู้สอนคอยแนะนำ

5. ให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบท้ายบทเรียน

6. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันตรวจคำตอบที่ถูกต้องของแบบทดสอบท้ายบทเรียน

5. สื่อการสอน

1. แบบเรียนเรื่องศิลปะไทยเบื้องต้นสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ บทที่ 1 (ศิลปะไทย)
2. แบบทดสอบท้ายบทเรียน
3. รูปภาพประกอบในโปรแกรม power point บทที่ 1 ศิลปะไทย
4. วิดีโอเกี่ยวกับการสร้างงานศิลปะไทยประเภทต่างๆ และวิดีโอเกี่ยวกับนาฏศิลป์
5. ฉลากคำศัพท์สำหรับเกม “ปากต่อปาก”

6. การวัดและประเมินผล

1. การสนทนาและตอบคำถาม
2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม
3. แบบทดสอบท้ายบทเรียน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2

เรื่อง จิตรกรรมฝาผนัง

วิชา ภาษากับวัฒนธรรมไทย

เวลา 120 นาที

1. สาระสำคัญ

จิตรกรรมฝาผนังเป็นศิลปะการเขียนภาพไทยบนฝาผนัง มีจุดประสงค์ในการสร้างสรรคงาน เพื่อตกแต่งสถานที่ให้สวยงามและเพื่อถ่ายทอดความรู้ วัฒนธรรมประเพณีไทยให้แก่คนรุ่นหลัง งานจิตรกรรมฝาผนังให้ความรู้เกี่ยวกับลักษณะการใช้ชีวิตและค่านิยมของคนไทยในสมัยต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

2. วัตถุประสงค์

1. ผู้เรียนบอกลักษณะเด่นของจิตรกรรมฝาผนังไทยได้
2. ผู้เรียนอธิบายลักษณะการใช้ชีวิตและค่านิยมของคนไทยจากการดูเนื้อหาในจิตรกรรมฝาผนังได้

3. เนื้อหาสาระ

1. ลักษณะอันเป็นเอกลักษณ์ของจิตรกรรมฝาผนังไทย
2. จุดมุ่งหมายในการสร้างงานจิตรกรรมฝาผนังไทย
3. ตัวอย่างงานจิตรกรรมฝาผนังที่มีชื่อเสียง

4. กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ขั้นนำ

1. ผู้สอนพูดคุยกับผู้เรียนเพื่อทบทวนความรู้เกี่ยวกับเรื่องศิลปะไทยในบทที่แล้ว
2. ผู้สอนให้ผู้เรียนดูรูปจิตรกรรมฝาผนังรูปหนึ่งแล้วถามความเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับ

รูปนั้น

ขั้นสอน

1. ผู้สอนอธิบายเอกลักษณ์ที่บ่งบอกความเป็นจิตรกรรมฝาผนังแบบไทย
2. ผู้สอนอธิบายจุดมุ่งหมายในการสร้างสรรคงานจิตรกรรมฝาผนัง
3. ผู้สอนยกตัวอย่างงานจิตรกรรมฝาผนังที่มีชื่อเสียงในประเทศไทย

ขั้นสรุป

1. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสรุปเนื้อหาในบทเรียนอีกครั้ง
2. ให้ผู้เรียนทำกิจกรรม “photo hunt” โดยแจกกระดาษที่มีภาพจิตรกรรมฝาผนังพร้อมคำศัพท์ให้ผู้เรียนหาสิ่งที่ซ่อนในภาพจากรายการคำศัพท์ที่กำหนดให้
3. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันอภิปรายเกี่ยวกับความรู้ที่ได้จากการชมภาพจิตรกรรมฝาผนัง
4. ให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบท้ายบทเรียน
5. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันตรวจคำตอบที่ถูกต้องของแบบทดสอบท้ายบทเรียน

5. สื่อการสอน

1. แบบเรียนเรื่องศิลปะไทยเบื้องต้นสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ บทที่ 2 (จิตรกรรมฝาผนัง)
2. แบบทดสอบท้ายบทเรียน
3. รูปภาพประกอบในโปรแกรม power point บทที่ 2 จิตรกรรมฝาผนัง
4. รูปภาพจิตรกรรมฝาผนังสำหรับกิจกรรม “photo hunt”

6. การวัดและประเมินผล

1. การสนทนาและตอบคำถาม
2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม
3. แบบทดสอบท้ายบทเรียน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3

เรื่อง พระพุทธรูป

วิชา ภาษากับวัฒนธรรมไทย

เวลา 120 นาที

1. สารสำคัญ

พระพุทธรูป คือรูปเคารพที่คนไทยพุทธกราบไหว้บูชาเพื่อระลึกพระพุทธรเจ้าและคำสอนของพระองค์ เป็นสิ่งหนึ่งที่มีส่วนช่วยสืบทอดศาสนาพุทธให้คงอยู่สืบมา พระพุทธรูปจึงเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับสังคมไทยมาตลอดทุกยุคสมัย อีกทั้งยังมีความสำคัญในด้านของงานศิลปะที่มีเอกลักษณ์และความงามเฉพาะตัวด้วย

2. วัตถุประสงค์

1. ผู้เรียนบอกคติความเชื่อในการสร้างพระพุทธรูปได้
2. ผู้เรียนอธิบายเรื่องวัสดุที่ใช้และวิธีการสร้างพระพุทธรูปอย่างคร่าว ๆ ได้
3. ผู้เรียนบอกเอกลักษณ์ของพระศิลป์ตามรูปแบบและยุคสมัยต่างๆ ได้

3. เนื้อหาสาระ

1. คติความเชื่อและวิธีการสร้างพระพุทธรูป
2. พุทธศิลป์ในสมัยต่างๆ
3. ปางพระพุทธรูปที่พบบ่อยในประเทศไทย

4. กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

๕
ขันธ์ห้า

1. ผู้สอนพูดคุยกับผู้เรียนเพื่อทบทวนความรู้เกี่ยวกับเรื่องจิตรกรรมฝาผนังในบทที่แล้ว
2. ผู้สอนพูดคุยแล้วให้ผู้เรียนตรปพระพุทธรูปเพื่อสำรวจความเข้าใจเบื้องต้นที่ผู้เรียน

มีต่อพระพุทธรูป

ข้อ ๒๒

1. ผู้สอนอธิบายเกี่ยวกับความเชื่อที่คนไทยพุทธมีต่อพระพุทธรูป
2. ผู้สอนอธิบายวัสดุและวิธีการสร้างพระพุทธรูปพร้อมให้ผู้เรียนดูภาพประกอบ
3. ให้ผู้เรียนลองหล่อพระพุทธรูปแบบนูนต่ำจากปูนปลาสเตอร์
4. ผู้สอนให้ผู้เรียนดูภาพและอธิบายลักษณะเด่นของพุทธศิลป์ในแต่ละสมัย

5. ผู้สอนให้ผู้เรียนดูภาพและอธิบายลักษณะและที่มาของปางพระพุทธรูปแบบต่าง ๆ
ขั้นสรุป

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนดูภาพพระพุทธรูปที่มีลักษณะคล้ายกันและชี้ให้เห็นความแตกต่าง
2. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสรุปเนื้อหาในบทเรียนอีกครั้ง
3. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันตรวจสอบพระพุทธรูปปูนปลาสเตอร์ที่ช่วยกันหล่อตอนต้น
ชั่วโมง และให้ผู้เรียนระบายสีพระพุทธรูปปูนปลาสเตอร์ที่หล่อเสร็จแล้ว
4. ให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบท้ายบทเรียน
5. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันตรวจคำตอบที่ถูกต้องของแบบทดสอบท้ายบทเรียน

5. สื่อการสอน

1. แบบเรียนเรื่องศิลปะไทยเบื้องต้นสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ บทที่ 3 (พระพุทธรูป)
2. แบบทดสอบท้ายบทเรียน
3. รูปภาพประกอบในโปรแกรม power point บทที่ 3 พระพุทธรูป
4. อุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการหล่อและระบายสีพระพุทธรูปปูนปลาสเตอร์

6. การวัดและประเมินผล

1. การสนทนาและตอบคำถาม
2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม
3. แบบทดสอบท้ายบทเรียน

เวลา 120 นาที

เรือนไทยคือ ที่อยู่อาศัยที่เกิดจากภูมิปัญญาแบบไทย มีรูปแบบที่แตกต่างกันไปตามสภาพภูมิศาสตร์ มีจุดประสงค์หลักในการสร้างเพื่อความสะดวกสบายและเอื้ออำนวยต่อการใช้ชีวิตของผู้อยู่อาศัยในท้องถิ่นนั้นๆ อีกทั้งยังคำนึงถึงความงามในด้านศิลปะด้วย การศึกษาเรือนไทยในภาคต่างๆ ทำให้รู้สภาพภูมิศาสตร์และความเป็นอยู่ของคนไทยในแต่ละภาค

1. ผู้เรียนอธิบายลักษณะและประเภทของเรือนไทยตามวิธีการสร้างได้
2. ผู้เรียนอธิบายลักษณะและประเภทของเรือนไทยตามภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทยได้
3. ผู้เรียนบอกประโยชน์ของส่วนต่าง ๆ ในเรือนไทยได้

1. ลักษณะและประโยชน์ของส่วนต่าง ๆ ในเรือนไทย
2. ประเภทและลักษณะของเรือนไทยที่แบ่งตามวิธีการสร้าง
3. ประเภทและลักษณะของเรือนไทยในภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย

ข้อห้าม

1. ผู้สอนพูดคุยกับผู้เรียนเพื่อทบทวนความรู้เกี่ยวกับเรื่องพระพุทธรูปในบทที่แล้ว
2. ผู้สอนสอบถามประสบการณ์ที่ผู้เรียนมีเกี่ยวกับเรือนไทย

1. ผู้สอนอธิบายลักษณะและประโยชน์ของส่วนต่างๆ ในเรือนไทย
2. ผู้สอนอธิบายลักษณะของเรือนไทยประเภทต่างๆ
3. ผู้สอนให้ผู้เรียนดูวิดีโอสารคดีเรือนไทย 4 ภาค

ขั้นสรุป

1. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสรุปเนื้อหาในบทเรียนอีกครั้ง
2. ให้ผู้เรียนเล่นเกม “ต่อภาพ” โดยให้ผู้เรียนแต่ละคนออกมาจับฉลากเลือกชิ้นส่วนภาพเรือนไทยทั้ง 4 ภาคแล้วเอาชิ้นส่วนที่ได้ไปวางในตำแหน่งที่ถูกต้องทำให้แต่ละภาพสมบูรณ์
3. ให้ผู้เรียนช่วยกันอภิปรายเกี่ยวกับภูมิภาคและสภาพอากาศของภาพเรือนไทยที่ต่อได้จากเกมต่อภาพ
4. ให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบท้ายบทเรียน
5. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันตรวจคำตอบที่ถูกต้องของแบบทดสอบท้ายบทเรียน

5. สื่อการสอน

1. แบบเรียนเรื่องศิลปะไทยเบื้องต้นสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ บทที่ 3 (เรือนไทย)
2. แบบทดสอบท้ายบทเรียน
3. รูปภาพประกอบในโปรแกรม power point บทที่ 3 เรือนไทย
4. วิดีโอสารคดีเรือนไทย 4 ภาค
5. แผ่นชิ้นส่วนภาพเรือนไทยสำหรับเล่นเกม “ต่อภาพ”

6. การวัดและประเมินผล

1. การสนทนาและตอบคำถาม
2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม
3. แบบทดสอบท้ายบทเรียน

เวลา 120 นาที

การแสดงผลงานของไทย เป็นการแสดงในห้องถิ่นต่างๆ ทั่วประเทศไทย มีจุดมุ่งหมายเพื่อ ความบันเทิง สืบต่อประเพณีโบราณหรือความเชื่อในห้องถิ่นนั้นๆ การแสดงผลงานของไทยมีความหลากหลาย สวยงาม เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต ค่านิยมของคนในพื้นที่ การเรียนรู้การแสดงผลงานของไทย จะทำให้เข้าใจวิถีการดำเนินชีวิตและวิถีคิดของคนไทยมากขึ้น

1. ผู้เรียนบอกลักษณะเฉพาะที่บ่งบอกว่าเป็นการแสดงพื้นบ้านได้
2. ผู้เรียนบอกความแตกต่างกันของการแสดงพื้นบ้านในแต่ละภาคได้
3. ผู้เรียนอธิบายลักษณะการใช้ชีวิต และนิสัยของคนไทยจากการแสดงพื้นบ้านในภาคต่าง ๆ

1. ลักษณะเฉพาะของการแสดงพื้นบ้านไทย
2. ความคล้ายกันของการแสดงพื้นบ้านในแต่ละภาค
3. ประเภทและตัวอย่างการแสดงพื้นบ้านในภาคต่างๆ ของประเทศไทย

๒๒

1. ผู้สอนพูดคุยกับผู้เรียนเพื่อทบทวนความรู้เกี่ยวกับเรื่องเรือนไทยในบทที่แล้ว
2. ผู้สอนสอบถามประสบการณ์ที่ผู้เรียนมีเกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทย
3. ผู้สอนทบทวนความรู้ในบทที่ 1 เกี่ยวกับความหมายของคำว่า “ฟ้อน” “รำ” และ “เซิ้ง”

1. ผู้สอนอธิบายลักษณะเฉพาะของการแสดงพื้นบ้านไทย
2. ผู้สอนอธิบายความคล้ายกันของการแสดงพื้นบ้านในแต่ละภาค

3. ผู้สอนอธิบายประเภทและยกตัวอย่างการแสดงพื้นบ้านไทยในแต่ละภาค พร้อมให้ผู้เรียนดูวิดีโอประกอบ

ขั้นสรุป

1. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสรุปเนื้อหาในบทเรียนอีกครั้ง
2. ให้ผู้เรียนทำกิจกรรมโดยออกมาสำรวจประกอบเพลงร่วมกัน
3. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันอภิปรายความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้การแสดงพื้นบ้านไทย
4. ให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบท้ายบทเรียน
5. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันตรวจคำตอบที่ถูกต้องของแบบทดสอบท้ายบทเรียน

5. สื่อการสอน

1. แบบเรียนเรื่องศิลปะไทยเบื้องต้นสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ บทที่ 5 (การแสดงพื้นบ้านของไทย)
2. แบบทดสอบท้ายบทเรียน
3. รูปภาพประกอบในโปรแกรม power point บทที่ 5 การแสดงพื้นบ้านของไทย
4. วิดีโอการแสดงพื้นบ้านไทยทั้ง 4 ภาค
5. ไฟล์เพลงร้องสำหรับทำกิจกรรมร้อง

6. การวัดและประเมินผล

1. การสนทนาและตอบคำถาม
2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม
3. แบบทดสอบท้ายบทเรียน

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนรู้

จงทำเครื่องหมาย X ทับตัวอักษรหน้าคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. พระพุทธรูปคือศิลปะประเภทใด

ก. นาฏศิลป์ไทย

ข. จิตรกรรมไทย

ค. ประติมากรรมไทย

ง. สถาปัตยกรรมไทย

2. ศิลปะไทยที่เกี่ยวกับการเขียนภาพบนฝาผนังเรียกว่าอย่างไร

ก. ศิลปะในวัด

ข. จิตรกรรมฝาผนัง

ค. จิตรกรรมโบราณ

ง. ศิลปะการเขียนภาพ

3. สถาปัตยกรรมไทยข้อใดมีความเกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ

ก. วัง

ข. เจดีย์

ค. เรือนไทย

ง. ศาลาริมน้ำ

4. รูปต่อไปนี้คือการแสดงนาฏศิลป์ไทยชนิดใด

ก. รำ

ข. โขน

ค. ฟ้อน

ง. ระบำ

5. “เทโลหะเหลวลงในแม่พิมพ์ เมื่อโลหะแข็งตัวก็นำออกจากแม่พิมพ์มาตกแต่ง” คือขั้นตอนวิธีในการสร้างประติมากรรมแบบใด

ก. การปั้น

ข. การเผา

ค. การหล่อ

ง. การแกะสลัก

6. “เซิ้ง” เป็นคำที่ใช้เรียกการแสดงรำหรือระบำในท้องถิ่นของภาคใด

ก. ภาคใต้	ข. ภาคเหนือ
ค. ภาคกลาง	ง. ภาคอีสาน

7. ลายไทยในรูปต่อไปนี้ ดัดแปลงมาจากสิ่งใดในธรรมชาติ

ก. นก	ข. ปลา
ค. ดอกไม้	ง. เปลวไฟ

8. ในงานจิตรกรรมฝาผนังไทยสีใดที่หมายถึงความเจริญและสูงค่า

ก. สีแดง	ข. สีขาว
ค. สีทอง	ง. สีคราม

9. จิตรกรรมฝาผนังที่ระบือถึงวัดพระแก้วมีเนื้อหาประเภทใด

ก. พุทธประวัติ	ข. วรรณคดีไทย
ค. ความเชื่อเรื่องนรก	ง. ความเชื่อเรื่องสวรรค์

10. เอกลักษณะอย่างหนึ่งของการเขียนจิตรกรรมฝาผนังไทยคือข้อใด

ก. สีที่ใช้ระบายคือสีน้ำมัน
ข. ภาพที่เขียนเป็นภาพสามมิติ
ค. เขียนภาพลงบนผนังปูนที่แห้งแล้ว
ง. การเขียนภาพแต่ละครั้งต้องใช้สีมากกว่า 5 สีขึ้นไป

11. จิตรกรรมฝาผนังที่เขียนในสมัยรัชกาลที่ 3 มีลักษณะพิเศษในเรื่องใด

ก. มีเนื้อหาเกี่ยวกับชาวมอญ
ข. เขียนโดยจิตรกรชาวล้านนา
ค. ในภาพมีการใช้ศิลปะแบบตะวันตก
ง. เนื้อหาในภาพมีการผสมผสานระหว่างศิลปะไทยกับศิลปะจีน

12. ข้อใดคือประโยชน์ที่ได้จากการใช้สีชาวนในงานจิตรกรรมไทย

ก. ลดพื้นที่ว่างบนผนัง	ข. มองเห็นภาพได้ชัดขึ้น
ค. เพิ่มความสว่างให้ภาพ	ง. เน้นส่วนที่สำคัญในภาพ

13. พระพุทธรูป “ปางสมาธิ” เป็นอีกชื่อหนึ่งของพระพุทธรูปปางใด

ก. ปางตรัสรู้	ข. ปางมารวิชัย
ค. ปางห้ามสมุทร	ง. ปางปฐมเทศนา

14. พระพุทธรูปสมัยใดที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นแบบอย่างของพุทธศิลป์ที่งดงามที่สุด

ก. สุโขทัย	ข. อโยธยา
ค. ศรีวิชัย	ง. เชียงแสน

15. วัสดุใดที่ใช้ใน “การหล่อ” พระพุทธรูป

ก. ไม้	ข. หิน
ค. สำริด	ง. งาช้าง

16. พระพุทธรูปในสมัยใดเป็นศิลปะแบบขอม

ก. อุทอง	ข. ลพบุรี
ค. ล้านนา	ง. ทวารวดี

17. ลักษณะเด่นของพระพุทธรูปสมัยรัตนโกสินทร์คือข้อใด

ก. ทรงเครื่องกษัตริย์	ข. พระนาสิกแบนใหญ่
ค. มีความเหมือนมนุษย์จริง	ง. มีพระเกตุมาลาเป็นปุ่มกลม

18. พระประธานในวัดนิยมสร้างเป็นพระพุทธรูปปางใด

ก. ปางมารวิชัยและปางลีลา	ข. ปางตรัสรู้และปางมารวิชัย
ค. ปางสมาธิและปางห้ามสมุทร	ง. ปางชนะมารและปางปรินิพพาน

19. “กระท่อม” คือเรือนแบบใด

ก. เรือนถาวร	ข. เรือนเครื่องสับ
ค. เรือนเครื่องผูก	ง. เรือนไม้กระดาน

20. “วางเสาเรือนบนแผ่นหินเพื่อป้องกันเสาเรือนผุ” เป็นลักษณะเด่นของเรือนในภาคใด

 - ภาคใต้
 - ภาคกลาง
 - ภาคเหนือ
 - ภาคอีสาน

21. “กาแล” มีประโยชน์อย่างไร

 - ระบายอากาศภายในเรือนไทย
 - ป้องกันนกมาเกาะบนหลังคาเรือน
 - ทำให้น้ำฝนไหลลงจากหลังคาเร็วขึ้น
 - ป้องกันลมไม่ให้พัดกระเบื้องมุงหลังคาปลิวหลุดไป

22. เรือนไทยที่มีการก่อสร้างแบบไทยผสมผสานกับแบบตะวันตกคือเรือนชนิดใด

 - เรือนไทยมนิลา
 - เรือนไทยหน้าจั่ว
 - เรือนไทยปั้นหยา
 - เรือนไทยประยุกต์

23. “ป้องกันน้ำท่วมและสัตว์ร้าย” คือประโยชน์ของสถานที่ใดในเรือนไทย

 - ใต้ถุน
 - บันลุ่ม
 - ยั้งข้าว
 - ครัวไฟ

24. เรือนไทยในภาคใต้มักสร้างอย่างเรียบง่ายเพื่อสะดวกต่อการย้ายที่อยู่

 - ภาคใต้
 - ภาคกลาง
 - ภาคเหนือ
 - ภาคอีสาน

25. ภาพต่อไปนี้ เป็นเครื่องประดับในการแสดงข้อใด

 - รำวง
 - ฟ้อนเล็บ
 - ฟ้อนสาวไหม
 - เต้นกำรำเคียว

26. ข้อใดคือลักษณะเฉพาะของการแสดงพื้นบ้านไทย

 - ใช้ผู้แสดงเป็นหญิงล้วน
 - มีดนตรีแต่ไม่มีเนื้อเพลง
 - แสดงในงานทำบุญเท่านั้น
 - ผู้แสดงสวมเครื่องแต่งกายของท้องถิ่น

27. ภาษนะที่คนอีสานใช้ใส่ข้าวเหนียวให้ร้อนได้นานและข้าวไม่แฉะคือข้อใด

ก. ครุ

ข. ตะกร้า

ค. กระติบ

ง. รำมะนา

28. ข้อใดคือความคล้ายกันของการแสดงพื้นบ้านในแต่ละภาค

ก. สภาพภูมิอากาศ

ข. สำเนียงในเนื้อร้อง

ค. อุปกรณ์ประกอบการแสดง

ง. สาเหตุที่ทำให้เกิดการแสดง

29. “เต็นท์กำรำเคียว” เป็นการแสดงที่เกิดจากอาชีพใด

ก. ทอผ้า

ข. ทำนา

ค. ประมง

ง. ปลูกล้วย

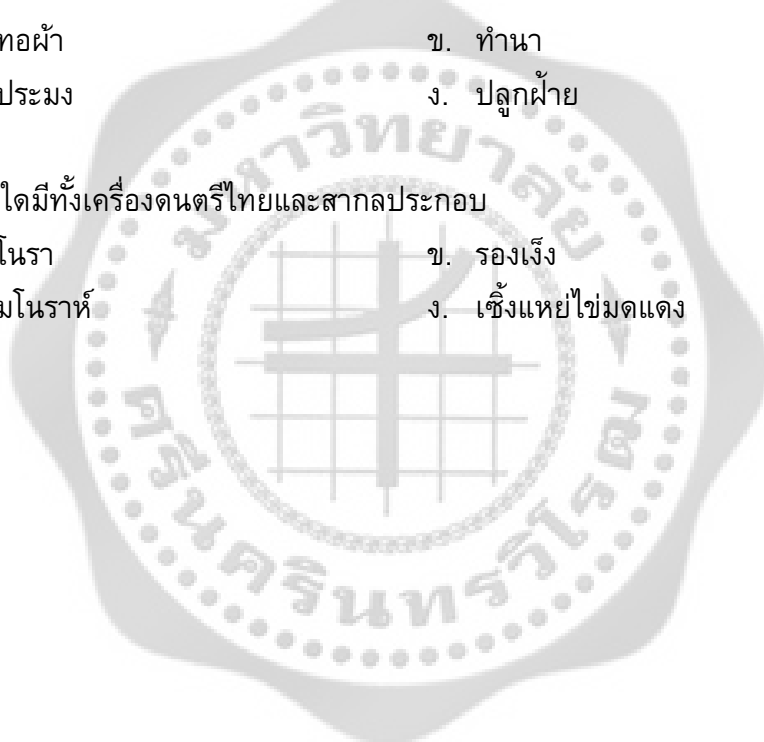
30. การแสดงใดมีทั้งเครื่องดนตรีไทยและสากลประกอบ

ก. โนรา

ข. ร่องเงืง

ค. มโนราห์

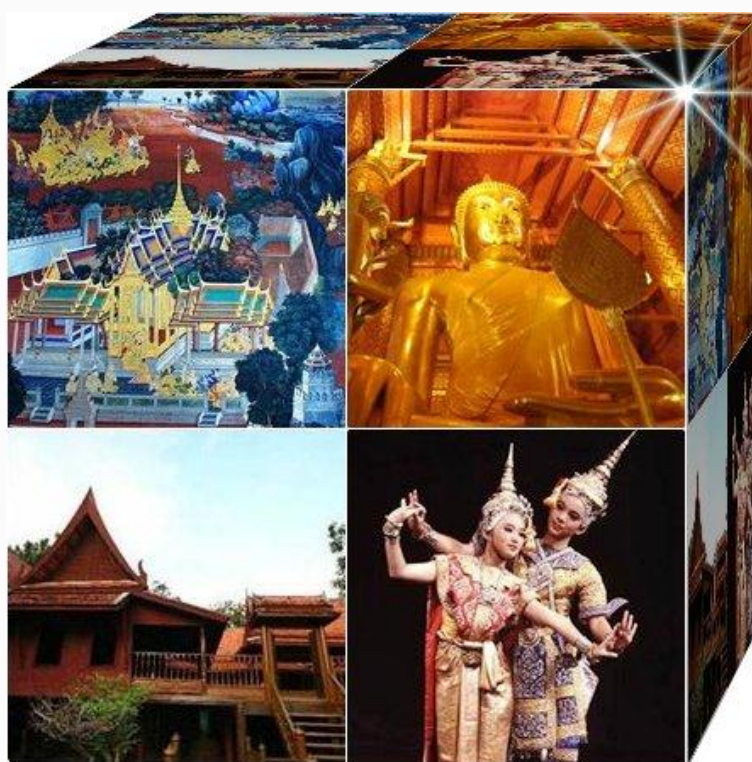
ง. เซิ้งแห่ไข่มดแดง

ภาคผนวก
แบบเรียนความรู้เบื้องต้นเรื่องศิลปะไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ

แบบเรียนเรื่อง
ศิลปะไทยเบื้องต้น
สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ

คำชี้แจงการใช้แบบเรียน

แบบเรียนเรื่องศิลปะไทยเบื้องต้นสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ จัดทำขึ้นเพื่อให้ความรู้ด้านวัฒนธรรมไทยแก่ผู้เรียนชาวต่างชาติผ่านการเรียนรู้เรื่องศิลปะไทยซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา 5 บท ต่อไปนี้

1. บทที่ 1 ศิลปะไทย (บทนำ)
2. บทที่ 2 จิตรกรรมฝาผนัง
3. บทที่ 3 พระพุทธรูป
4. บทที่ 4 เรือไทย
5. บทที่ 5 การแสดงพื้นบ้านของไทย

โดยในแต่ละบทจะประกอบด้วยเนื้อหา ศัพท์ท้ายบท และแบบทดสอบท้ายบท

ข้อแนะนำเพิ่มเติมสำหรับผู้สอน

1. แบบเรียนนี้เหมาะสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติที่มีทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาไทยในระดับสูง
2. ผู้สอนต้องมีความรู้เฉพาะทางในเรื่องศิลปะไทย โดยเฉพาะความรู้ในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาทั้ง 5 บท ในแบบเรียนนี้ ดังนั้นผู้สอนควรทำความเข้าใจกับส่วนต่างๆ ของแบบเรียนและศึกษาความรู้ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมก่อนทำการสอน
3. เพื่อให้การเรียนการสอนเกิดความน่าสนใจผู้สอนควรมีกิจกรรมเสริมที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนให้ผู้เรียนได้ร่วมกันทำและแสดงออก เช่น การได้เห็นของจริง หรือลงมือทำด้วยตนเอง
4. เนื่องจากผู้เรียนเป็นชาวต่างชาติ อาจมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไป ดังนั้นผู้สอนควรทำความเข้าใจในวัฒนธรรมในชาติของผู้เรียนและในกรณีที่จำเป็นอาจต้องอธิบายความแตกต่างของวัฒนธรรมไทยกับชาติอื่นเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและยอมรับความต่างนั้นๆ
5. วัฒนธรรมบางเรื่องที่กำลังกล่าวถึงในบทเรียนผู้สอนจำเป็นต้องมีการอธิบายเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างถูกต้อง เช่น วัฒนธรรมบางอย่างที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย หรือความเชื่อที่นิยมแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น เป็นต้น

ข้อแนะนำเพิ่มเติมสำหรับผู้เรียน

1. แบบเรียนนี้เหมาะสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติที่มีทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาไทยในระดับสูง
2. เนื่องจากเป็นแบบเรียนที่เกี่ยวกับศิลปะ จึงมีคำศัพท์เฉพาะทางด้านศิลปะด้วย ดังนั้นผู้เรียนควรเตรียมตัวโดยอ่านบทเรียนแต่ละบทล่วงหน้าเพื่อตรวจสอบความเข้าใจของตนเอง และสอบถามผู้สอนได้เมื่อมีข้อสงสัย

3. วัฒนธรรมไทยบางอย่างอาจแตกต่างกับวัฒนธรรมในชาติของผู้เรียน ซึ่งถือเป็นเรื่องปกติ ผู้เรียนควรทำความเข้าใจและยอมรับในความต่างนั้น ถ้ามีเรื่องที่ไม่เข้าใจควรถามจากผู้สอน

4. ศิลปะและวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่มีความหลากหลายมาก แบบเรียนนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งในความหลากหลายนั้น เพื่อความเข้าใจในศิลปะและวัฒนธรรมไทยมากขึ้นผู้เรียนควรศึกษาเพิ่มเติมจากแหล่งความรู้อื่นๆ เช่น หนังสือ อินเทอร์เน็ต หรือสอบถามเพิ่มเติมจากผู้สอนนอกชั่วโมงเรียน

ศศพร สุนทรพาณิชย์

มีนาคม 2557

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 ศิลปะไทย (บทนำ)	96
2 จิตรกรรมฝาผนัง	105
3 พระพุทธรูป	118
4 เรือไทย	135
5 การแสดงพื้นบ้านของไทย	149
บรรณานุกรมรูปภาพประกอบ	163

บทที่ 1

ศิลปะไทย

ประเทศไทยมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานกว่า 700 ปี มีประชากรที่มีความหลากหลายในด้านของประเพณี ความเชื่อ แนวคิดและอาชีพ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ก่อให้เกิดศิลปะไทยทั้งงดงามและเป็นเอกลักษณ์ การเรียนรู้เรื่องของศิลปะไทยจะทำให้ผู้เรียนรู้จักประเทศไทย เข้าใจความเป็นคนไทยมากขึ้น

ความหมายศิลปะไทย

ศิลปะไทย คือ สิ่งที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของคนไทยโดยได้รับอิทธิพลจากธรรมชาติ รวมถึงสภาพสังคมของไทย งานศิลปะไทยจึงสามารถแสดงให้เห็นถึงค่านิยม ประเพณีและวิถีชีวิตของคนไทยได้

ศิลปะไทยในแขนงต่าง ๆ

ประเภทของศิลปะไทยนั้นแบ่งได้กว้างขวาง ในแบบเรียนนี้จะกล่าวถึงศิลปะไทยใน 4 แขนงซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับประเพณีวิถีชีวิตของคนไทยมาตั้งแต่สมัยก่อนจนถึงปัจจุบัน คือ จิตรกรรมไทย ประติมากรรมไทย สถาปัตยกรรมไทย และนาฏศิลป์ไทย

1. จิตรกรรมไทย

1.1 ความหมายของจิตรกรรมไทย

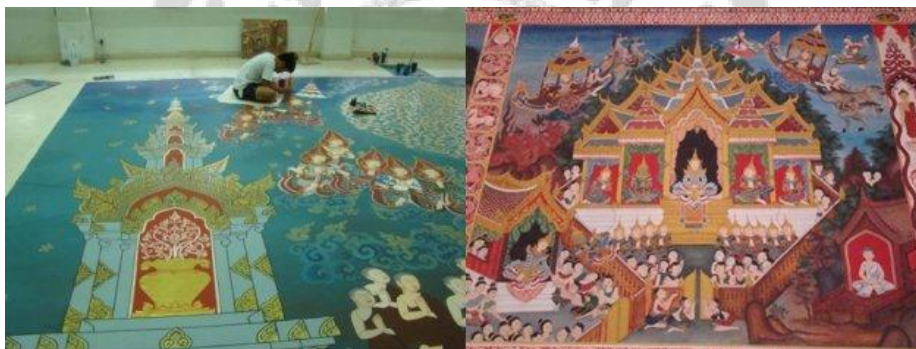
จิตรกรรมไทย หมายถึง ศิลปะการเขียนภาพและระบายสีในแบบอย่างไทย มีลักษณะเด่นอยู่ที่การใช้ลายเส้นและการใช้สี

1.2 ลักษณะเด่นของจิตรกรรมไทย

การใช้ลายเส้น คือ การเขียนจิตรกรรมไทยต้องมีการวาดลายเส้นแบบคร่าวๆ ก่อน จึงจะลงสีให้สวยงาม นอกจากลายเส้นที่ใช้ร่างภาพแล้ว ในงานจิตรกรรมไทย ยังมีลายเส้นอีกอย่างที่เรียกว่า “ลายไทย” เป็นการนำรูปแบบมาจากสิ่งที่อยู่ในธรรมชาติ เช่น ใบไม้ ดอกไม้ สัตว์ต่างๆ ลายไทย แสดงถึงความอ่อนช้อย งดงาม อันเป็นลักษณะเฉพาะของศิลปะไทย

การใช้สี งานจิตรกรรมไทยใช้สีไม่มากและในจำนวนสีต่างๆ ในภาพหนึ่งภาพจะเน้นไปที่สีใดสีหนึ่งเพียงสีเดียว โดยสีเหล่านี้ทำมาจากวัสดุใกล้ตัวที่มีในธรรมชาติ

เราจะพบเห็นได้ตามฝาผนังในวัดต่างๆ ทั่วประเทศไทย จิตรกรรมแบบนี้เรียกว่า “จิตรกรรมฝาผนัง”

ภาพประกอบ 1 จิตรกรรมฝาผนัง

ที่มา: หนังสือพิมพ์บ้านเมือง. (2555, สิงหาคม). จิตรกรรมฝาผนัง. (ออนไลน์).

2. ประติมากรรมไทย

2.1 ความหมายของประติมากรรมไทย

ประติมากรรมไทย หมายถึง งานศิลปะไทยที่ได้จากการปั้น การแกะสลัก และการหล่อ

2.2 วิธีการที่ใช้สร้างงานประติมากรรมไทย

การปั้น หมายถึง การนำวัสดุอ่อนมาปั้นเป็นรูปร่าง วัสดุที่ใช้คือดินเหนียวหรือขี้ผึ้ง งานที่ได้จากการปั้นมีอยู่มาก เช่น พระพุทธรูป ตุ๊กตา ภาชนะดินเผา เป็นต้น

การแกะสลัก หมายถึง การทำให้เกิดลวดลายหรือรูปภาพด้วยเครื่องมือแกะสลัก วัสดุที่ใช้ได้แก่ ไม้ หิน ผัก ผลไม้ และงาช้าง งานที่ได้จากการแกะสลักมีทั้งที่เป็นของกินและของใช้ เช่น พระพุทธรูป เครื่องตกแต่งสถานที่ ผักและผลไม้แกะสลัก เป็นต้น

การหล่อ หมายถึง การนำวัสดุที่เป็นของเหลวเทลงในแม่พิมพ์ เมื่อของเหลวแข็งตัวก็นำออกจากแม่พิมพ์ แล้วตกแต่งต่อจนเป็นรูปร่างที่ต้องการ วัสดุที่ใช้ในงานหล่อคือโลหะต่างๆ เช่น ทอง ทองแดง สำริด เป็นต้น งานที่ได้จากการหล่อก็มีหลายอย่าง เช่น รูปปั้น ของตกแต่ง อุปกรณ์โลหะ แต่งงานประติมากรรมโดยวิธีการหล่อที่นิยมที่สุดคือ พระพุทธรูป

จากวิธีการปั้น การแกะสลัก และการหล่อ จะพบว่าคนไทยนำงานประติมากรรมมาใช้ประโยชน์ในหลายด้าน แต่ที่นิยมมากที่สุดคือการทำเป็นสิ่งบูชาเกี่ยวกับศาสนาพุทธซึ่งก็คือพระพุทธรูปซึ่งเป็นงานประติมากรรมไทยที่พบเห็นได้บ่อยทั่วประเทศไทย

ภาพประกอบ 2 พระอจนะ

ที่มา: ศิลปะสมัยสุโขทัย. (2555). แผ่นภาพประกอบการศึกษา.

3. สถาปัตยกรรมไทย

3.1 ความหมายของสถาปัตยกรรมไทย

สถาปัตยกรรมไทย หมายถึง ศิลปะที่เกี่ยวกับการก่อสร้างของไทย ได้แก่ อาคารสถานที่ต่างๆ

3.2 ประเภทของสถาปัตยกรรมไทย

สถาปัตยกรรมไทยสามารถแบ่งประเภทตามการใช้งานได้ดังต่อไปนี้

สถาปัตยกรรมไทยที่เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ได้แก่ บ้านเรือนซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของคนทั่วไป และตำหนักหรือวังซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของเชื้อพระวงศ์หรือพระมหากษัตริย์

สถาปัตยกรรมไทยที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ได้แก่ วัด วิหาร สฎูป เจดีย์

ในประเทศไทยสิ่งก่อสร้างในแต่ละพื้นที่มีรูปแบบและการใช้วัสดุแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม ฤดูกาล อาชีพ ความนิยม ความเชื่อของผู้คนในแต่ละภูมิภาค แม้จะต่างกันตามสภาพแวดล้อมแต่สิ่งที่เหมือนกันคือการคำนึงถึงความสวยงาม ความปลอดภัย และประโยชน์ต่อวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้น จากแนวคิดนี้ “เรือนไทย” เป็นตัวอย่างหนึ่งที่น่าสนใจเพราะเป็นสิ่งก่อสร้างที่มีลักษณะเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทย

ภาพประกอบ 3 หมู่เรือนไทยภาคกลาง

ที่มา: บ้านเรือนไทย. (2555). แผ่นภาพประกอบการศึกษา.

4. นาฏศิลป์ไทย

4.1 ความหมายของนาฏศิลป์ไทย

นาฏศิลป์ไทย หมายถึง ศิลปะการเคลื่อนไหวร่างกาย เช่น หน้า แขน ขา มือ เท้า ประกอบดนตรีไทย ทำรำนองนาฏศิลป์ไทยเกิดจากการเลียนแบบท่าทางตามธรรมชาติของมนุษย์และสัตว์

4.2 ประเภทของนาฏศิลป์ไทย

โขน คือ การแสดงที่มีมาตั้งแต่โบราณ เป็นการแสดงที่มีทั้งการร้อง รำ และกระบี่ กระบอง ผู้แสดงโขนจะสวมหัวปิดหน้าเรียกว่า “หัวโขน” ยกเว้นตัวพระและตัวนางที่สวมเพียงเครื่องประดับศีรษะ ไม่ปิดหน้า โขนในปัจจุบันนิยมเล่นเรื่อง “รามเกียรติ์”¹ เท่านั้น

¹ รามเกียรติ์ มีเนื้อเรื่องมาจากรรณคดีเรื่อง “รามายณะ” ของอินเดีย มีเนื้อหากล่าวถึงอิทธิฤทธิ์ของเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ มีการเผยแพร่มาที่ไทย

ภาพประกอบ 4 โขน

ที่มา: ท่องเที่ยวไทย 77 จังหวัด. (2553, เมษายน). การแสดงโขนศาลาเฉลิมกรุง. (ออนไลน์).

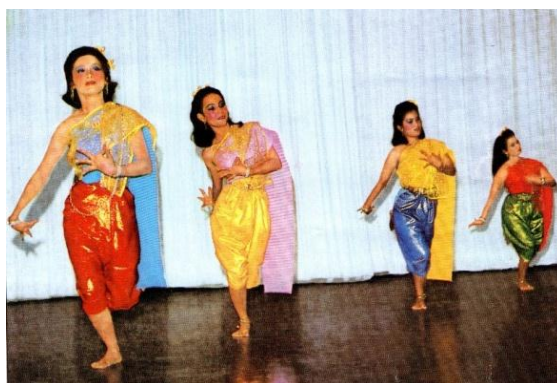
ละคร คือ การแสดงที่มีเนื้อเรื่อง เหตุการณ์ต่างๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน มีการรำ ร้อง และดนตรีเป็นส่วนสำคัญ

ระบำ รำ ฟ้อน ศิลปะการแสดงที่ใช้ท่าทางประกอบดนตรี มีคำร้องหรือไม่ก็ได้ ระบำ รำ ฟ้อนมีความแตกต่างกัน ดังนี้

ระบำ คือ ศิลปะการแสดงที่มีผู้แสดงตั้งแต่สองคนขึ้นไปแสดงพร้อมกัน โดยทำท่าอาจมีหรือไม่มีความหมายเข้ากับเนื้อเพลงก็ได้ การแสดงชนิดนี้ความสวยงามจะเกิดจากความพร้อมเพรียงกันของผู้แสดง

รำ คือ ศิลปะการแสดงที่มีผู้แสดงคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ การรำบางครั้งมีเพียงดนตรีไม่มีเนื้อร้อง จุดมุ่งหมายคือการชมความสวยงามของท่ารำ

ฟ้อน คำว่า “ฟ้อน” เป็นภาษาถิ่นของภาคเหนือใช้ในการเรียกการแสดงในท้องถิ่น ซึ่งมีลักษณะเหมือนกับระบำหรือรำ ส่วนในภาษาถิ่นภาคอีสานจะเรียกการแสดงท้องถิ่นที่มีลักษณะเหมือนระบำหรือรำว่า “เซิ้ง”

ภาพประกอบ 5 รำสีนวล

ที่มา: นาฏศิลป์ภาคต่างๆ ของไทย. (2555). แผ่นภาพประกอบการศึกษา.

การแสดงพื้นบ้าน คือ การแสดงนาฏศิลป์ที่มีลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละท้องถิ่น คนไทยชอบความสนุกสนานรื่นเริง เมื่อว่างจากการทำงานหรือมีเทศกาลงานบุญต่างๆ ก็จะคิดการเล่น และการแสดงเพื่อความบันเทิง และเพื่อผ่อนคลายความเหนื่อยล้าจากการทำงาน การเล่นและการแสดงต่างๆ เกิดจากปัจจัยด้านวิถีชีวิต ประเพณี ความเชื่อ ของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทำให้ การแสดงพื้นบ้านในแต่ละภาคของไทยมีความแตกต่างกันด้วย การแสดงพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่นเป็น สิ่งที่ทำให้เราเข้าใจในวิถีชีวิตของคนไทยในท้องถิ่นต่างๆ ได้มากยิ่งขึ้น

คนไทยสร้างสรรค์งานศิลปะไทยจากธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมในสังคม เป็นความรู้ที่มี การสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตและมีการพัฒนามาจนถึงปัจจุบัน เป็นความภูมิใจของคนไทยทุกคน การสร้าง งานศิลปะที่สวยงามต้องอาศัย สมาธิ ความละเอียดอ่อนและการฝึกฝนจนชำนาญ งานศิลปะของไทย เป็นสิ่งที่สื่อถึงนิสัยที่อ่อนโยน นุ่มนวลและรักสงบอันเป็นนิสัยพื้นฐานของคนไทย นอกจากนั้นงานศิลปะไทย ยังมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ประเพณี และค่านิยมของสังคมไทยอีกด้วย

ศัพท์ท้ายบท

คำศัพท์	ความหมาย	คำแปล
แนวคิด	ความคิดที่มีแนวทางปฏิบัติ	Idea, Concept
เอกลักษณ์ (เอก-กะ-ลัก)	ลักษณะเฉพาะตัวที่แสดงความ เป็นตัวของตัวเองซึ่งไม่เหมือนคนอื่น	Identity
ร่างภาพ	การวาดลายเส้นให้เห็นลักษณะ โดยรวมของภาพก่อนจะวาด จริง	Sketch
ลายไทย	ลายที่คนไทยดัดแปลงจากสิ่งที่มี ในธรรมชาติใช้ประกอบเพื่อ เพิ่มสวยงามให้ศิลปะไทย	Thai painting
ขี้ผึ้ง	วัสดุที่นำมาจากรังผึ้งเมื่อเย็น ตัวจะแข็งเป็นก้อน ใช้ทำเทียน ได้	Wax
แม่พิมพ์	ของที่ใช้เป็นต้นแบบในการ สร้างสิ่งอื่น	Plate, Block
สำริด	โลหะผสม ส่วนใหญ่ทำจาก ทองแดงผสมดีบุก (บางครั้ง เขียนว่า “สัมฤทธิ์”)	Bronze
บูชา	การแสดงความเคารพคนหรือ สิ่งที่นับถือด้วยดอกไม้ รูป เทียน	Worship, Adore
การเลียนแบบ	การทำตาม	Imitation, Takeoff
ท้องถิ่น	พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งโดยเฉพาะ	Locality
สร้างสรรค์ (ช่าง-สัน)	การเริ่มหรือสร้างสิ่งที่ดีให้ เกิดขึ้น	Create
ความภูมิใจ (ความ-พุม-ใจ)	รู้สึกว่ามีเกียรติ	Worthiness
ค่านิยม	สิ่งที่สังคมยึดถือเพื่อช่วย ตัดสินใจในการทำเรื่องต่าง ๆ	Popularity

แบบทดสอบท้ายบท

แบบทดสอบที่ 1.1 จงเติมตัวอักษร ก-ง ลงใน ☐ หน้าข้อที่สัมพันธ์กัน

☐ 1. ลายไทย	ก. ศิลปะที่เกี่ยวกับการแสดง
☐ 2. นาฏศิลป์	ข. ศิลปะที่เกี่ยวกับการก่อสร้าง
☐ 3. จิตรกรรม	ค. ศิลปะที่เกี่ยวกับการเขียนภาพ
☐ 4. ประติมากรรม	ฅ. ลวดลายที่ใช้ตกแต่งในภาพเขียนไทย
☐ 5. สถาปัตยกรรม	ง. ศิลปะที่เกี่ยวกับการปั้น การแกะสลัก การหล่อ

แบบทดสอบที่ 1.2 จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องเติมลงในช่องว่าง

1. การแสดง ผู้แสดงจะมีเครื่องสวมหัวปิดหน้า (โขน / ฟ้อน)
2. สถาปัตยกรรมไทยที่เกี่ยวกับศาสนาคือ (เจดีย์ / เรือนไทย)
3. เป็นงานประติมากรรมไทยที่เกี่ยวกับศาสนาพุทธ (หัวโขน / พระพุทธรูป)
4. ภาพศิลปะที่เขียนบนผนังปูนที่แห้งแล้ว เราเรียกว่า (ภาพลายไทย / จิตรกรรมฝาผนัง)
5. การแกะสลักผลไม้เป็นศิลปะไทยประเภท (จิตรกรรมไทย / ประติมากรรมไทย)

บรรณานุกรม

- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. (2551). นาฏศิลป์และละครไทย. ใน *ลักษณะไทย ศิลปะการแสดง*.
 คุณนิออน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. 36-37. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- จุลทัศน์ พยาฆรานนท์. (2531). เอกสารการสอน ชุดวิชาไทยศึกษา หน่วยที่ 6 – 11 .
 พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- จิรัชญา มณีเนตร. (2553). *ไทยศึกษาเพื่อการท่องเที่ยว*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- เรณู โกศินานนท์. (2542). *สืบสานนาฏศิลป์ไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วิทย์ พิณคันเงิน. (2547ก). *งานเขียนของช่างไทย*. กรุงเทพฯ: เมธีทิปส์.
- . (2547ข). *ประติมากรรมไทย*. กรุงเทพฯ: เมธีทิปส์.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2549). *5 นาทีกับศิลปะไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- สถาปัตยกรรมไทย. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2556, จาก <http://www.thaigoodview.com/library/contest2552/type2/art04/07/thai@house/index.html/>
- สมชาติ มณีโชติ. (2529). *จิตรกรรมไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อนันต์ ปาณินท์. (2532). *จิตรกรรมไทย*. ใน *สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่ม 13*. โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. 91 – 99.
 กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- อมรา กล้าเจริญ. (2542). *สุนทรียนาฏศิลป์ไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

บทที่ 2

จิตรกรรมฝาผนัง

ภาพประกอบ 6 จิตรกรรมฝาผนังวัดพระแก้ว

ที่มา: จิตรกรรมฝาผนัง. (2552). จิตรกรรมฝาผนังวัดพระแก้ว. (ออนไลน์)

จิตรกรรมฝาผนัง เป็นศิลปะการเขียนภาพบนฝาผนัง สถานที่ที่มีภาพจิตรกรรมฝาผนังในประเทศไทย มีหลายแห่ง แต่ที่เห็นได้บ่อยที่สุดคือ “วัด” เพราะในสมัยก่อนวัดเป็นศูนย์รวมของคนในชุมชน ชีวิตของคนไทยผูกพันกับวัดทั้งเกิดและตาย งานประเพณีสำคัญหลายอย่างก็จัดขึ้นที่วัด ดังนั้น จิตรกรจึงเขียนภาพจิตรกรรมบนฝาผนังในโบสถ์หรือระเบียงวัด

1. เอกลักษณะของจิตรกรรมฝาผนังไทย

จิตรกรรมฝาผนังของไทยมีความเป็นเอกลักษณ์ที่แบ่งได้เป็นหัวข้อต่อไปนี้

1.1 เนื้อหาในงานจิตรกรรมฝาผนังไทย

เนื้อหาในจิตรกรรมฝาผนังของไทยแบ่งเป็นหัวข้อได้ ดังนี้

เนื้อหาที่เกี่ยวกับศาสนาพุทธ กล่าวถึงเรื่องราวพุทธประวัติ คำสอนในศาสนาพุทธ และประเพณีในศาสนาพุทธ เช่น ภาพการทำบุญของคนไทยในวันสำคัญทางศาสนาพุทธ เป็นต้น

เนื้อหาที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนไทยในแต่ละยุคสมัย กล่าวถึงเรื่องการทำเนิชีวิตของคนในฐานะและยุคสมัยต่างๆ จากเนื้อหาส่วนนี้จะทำให้ผู้ที่ดูภาพได้ความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ เช่น เครื่องแต่งกายของคนในแต่ละชนชั้น อาชีพของคนในแต่ละยุคสมัย หรือช่วงเวลาของคนไทยมีการติดต่อกับคนต่างชาติ เป็นต้น

เนื้อหาที่เกี่ยวกับวรรณคดีไทย กล่าวถึง เรื่องในวรรณคดีที่มีชื่อเสียงของไทย เช่น รามเกียรติ์ ไตรภูมิพระร่วง ทศชาติชาดก เป็นต้น โดยวรรณคดีที่ใช้เป็นเนื้อหาล้วนแต่มีข้อคิดคำสอนทั้งสิ้น

เนื้อหาที่เกี่ยวกับค่านิยมและความเชื่อของคนไทย ภาพจิตรกรรมฝาผนังของไทยจะมีรูปที่เกิดจากจินตนาการของจิตรกรซึ่งได้แนวคิดมาจากค่านิยมและความเชื่อของสังคมไทย เช่น เทวดา สัตว์ในป่าหิมพานต์ สวรรค์หรือนรก เป็นต้น

เนื้อหาในภาพแม้จะแบ่งเป็นหัวข้อตามที่กล่าวไว้แต่ส่วนใหญ่ก็เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธทั้งสิ้น ดังนั้นจิตรกรทุกคนจึงวาดด้วยความศรัทธา และเข้าใจในคำสอนของศาสนาพุทธ จนกลายเป็นงานจิตรกรรมที่มีทั้งความงามและความอ่อนช้อย โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้ชมภาพนอกจากจะได้ชื่นชมความงามของศิลปะไทยแล้ว ยังได้รับความรู้ในเรื่องต่างๆ เช่น คำสอนเรื่องทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วในศาสนาพุทธ อีกด้วย

1.2 วิธีการเขียนภาพและการใช้สี

วิธีการเขียนและการใช้สีก็เป็นสิ่งแสดงเอกลักษณ์ในงานจิตรกรรมฝาผนังไทย

การเขียนภาพ ภาพจิตรกรรมฝาผนังใช้เวลาเขียนนานมาก บางแห่งใช้เวลาหลายสิบปี โดยจิตรกรรมฝาผนังของไทยจะเขียนบนผนังปูนที่แห้งแล้ว งานจิตรกรรมไทยจะไม่มีแสงเงา เป็นภาพแบบสองมิติ ไม่แสดงความใกล้หรือไกลในภาพ แต่จะเขียนส่วนที่มีความสำคัญในภาพให้มีขนาดใหญ่ และใช้การเขียนภาพแบบมุมมองของนกหรือที่เรียกว่า “Bird’s eye View” ซึ่งจะทำให้ได้ภาพที่เหมือนมองจากที่สูง

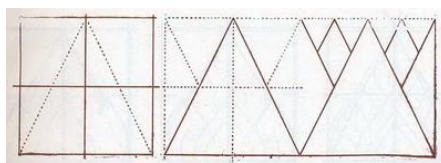
การใช้สี งานจิตรกรรมฝาผนังของไทยจะใช้สีไม่มาก ใช้สีที่กลมกลืนกับความสว่างและบรรยากาศภายในสถานที่ เช่น ใช้สีขาวมากขึ้นในสถานที่ที่มีแสงสว่างน้อย ส่วนในสถานที่ที่มีแสงสว่างมาก จิตรกรจะใช้สีเข้มเพื่อลดความสว่างในห้อง เป็นต้น นอกจากนั้นสีที่ใช้เป็นสีที่ได้จากธรรมชาติ เช่น สีดำมาจากถ่านไม้ สีขาวมาจากเปลือกหอยเผาไฟ สีแดงมาจากดินแดง เป็นต้น บางสีเกิดจากการนำสีอื่นๆ มาผสมกัน คนไทยจะนำวัสดุจากธรรมชาติเหล่านี้มาทำให้แห้งแล้วบดเป็นผงเรียกว่า “สีฝุ่น” เวลาใช้จิตรกรจะนำสีฝุ่นมาผสมกาวและน้ำ นอกจากนี้ในงานจิตรกรรมไทยยังมีการใช้สีทองด้วย เพราะสีทองหมายถึงความเจริญ สวยงามและสูงค่า จึงมีการใช้สีทองตกแต่งรูปปราสาท พระพุทธรูป เทวดา หรือกษัตริย์

1.3 ลายไทย

จิตรกรรมฝาผนังของไทยเน้นการใช้ลายเส้น ลายไทยถูกนำมาใช้ตกแต่งในงานศิลปะไทยหลายอย่างรวมทั้งใช้ในงานจิตรกรรมฝาผนังด้วย จิตรกรได้คิดลดลายจากรูปร่างของสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติ อาทิ ดอกไม้ ใบไม้ หรือสัตว์ต่างๆ มาดัดแปลง ทำให้เกิดเป็นลายไทยที่มีความสวยงาม อ่อนช้อย

ตัวอย่างที่มาของลายไทย ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างลายไทยซึ่งดัดแปลงจากสิ่งที่มีในธรรมชาติ

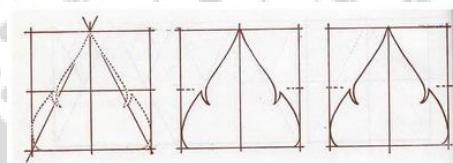
ลายกระจังฟันปลา ดัดแปลงมาจากลักษณะฟันของปลา

ภาพประกอบ 7 ลายกระจังฟันปลา

ที่มา: kamonnat55. (2555, มิถุนายน). ลายไทยเบื้องต้น. (ออนไลน์).

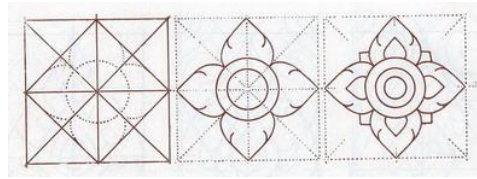
ลายกระจังตาอ้อย ดัดแปลงมาจากกลีบดอกบัว

ภาพประกอบ 8 ลายกระจังตาอ้อย

ที่มา: Kamonnat55. (2555, มิถุนายน). ลายไทยเบื้องต้น. (ออนไลน์).

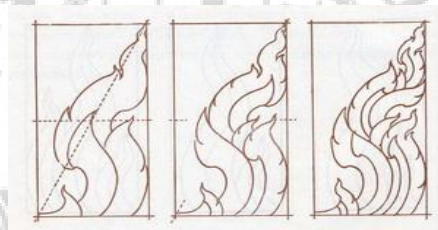
ลายประจำยาม ตัดแปลงมาจากดอกไม้

ภาพประกอบ 9 ลายประจำยาม

ที่มา: kamonnat55. (2555, มิถุนายน). ลายไทยเบื้องต้น. (ออนไลน์).

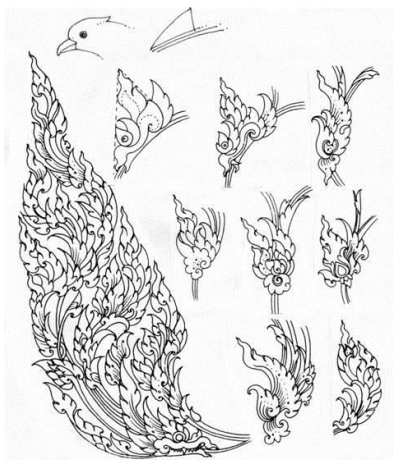
ลายกนก ตัดแปลงมาจากเปลวไฟและใบไม้

ภาพประกอบ 10 ลายกนก

ที่มา: kamonnat55. (2555, มิถุนายน). ลายไทยเบื้องต้น. (ออนไลน์).

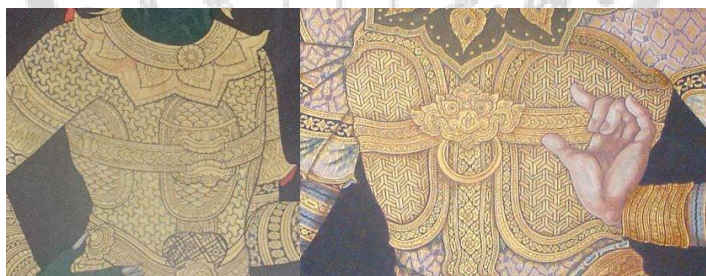
ลายนกคาบ ดัดแปลงมาจากนก

ภาพประกอบ 11 ลายนกคาบ

ที่มา: เมธีวดี อรรถนิตย์. (2554). การวาดเส้นในงานเอกลักษณ์ไทย. (ออนไลน์).

ลายไทยถูกนำมาตกแต่งในภาพจิตรกรรมฝาผนังเพื่อเพิ่มความสวยงาม อ่อนช้อย และทำให้งานจิตรกรรมฝาผนังของไทยมีเอกลักษณ์

ภาพประกอบ 12 ลายไทยในจิตรกรรมไทย

ที่มา: นายขาสัน. (2553, ธันวาคม). การเขียนลาย...เกราะเพชร. (ออนไลน์).

2. สถานที่ในการวาดจิตรกรรมฝาผนัง

ตามที่ได้กล่าวไปตอนต้นว่า วิถีชีวิตของคนไทยมีความผูกพันกับศาสนาพุทธ ดังนั้นตั้งแต่สมัยก่อนจิตรกรไทยซึ่งมีความศรัทธาในศาสนาพุทธ จึงได้สร้างงานจิตรกรรมฝาผนังไว้ที่วัดมากมาย และสถานที่ซึ่งนิยมวาดงานจิตรกรรมฝาผนัง ได้แก่ ฝาผนังและเพดานด้านในโบสถ์ ฝาผนังของระเบียงด้านบนเพดานในศาลา เป็นต้น

3. จุดมุ่งหมายในการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังในวัด

ต่อไปนี้เป็นจุดมุ่งหมายที่ทำให้วัดต่างๆ ในประเทศไทยมีงานจิตรกรรมฝาผนังอยู่มากมาย

3.1 เกิดจากความศรัทธาของคนไทยที่มีต่อศาสนาพุทธ จึงต้องการสร้างงานศิลปะเพื่อบูชาศาสนา

3.2 เพื่อตกแต่งสถานที่ในวัดให้มีความสวยงามและมีคุณค่ามากขึ้น

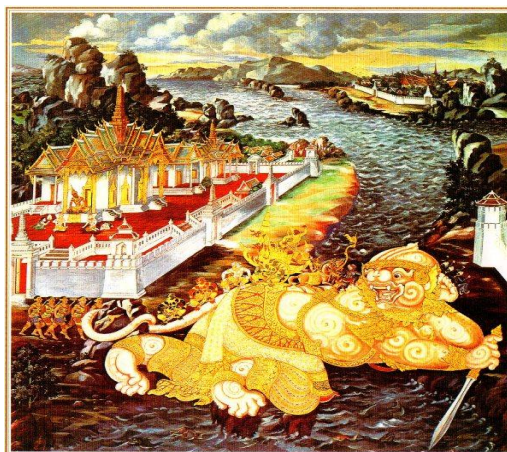
3.3 เพื่อสร้างบรรยากาศให้สงบเหมาะสมกับสถานที่ เพราะอาคารในสมัยก่อนนิยมสร้างหน้าต่างบานใหญ่ทำให้ในอาคารมีความสว่างมาก แต่สถานที่ภายในวัด เช่น โบสถ์ เป็นต้น นิยมให้มีบรรยากาศที่สงบ การตกแต่งฝาผนังด้วยภาพจิตรกรรมช่วยปรับความสว่างภายในโบสถ์และเพิ่มบรรยากาศของความสงบให้แก่สถานที่ได้

3.4 เกิดจากความต้องการที่จะถ่ายทอดความรู้ในเรื่องต่างๆ เช่น คำสอนในศาสนาพุทธ วรรณคดีให้แก่คนรุ่นหลัง

4. ตัวอย่างจิตรกรรมฝาผนังที่มีชื่อเสียงในประเทศไทย

วัดในประเทศไทยมีงานจิตรกรรมฝาผนังที่มีชื่อเสียงอยู่มากมาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

จิตรกรรมฝาผนังที่ระเบียงวัดพระศรีรัตนศาสดาราม (หรือวัดพระแก้ว) ใน กรุงเทพฯ เป็นจิตรกรรมฝาผนังที่มีความยาวที่สุดในโลก เขียนขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 และมีการซ่อมแซมเรื่อยมาในภาพมีเนื้อหาจากวรรณคดีที่มีชื่อเสียงเรื่องรามเกียรติ์

ภาพประกอบ 13 จิตรกรรมฝาผนังวัดพระแก้ว จังหวัดกรุงเทพฯ

ที่มา: จิตรกรรมฝาผนังเรื่องรามเกียรติ์ ชุดที่ 2. (2555). แผ่นภาพประกอบการศึกษา.

จิตรกรรมฝาผนังที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (หรือวัดโพธิ์) กรุงเทพฯ เป็นจิตรกรรมฝาผนังที่มีอายุยาวนานเกือบ 200 ปี มีเนื้อหากล่าวถึงวิถีชีวิตของคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ และความเป็นอยู่ของชาวบ้านกับชาววัง สิ่งก่อสร้างในภาพมีการผสมผสานระหว่างศิลปะไทยกับศิลปะจีนเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของศิลปะในสมัยรัชกาลที่ 3 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยกับคนจีนในสมัยนั้น

ภาพประกอบ 14 จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ จังหวัดกรุงเทพฯ

ที่มา: ลานธรรมจักร. (2552). วัดประจำรัชกาล. (ออนไลน์).

จิตรกรรมฝาผนังในโบสถ์วัดคงคาราม จังหวัดราชบุรี มีอายุไม่ต่ำกว่า 250 ปี เขียนขึ้นโดยจิตรกรไทยเชื้อสายมอญ เนื้อหาในภาพเกี่ยวกับพุทธประวัติ และสวรรค์ตามความเชื่อของคนไทยพุทธ นอกจากนี้ยังมีภาพที่แสดงให้เห็นวิถีชีวิตของคนมอญด้วย

ภาพประกอบ 15 จิตรกรรมฝาผนังวัดคงคาราม จังหวัดราชบุรี

ที่มา: โอเชียนสไมล์ทัวร์. (2556). สถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี. (ออนไลน์).

จิตรกรรมฝาผนังที่วัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน ภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในวิหารหลวงของวัด เขียนโดยช่างสกุลล้านนาเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2405 ภาพจิตรกรรมฝาผนังของวัดภูมินทร์ มีความรู้เกี่ยวกับภาคเหนือมากมาย เพราะมีเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนาพุทธ วิถีชีวิตและการแต่งกายของล้านนา ตั้งแต่สมัยก่อน รวมทั้งมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับการติดต่อค้าขายกับคนต่างชาติ จัดเป็นจิตรกรรมฝาผนังที่น่าศึกษาอีกแห่งหนึ่ง

ภาพประกอบ 16 จิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน

ที่มา: จักรพงษ์ คำบุญเรือง. (2556). จิตรกรรม “วัดภูมินทร์” ความงามของศิลปะช่างสกุลล้านนา. (ออนไลน์).

จิตรกรรมฝาผนังที่วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ เขียนขึ้นโดยจิตรกรที่มีชื่อเสียง ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นภาพที่มีการผสมผสานระหว่างศิลปะไทยล้านนากับศิลปะแบบตะวันตก มีเนื้อหาในภาพมาจากวรรณคดีไทยเรื่องสังข์ทอง¹ และเรื่องสุวรรณหงส์²

ภาพประกอบ 17 จิตรกรรมวัดพระสิงห์ จังหวัดเชียงใหม่

ที่มา: เชียงใหม่นิวส์. (2556). จิตรกรรมฝาผนังวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร. (ออนไลน์).

คนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธดังนั้นในวันพระหรือวันสำคัญทางศาสนาพุทธคนไทยจะไปทำบุญที่วัด หลังจากทำบุญไหว้พระเสร็จแล้ว หากมีเวลาก็จะเดินดูจิตรกรรมฝาผนังที่อยู่ในโบสถ์หรือระเบียงวัดเพื่อชมความงามของศิลปะ และสิ่งที่สอดแทรกอยู่ในความงามของจิตรกรรมฝาผนังคือความรู้ที่น่าสนใจ ทั้งเรื่องศาสนาพุทธ ประวัติศาสตร์ ประเพณี และวรรณคดีไทย เนื้อหาที่ปรากฏในงานจิตรกรรมฝาผนังล้วนมีจุดมุ่งหมายเพื่อสอนให้คนทำความดี กลัวการทำชั่ว และมีไว้เพื่อสืบทอดความรู้ของบรรพบุรุษไม่ให้สูญหายไปตามกาลเวลา

¹ สังข์ทอง (หรือ สุวรรณสังข์ชาติก) เป็นนิทานในศาสนาพุทธ มีเนื้อเรื่องที่ให้ข้อคิดว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว”

² สุวรรณหงส์ (หรือ สุวรรณหงส์ชาติก) เป็นนิทานในศาสนาพุทธ มีเนื้อเรื่องที่ให้ข้อคิดว่า “โลกมาก ลากหาย”

คำศัพท์ท้ายบท

คำศัพท์	ความหมาย	คำแปล
จิตรกร (จิต-ตระ-กอน)	ช่างวาดภาพ	Artist
โบสถ์	สถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา	Buddhist sanctuary
พุทธประวัติ (พุท-ทะ-ประ-หวัด)	ประวัติของพระพุทธเจ้า	Biography of Buddha
วรรณคดี (วัน-นะ-คะ-ดี)	งานเขียนที่ได้รับการยกย่องว่าดี	Literature
จินตนาการ (จิน-ตะ-นา-กาน)	การสร้างภาพขึ้นในจิตใจ	Imagine
ศรัทธา (สัด-ทา)	ความเชื่อ ความเลื่อมใส	Admiration
ความเจริญ (ความ-จะ-เร็น)	การเติบโต ใช้กับสังคม คน หรือพืช	Prosperity
กลมกลืน	เข้ากันได้ดี	Be harmonious
บรรยากาศ (บัน-ยา-กาด)	ความรู้สึกที่อยู่รอบ ๆ	Atmosphere
สืบทอด	การส่งต่อสิ่งของหรือความรู้ให้ผู้อื่น	Inherit

แบบทดสอบท้ายบท

แบบทดสอบที่ 2.1 จงทำเครื่องหมาย X ทับตัวอักษรหน้าคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

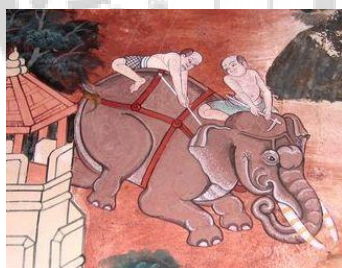
1. สีที่ใช้ในงานจิตรกรรมฝาผนังไทยคือสีประเภทใด

ก. สีน้ำ	ข. สีฝุ่น
ค. สีน้ำมัน	ง. สีธรรมชาติ

2. ลายไทยลายใดที่ดัดแปลงมาจากเปลวไฟ

ก.	ข.
ค.	ง.

3. สัตว์ในภาพจิตรกรรมฝาผนังต่อไปนี้คือสัตว์ชนิดใด

ก. กวาง	ข. ช้าง
ค. วัว	ง. ม้า

4. การใช้สีขาวในงานจิตรกรรมฝาผนังมีประโยชน์อย่างไร

ก. ช่วยให้เห็นภาพได้จากที่ไกลๆ	ข. ช่วยเพิ่มความสว่างให้ภาพเขียน
ค. ช่วยเน้นส่วนสำคัญของภาพเขียน	ง. ใช้ประดับภาพเพื่อแสดงความสูงค่า

5. ภาพจิตรกรรมฝาผนังของวัดใดมีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมไทยและจีน

ก. วัดโพธิ์	ข. วัดกุมินทร์
ค. วัดคงคาราม	ง. วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร

แบบทดสอบที่ 2.2 จงเติมตัวอักษร ก-ง ลงในช่องว่าง ให้สัมพันธ์กับประโยค

ก. สองมิติ ข. ความเชื่อ ค. รามเกียรติ์ ง. ความเจริญ จ. ชาวล้านนา

1. สีทองในงานจิตรกรรมไทยหมายถึง
2. ภาพจิตรกรรมไทยใช้วิธีการเขียนแบบ
3. ภาพนรกเป็นภาพที่เกิดจากค่านิยมและ..... ของคนไทย
4. ภาพจิตรกรรมที่วัดภูมินทร์มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของ
5. ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่วัดพระแก้วนำมาจากวรรณคดีเรื่อง

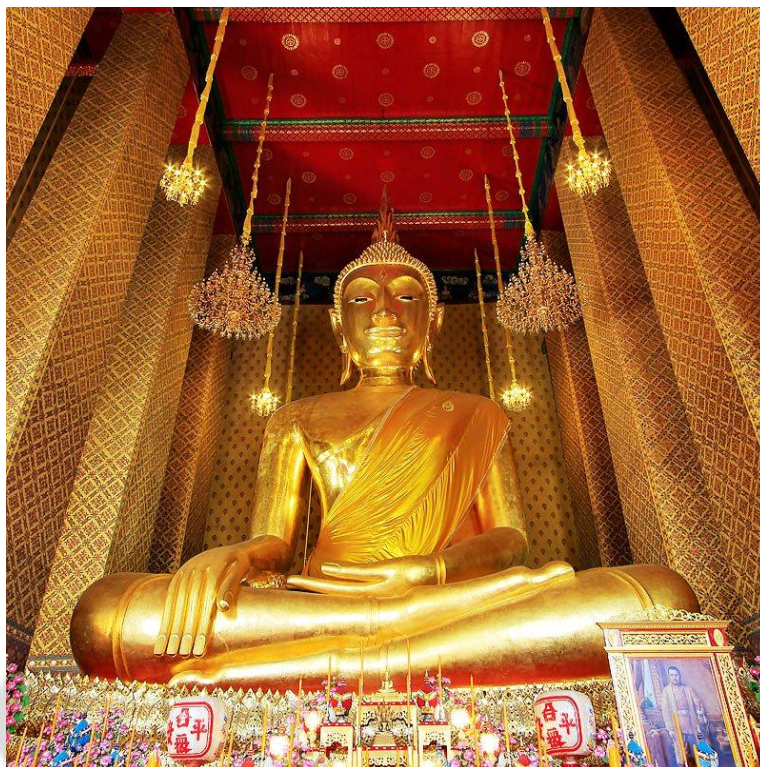

บรรณานุกรม

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2554). วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2556, จาก http://www.m-culture.in.th/moc_new/album/15916/วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร/
- จิตรกรรมฝาผนังเรื่องรามเกียรติ์. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2556, จาก <http://th.wikipedia.org/wiki/จิตรกรรมฝาผนังเรื่องรามเกียรติ์>
- จุลทัศน์ พยาฆรานนท์. (2531). เอกสารการสอน ชุดวิชาไทยศึกษา หน่วยที่ 6 – 11. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วัดคงคาราม. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2556, จาก <http://www.paiduaykan.com/province/central/ratchaburi/watkongkaram.html>
- วิทย์ พิณคันเงิน. (2547). งานเขียนของช่างไทย. กรุงเทพฯ: เมธิทิปส์.
- สมชาติ มณีโชติ. (2529). จิตรกรรมไทย. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- หนังสือพิมพ์ คม ชัด ลึก. (2550). จิตรกรรมฝาผนังในพระวิหารวัดโพธิ์มรดกศิลป์แห่งศิลปะไทย. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2556, จาก http://news.sanook.com/lifestyle/3/lifestyle_77024.php/
- อนันต์ ปาณินท์. (2532). จิตรกรรมไทย. ใน สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่ม 13. โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. 91 – 99. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- Addsiripun. (2554). วิหารลายคำกับภาพจิตรกรรมฝาผนัง. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2556, จาก <http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=addsiripun&month=14-01-2011&group=12&gblog=87>
- ASTV ผู้จัดการออนไลน์. (2556). กระซิบถ้อยคำ ผ่านจิตรกรรมฝาผนัง “วัดภูมินทร์”. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2556, จาก <http://www.manager.co.th/travel/viewnews.aspx?NewsID=9560000085394/>

บทที่ 3

พระพุทธรูป

ศาสนาพุทธมีความผูกพันกับคนไทยมาอย่างยาวนาน คนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประเพณีไทยส่วนใหญ่ก็มีความเกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ คนไทยพุทธจึงให้ความสำคัญกับสิ่งเกี่ยวกับศาสนาพุทธ เช่น มีการสร้างวัดไว้ในแต่ละชุมชน ประเทศไทยจึงมีวัดเยอะมาก และวัดในประเทศไทยจะมีพระพุทธรูปองค์ใหญ่ให้คนได้กราบไหว้บูชา นอกจากที่วัดแล้ว ในบ้านของชาวไทยพุทธส่วนใหญ่จะมีห้องพระสำหรับบูชาพระพุทธรูปด้วย ในทางศาสนา พระพุทธรูปคือ สิ่งที่สร้างแทนเพื่อระลึกถึงพระพุทธเจ้า ในทางศิลปะ พระพุทธรูปถือเป็นงานประติมากรรมไทยชนิดหนึ่ง

1. การสร้างพระพุทธรูป

1.1 คติความเชื่อในการสร้างพระพุทธรูป

คนไทยพุทธตั้งแต่สมัยโบราณนิยมสร้างพระพุทธรูป มีความเชื่อว่าการสร้างพระพุทธรูปถือเป็นการแสดงความเคารพต่อพระพุทธเจ้า และเป็นสิ่งที่ทำให้พระพุทธศาสนาคงอยู่ อีกทั้งเชื่อว่าการสร้างพระพุทธรูปถวายวัดจะทำให้ผู้สร้างได้รับบุญที่ยิ่งใหญ่อีกด้วย

1.2 วัสดุที่ใช้ในการสร้างพระพุทธรูป

การสร้างพระพุทธรูปเป็นศิลปะที่มีการสืบทอดรูปแบบมาตั้งแต่สมัยโบราณซึ่งมีขั้นตอนวิธีมากมายทั้งการแกะสลัก การปั้น และการหล่อ วัสดุที่ใช้ในการสร้างก็มีหลายอย่าง เช่น ไม้ หิน งามาช้าง สัรริด (โลหะผสมระหว่างทองแดงกับดีบุก) ทอง นาก (โลหะผสมระหว่างทอง เงิน และทองแดง) เป็นต้น แต่ปัจจุบันการสร้างพระพุทธรูปส่วนใหญ่ใช้การหล่อด้วยโลหะ นอกจากวิธีการและวัสดุแล้ว อีกสิ่งที่สำคัญคือ ช่างผู้สร้างพระพุทธรูปต้องมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และต้องมีความเข้าใจในความงาม ทางด้านศิลปะเพื่อให้สามารถเกิดเป็นพระพุทธรูปที่สวยงามขึ้นมาได้

2. พุทธศิลป์

2.1 ความหมายของพุทธศิลป์

พุทธศิลป์ คือ ความงามด้านศิลปะของพระพุทธรูป ซึ่งพุทธศิลป์ในประเทศมีการแบ่งไว้เป็นยุคสมัยต่างๆ

2.2 ยุคสมัยของพุทธศิลป์ในประเทศไทย

จุดเริ่มต้นในการสร้างพระพุทธรูปของไทย มีต้นแบบมาจากประเทศอินเดีย และนำมาปรับเปลี่ยนให้เข้ากับค่านิยมของคนไทย ซึ่งค่านิยมและความเชื่อในเรื่องต่างๆ ของชาวไทยพุทธ ในแต่ละพื้นที่เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดเป็นพุทธศิลป์ในประเทศไทยโดยแบ่งเป็นสมัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

สมัยทวารวดี

พระพุทธรูปสมัยทวารวดีอยู่ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 1000 – 1200 ซึ่งอาณาจักรทวารวดีเคยตั้งอยู่ในบริเวณภาคกลางของประเทศไทย ลักษณะของพระพุทธรูปได้รูปแบบมาจากศิลปะอินเดียโบราณ จุดเด่นของพระพุทธรูปสมัยนี้คือ พระเกตุมาลากลมขนาดใหญ่ พระพักตร์แบนและกว้าง พระนลาฏแคบ และพระนาสิกแบน

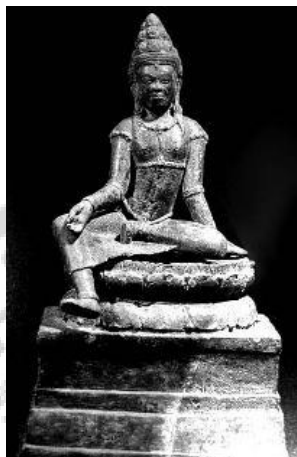

ภาพประกอบ 18 พระพุทธรูปสมัยทวารวดี

ที่มา: Ramita. (2553, เมษายน). ลักษณะพระพุทธรูปสมัยต่างๆ. (ออนไลน์).

สมัยศรีวิชัย

พระพุทธรูปสมัยศรีวิชัยอยู่ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 1200 – 1700 ศิลปะการสร้างพระพุทธรูปในสมัยนี้ได้รับรูปแบบมาจากอินเดียผ่านมาทางบริเวณเกาะสุมาตราเข้ามาทางภาคใต้ของไทย พระพุทธรูปที่เป็นของสมัยศรีวิชัยจะมีน้อยกว่าสมัยอื่นเพราะในสมัยนั้นนิยมสร้างพระโพธิสัตว์มากกว่า พระพุทธรูปในสมัยศรีวิชัยนี้ มีพระพักตร์แบนเหมือนสมัยทวารวดี แต่มีพระวรกายอวบกว่า และพระเกตุมาลา มีขนาดเล็กกว่าพระพุทธรูปสมัยทวารวดี

ภาพประกอบ 19 พระพุทธรูปสมัยศรีวิชัย

ที่มา: Ramita. (2553, เมษายน). ลักษณะพระพุทธรูปสมัยต่างๆ. (ออนไลน์).

สมัยลพบุรี

พระพุทธรูปสมัยลพบุรีอยู่ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 1500 – 1800 พระพุทธรูปที่สร้างในสมัยนี้เป็นศิลปะแบบขอม ซึ่งตอนนั้นขอมมีอำนาจมาถึงบริเวณแม่น้ำเจ้าพระยา และตั้งเมืองลพบุรีเป็นเมืองสำคัญ ดังนั้นจึงใช้ชื่อ “ลพบุรี” ในการเรียกพุทธศิลป์ที่สร้างขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว จุดเด่นของพระพุทธรูปสมัยลพบุรีคือ พระพักตร์สั้น เป็นทรงสี่เหลี่ยม พระนาสิกใหญ่ พระขนงติดกันเป็นรูปปีกกา พระกรรณยาวและมีกุดทลประดับเสมอ

ภาพประกอบ 20 พระพุทธรูปสมัยลพบุรี

ที่มา: Ramita. (2553, เมษายน). ลักษณะพระพุทธรูปสมัยต่างๆ. (ออนไลน์).

สมัยเชียงแสน (หรือสมัยล้านนา)

พระพุทธรูปสมัยเชียงแสนอยู่ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 1600 – 2089 พระพุทธรูปของสมัยนี้จะพบได้ในบริเวณภาคเหนือของประเทศไทย พระพุทธรูปสมัยเชียงแสนแบ่งเป็น 2 รุ่น คือ รุ่นแรก และรุ่นหลัง

พระพุทธรูปสมัยเชียงแสนรุ่นแรกได้แบบมาจากพระพุทธรูปอินเดีย มีลักษณะพระวรกายอวบ พระพักตร์กลม พระโอษฐ์เล็ก ด้านบนสุดของพระเกตุมาลา มีลักษณะกลม

พระพุทธรูปสมัยเชียงแสนรุ่นหลังได้แบบมาจากพระพุทธรูปสมัยสุโขทัย มีลักษณะต่างจากรุ่นแรกค่อนข้างมาก เช่น พระวรกายไม่อวบ ด้านบนสุดของพระเกตุมาลาเป็นรูปเปลว เป็นต้น

ภาพประกอบ 21 พระพุทธรูปสมัยเชียงแสน รุ่นแรก

ที่มา: Ramita. (2553, เมษายน). ลักษณะพระพุทธรูปสมัยต่างๆ. (ออนไลน์).

ภาพประกอบ 22 พระพุทธรูปสมัยเชียงแสน รุ่นหลัง

ที่มา: Ramita. (2553, เมษายน). ลักษณะพระพุทธรูปสมัยต่างๆ. (ออนไลน์).

สมัยสุโขทัย

พระพุทธรูปสมัยสุโขทัยอยู่ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 1800 – 1893 พระพุทธรูปสมัยนี้สร้างโดยช่างไทยในสมัยสุโขทัย พระพุทธรูปในช่วงสมัยนี้จะมีความนุ่มนวลแบบศิลปะไทยมากขึ้นกว่าสมัยก่อนหน้า ลักษณะเด่น คือพระพักตร์รูปไข่ พระขนงโก่งโค้ง พระโอษฐ์ยิ้มสำรวม พระเกตุมาลาเป็นเปลวยาว พระพุทธรูปสมัยสุโขทัยได้รับการยอมรับว่าเป็นแบบอย่างของพุทธศิลป์ที่งดงามที่สุด

ภาพประกอบ 23 พระพุทธรูปสมัยสุโขทัย

ที่มา: Ramita. (2553, เมษายน). ลักษณะพระพุทธรูปสมัยต่างๆ. (ออนไลน์).

สมัยอุทอง

พระพุทธรูปสมัยอุทองอยู่ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 1700 – 2000 ลักษณะของพระพุทธรูปในสมัยนี้มีการผสมกันระหว่างศิลปะสมัยทวารวดี ลพบุรี และสุโขทัย พระพุทธรูปในสมัยอุทอง จะมีลักษณะเข้มแข็ง สื่อถึงความกล้าหาญ

ภาพประกอบ 24 พระพุทธรูปสมัยอุทอง

ที่มา: Ramita. (2553, เมษายน). ลักษณะพระพุทธรูปสมัยต่างๆ. (ออนไลน์).

สมัยอยุธยา

พระพุทธรูปสมัยอยุธยาอยู่ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 1893 – 2325 พระพุทธรูปในสมัยนี้สร้างโดยช่างไทยในสมัยอยุธยาโดยนำศิลปะแบบลพบุรี สุโขทัย และอุทองมาผสมกัน ลักษณะพระวรกายคล้ายพระพุทธรูปสมัยอุทอง พระพักตร์รูปไข่แบบสมัยสุโขทัย และในช่วงหลังของสมัยอยุธยานิยมสร้างแบบทรงเครื่องกษัตริย์ เรียกว่าพระพุทธรูปทรงเครื่อง

ภาพประกอบ 25 พระพุทธรูปสมัยอยุธยา

ที่มา: Kun.POP. (2552, พฤศจิกายน). วัดหน้าพระเมรุ อยุธยา. (ออนไลน์).

สมัยรัตนโกสินทร์

พระพุทธรูปสมัยรัตนโกสินทร์เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2325 มาจนถึงปัจจุบัน พระพุทธรูปสมัยรัตนโกสินทร์ในช่วงแรกนำแบบมาจากสมัยอยุธยา ต่อมาในรัชกาลที่ 3 เป็นยุคที่ศาสนาพุทธเจริญมาก จึงมีการคิดสร้างปางพระพุทธรูปเพิ่มจากสมัยก่อน ในรัชกาลที่ 4 และ 5 การสร้างพระพุทธรูปเน้นความเหมือนมนุษย์จริงมากขึ้นเนื่องจากการผสมศิลปะแบบตะวันตกเข้าไปด้วยเพราะสมัยนั้นคนไทยมีการติดต่อกับชาติตะวันตกมากขึ้น ทำให้เกิดความคิดในการสร้างพระพุทธรูปให้เหมือนมนุษย์จริงมากกว่าสมัยก่อน และในรัชกาลที่ 9 นี้ เพื่อฉลองในโอกาสพระพุทธศาสนาครบ 2500 ปีได้มีการสร้างพระพุทธรูปปางลีลาที่มีลักษณะรวมของความเหมือนมนุษย์จริงอันเป็นลักษณะเฉพาะของพระพุทธรูปสมัยรัตนโกสินทร์และความงามในแบบศิลปะสมัยสุโขทัยเข้าด้วยกัน ซึ่งพระพุทธรูปปางลีลา ดังกล่าวอยู่ที่อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

ภาพประกอบ 26 พระพุทธรูปสมัยรัตนโกสินทร์

ที่มา: Addsiripun. (2553, มกราคม). *พุทธมณฑล*. (ออนไลน์).

3. ปางของพระพุทธรูป

พระพุทธรูปนั้นมีรูปร่างลักษณะหลายแบบเรียกว่า “ปาง” เป็นชื่อเรียกท่าทางของพระพุทธเจ้า ซึ่งนำมาจากพุทธประวัติ ปางของพระพุทธรูปในปัจจุบันมีมากถึง ๗๐ กว่าปาง ต่อไปนี้เป็นปางที่พบเห็นได้บ่อยในประเทศไทย

3.1 ปางตรัสรู้ หรือปางสมาธิ มาจากพุทธประวัติตอนตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มีลักษณะนั่งขัดสมาธิ คือ พระหัตถ์สองข้างวางหงายซ้อนกันบนพระเพลา พระหัตถ์ขวาวางบนพระหัตถ์ซ้าย พระบาทขวาวางบนพระบาทซ้าย นิยมสร้างเป็นพระประธานองค์ใหญ่อยู่ในโบสถ์ของวัด

ภาพประกอบ 27 พระพุทธรูปปางตรัสรู้

ที่มา: สายหมอกและก้อนเมฆ. (2553, พฤศจิกายน). วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร 1. (ออนไลน์).

3.2 ปางมารวิชัย (ปาง-มา-ระ-วิ-ชัย) เรียกอีกอย่างว่า “ปางชนะมาร” ปางนี้มาจากพุทธประวัติตอนพระบรมโพธิสัตว์ (พระพุทธเจ้าก่อนตรัสรู้) มีสมาธิจนชนะมารและตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าได้สำเร็จ มีลักษณะนั่งขัดสมาธิ พระหัตถ์ซ้ายวางหงายบนพระเพลา พระหัตถ์ขวาวางคว่ำลงที่พระชานุ นิ้วพระหัตถ์ขวาชี้ลงพื้น ปางมารวิชัยเป็นอีกปางที่นิยมสร้างเป็นพระประธานในโบสถ์

ภาพประกอบ 28 พระพุทธรูปปางมารวิชัย

ที่มา: Luangyai1123. (2556). พระประธาน – พระคู่บ้านคู่เมือง 77 จังหวัด. (ออนไลน์).

3.3 ปางปฐมเทศนา มาจากพุทธประวัติตอนพระพุทธเจ้าแสดงธรรมเทศนาครั้งแรก มีลักษณะนั่งขัดสมาธิหรือบางแห่งเป็นลักษณะนั่งห้อยพระบาทก็มี ส่วนพระหัตถ์ขวายกจีบนิ้วเป็นวงกลม พระหัตถ์ซ้ายวางหงายบนพระเพลา บางแห่งให้พระหัตถ์ซ้ายยกประคองพระหัตถ์ขวา หรือให้พระหัตถ์ซ้ายยกถือชายจีวรไว้ก็มี

ภาพประกอบ 29 พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

ที่มา: ศูนย์พุทธศรัทธา. (2553, พฤศจิกายน). *กิจกรรมบำเพ็ญกุศล*. (ออนไลน์).

ภาพประกอบ 30 พระหัตถ์ขวาของพระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

ที่มา: iFree. (2011, October). Everything is OK!!. (online).

3.4 ปางห้ามสมุทร (ปาง-ห้าม-สะ-หมุด) เรียกอีกอย่างว่า “ปางห้ามญาติ” มาจากพุทธประวัติ ตอนที่พระพุทธเจ้าทรงห้ามพระญาติไม่ให้ทำสงครามแย่งน้ำกัน ปางนี้มีลักษณะประทับยืน ยกพระหัตถ์ สองข้างเสมอพระอุระหันออกทางด้านหน้า

ภาพประกอบ 31 พระพุทธรูปปางห้ามสมุทร

ที่มา: Khachachart Anontaseeha. (2555, สิงหาคม). พระพุทธรูปปางห้ามสมุทร. (ออนไลน์).

3.5 ปางลีลา มาจากพุทธประวัติตอนพระพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์พร้อมเหล่าเทวดาที่มาส่งเสด็จ ถือเป็นปางที่คนส่วนใหญ่กล่าวว่างดงามมาก มีลักษณะเป็นท่าทางขณะกำลังจะทรงพระดำเนิน โดยยกสันพระบาทขวาขึ้นจากพื้นปลาย พระหัตถ์ขวาไกวอยู่ข้างพระวรกาย พระหัตถ์ซ้ายยกเสมอพระอุระ ฝ่าพระหัตถ์หันไปด้านหน้า

ภาพประกอบ 32 พระพุทธรูปปางลีลา

ที่มา: ASTV ผู้จัดการออนไลน์. (2547, กรกฎาคม). ทำบุญเข้าพรรษา ชมสถาปัตยกรรม วัดเบญจมข. (ออนไลน์).

3.6 ปางไสยาสน์ เรียกอีกอย่างว่า “ปางโปรดอสุรินทราหู” หรือ “พระนอน” ปางนี้มาจากพุทธประวัติตอนพระพุทธเจ้าแสดงปาฏิหาริย์เนรมิตพระวรกายให้ใหญ่กว่าอสุรินทราหูผู้มีร่างกายสูงใหญ่เพื่อสอนธรรมว่าเราไม่ควรยึดติดกับตัวตนของเรา ปางนี้มีลักษณะบรรทมตะแคงขวา พระหัตถ์ซ้ายวางทาบไปบนพระวรกาย พระหัตถ์ขวาทิ้งรับพระเศียรและมีพระเขนยรองรับพระหัตถ์ บางทีให้พระเขนยอยู่ใต้พระกัจฉะ พระบาทซ้ายวางซ้อนบนพระบาทขวา ที่กรุงเทพฯ มีพระปางไสยาสน์ที่มีชื่อเสียงอยู่ที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (หรือวัดโพธิ์)

ภาพประกอบ 33 พระพุทธรูปปางไสยาสน์

ที่มา: Jayanti 2600. (2555, พฤศจิกายน). พระสมณโคดมปางไสยาสน์ วัดสุทัศน์ฯ. (ออนไลน์).

3.7 ปางปรินิพพาน มาจากพุทธประวัติตอนพระพุทธเจ้าปรินิพพาน มีลักษณะบรรทมตะแคงขวา หันพระเศียรไปทางซ้าย พระหัตถ์ซ้ายวางทาบไปบนพระวรกาย พระหัตถ์ขวาวางหงายไว้ข้างพระเศียร พระบาทซ้ายวางซ้อนบนพระบาทขวา

ภาพประกอบ 34 พระพุทธรูปปางปรินิพพาน

ที่มา: พลปญญธรรม. (2554, มกราคม). เชิญร่วมสร้างพระพุทธรูปหินอ่อน. (ออนไลน์).

นอกจากพระพุทธรูปแล้ว ปัจจุบันคนไทยยังบูชาพระเครื่องซึ่งมีลักษณะเหมือนกับพระพุทธรูป แต่มีขนาดเล็กกว่า คนไทยบางคนนำพระเครื่องพกติดตัวเวลาออกจากบ้านเพราะเชื่อว่าเป็นเครื่องรางช่วยให้ปลอดภัย

คนไทยพุทธเชื่อว่าการไหว้พระและทำความดีเป็นประจำจะทำให้ชีวิตมีความสุข ในสมัยก่อนชาวพุทธส่วนใหญ่ไปทำบุญที่วัดกันทุกวันพระหรือทุกวันหยุด แต่ในปัจจุบันเพราะสภาพสังคมและวิถีชีวิตของคนไทยได้เปลี่ยนแปลงไปจึงทำให้มีโอกาสดำเนินบุญที่วัดน้อยลง แต่คนไทยพุทธก็ยังนิยมไปไหว้พระทำบุญที่วัดในวันสำคัญ เช่น วันปีใหม่ วันสงกรานต์ และวันเกิด เป็นต้น

คำศัพท์ท้ายบท

คำศัพท์	ความหมาย	คำแปล
นาก	โลหะที่ได้จากการผสมทอง เงิน และทองแดง	Pinchbeck, Copper alloy
พระพักตร์ (พระ-พัก)	หน้า (คำราชาศัพท์)	Face
พระนลาฏ (พระ-นะ-ลาด)	หน้าผาก (คำราชาศัพท์)	Forehead
พระนาสิก	จมูก (คำราชาศัพท์)	Nose
พระโพธิสัตว์	ผู้ที่จะเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต	Bodhisattva
พระวรกาย (พระ-วอ-ระ-กาย)	ลำตัว (คำราชาศัพท์)	Body
พระขนง (พระ-ขะ-หนง)	คิ้ว (คำราชาศัพท์)	Brow
พระกรรณ (พระ-กัณ)	หู (คำราชาศัพท์)	Ear
กุณฑล	ต่างหู (คำราชาศัพท์)	Earring
พระโอษฐ์	ปาก (คำราชาศัพท์)	Mouth
พระเกตุมาลา (พระ-เกต-มา-ลา)	รัศมีที่อยู่เหนือพระเศียรของพระพุทธเจ้า (คำราชาศัพท์)	Halo over Buddha's head
ตรัสรู้ (ตรัด-สะ-รู้)	การรู้ความจริงในโลก (ใช้กับพระพุทธเจ้า)	Enlighten
พระหัตถ์	มือ (คำราชาศัพท์)	Hand
พระเพลา (พระ-เพล)	ตัก (คำราชาศัพท์)	Lap
พระบาท	เท้า (คำราชาศัพท์)	Foot, Feet
มาร	ในศาสนาพุทธ หมายถึง ผู้ขัดขวางบุญกุศล	Satan
พระขานุ	เข่า (คำราชาศัพท์)	Knee
เทศนา (เทต-สะ-หนา)	การแสดงคำสอนในศาสนา	Moralize
จีวร (จี-วอน)	ผ้าสำหรับห่มของพระสงฆ์	Robe (of a Buddhist monk)
พระอุระ	อก (คำราชาศัพท์)	Chest
พระดำเนิน	เดิน (คำราชาศัพท์)	Walk
ปาฏิหาริย์ (ปา-ติ-หาน)	สิ่งที่น่าประหลาดใจ	Miracle

คำศัพท์	ความหมาย	คำแปล
เนรมิต (บางครั้งใช้คำว่า “นิรมิต”)	การทำให้เกิดสิ่งต่างๆ โดยใช้พลังพิเศษ	Change by magic
พระเศียร	หัว (คำราชาศัพท์)	Head
พระกัจฉะ	รักแร้ (คำราชาศัพท์)	Armpit, Underarm
ปรินิพพาน (ปะ-ริ-นิพ-พาน)	ตาย (ใช้กับพระพุทธเจ้า)	Buddha's death
พระเนตร (พระ-เนต)	ตา (คำราชาศัพท์)	Eyes
พระเชนย (พระ-ชะ-เหนย)	หมอน (คำราชาศัพท์)	Pillow

แบบทดสอบท้ายบท

แบบทดสอบที่ 3.1 จงทำเครื่องหมาย X ทับตัวอักษรหน้าคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. พระพุทธรูปในสมัยใดที่เน้นความเหมือนมนุษย์จริง

ก. อุทอง	ข. อยุธยา
ค. สุโขทัย	ง. รัตนโกสินทร์
2. ศิลปะแบบขอมเป็นลักษณะของพระพุทธรูปในสมัยใด

ก. ลพบุรี	ข. ศรีวิชัย
ค. ทวารวดี	ง. เชียงแสน
3. พระพุทธรูปปางใดที่นิยมสร้างเป็นพระประธานในวัด

ก. ปางลีลาและปางมารวิชัย	ข. ปางตรัสรู้และปางมารวิชัย
ค. ปางปรินิพพานและปางลีลา	ง. ปางตรัสรู้และปางห้ามสมุทร
4. พระโพธิสัตว์เป็นพระพุทธรูปที่พบมากในสมัยใด

ก. ศรีวิชัย	ข. ล้านนา
ค. สุโขทัย	ง. เชียงแสน
5. ข้อใดคือลักษณะเด่นของพระพุทธรูปสมัยสุโขทัย

ก. พระพักตร์สัน	ข. พระพักตร์สี่เหลี่ยม
ค. พระเกตุมาลาเป็นปุ่มกลมโต	ง. พระเกตุมาลาเป็นรูปเปลวยาว

แบบทดสอบที่ 3.2 จงเติมตัวอักษร ก-ง ลงใน ☐ หน้าข้อที่สัมพันธ์กัน

ก. สำริด ข. ปางลีลา ค. พุทธศิลป์ ง. ปางมารวิชัย จ. พระพุทธรูปทรงเครื่องกษัตริย์

- ☐ 1. ความงามด้านศิลปะของพระพุทธรูป
- ☐ 2. “ปางชนะมาร” เป็นอีกชื่อหนึ่งของปางอะไร
- ☐ 3. พระพุทธรูปที่นิยมสร้างในช่วงหลังของสมัยอยุธยา
- ☐ 4. วัสดุที่ใช้ในการสร้างพระพุทธรูปมีส่วนผสมของทองแดงและดีบุก
- ☐ 5. ปางของพระพุทธรูปที่มีลักษณะของพระพุทธรเจ้าขณะทรงพระดำเนิน

บรรณานุกรม

- จุลทัศน์ พยาฆรานนท์. (2531). เอกสารการสอน ชุดวิชาไทยศึกษา หน่วยที่ 6 – 11. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปางพระพุทธรูป. (2556). สืบค้นเมื่อ 6 กันยายน 2556, จาก
<http://www.dhammathai.org/pang/pang.php/>
- พระพุทธรูปศิลปะสมัยต่างๆ. สืบค้นเมื่อ วันที่ 2 ธันวาคม 2556, จาก
<http://www.danpranipparn.com/web/praput/praputta2.html/>
- ปริยะ ไกรฤกษ์. (2551). พระพุทธรูป. ใน ลักษณะไทย พระพุทธรูป อุตสาหกรรมพุทธศิลป์ไทย. คุณนิออน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. 29 – 42. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- มุกิตา. (2555). พระพุทธรูปสมัยต่างๆ. สืบค้นเมื่อ วันที่ 2 ธันวาคม 2556, จาก
<http://www.jetovimut.com/forum/index.php?topic=784.0/>
- วิทย์ พิณคันเงิน. (2547). ประติมากรรมไทย. กรุงเทพฯ: เมธีปัส.
- สุศักดิ์ เจริญวงศ์. (2533). ประติมากรรมไทย. ใน สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่ม 14. โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. 79 – 81. กรุงเทพฯ: สำนักงานกลางหอรัษฎากรพิพัฒน์.
- Ramita. (2553). ลักษณะพระพุทธรูปสมัยต่างๆ. สืบค้นเมื่อ วันที่ 2 ธันวาคม 2556, จาก
http://seehistory.blogspot.com/2010/04/blog-post_08.html/

บทที่ 4

เรือนไทย

เรือนไทย ไม่เพียงเป็นที่อยู่อาศัยเท่านั้น แต่เรือนไทยยังมีความสวยงามประณีต และทำให้ผู้อยู่อาศัยเกิดความสุขสบาย แสดงให้เห็นว่า เรือนไทยเป็นงานศิลปะและเป็นสิ่งที่ทำให้เราเห็นถึงวิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมของคนที่อาศัยอยู่ในเรือนไทย

1. ลักษณะโดยทั่วไปของเรือนไทย

โดยปกติในเรือนไทยจะประกอบด้วยห้องนอน ห้องครัว ระเบียง และชาน เรือนไทยมีทั้งแบบเรือนเดี่ยวและเรือนหมู่ เรือนเดี่ยวสร้างขึ้นสำหรับครอบครัวเดี่ยวคือ มีพ่อแม่และลูก เมื่อลูกโตขึ้นและแต่งงานทำให้ครอบครัวมีคนมากขึ้น คนไทยสมัยก่อนนิยมอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ จึงมีการต่อเติมเรือนให้ใหญ่ขึ้นโดยสร้างเรือนใหม่ไว้ในที่ใกล้เคียงกันแล้วทำชานเชื่อมต่อกันกลายเป็นเรือนหมู่

ภาพประกอบ 35 ครัวไฟ

ที่มา: ครูทิพย์. (2552, มีนาคม). พาเที่ยวชมอุทยาน ร.2. (ออนไลน์).

ชานเรือน ส่วนที่ใช้เชื่อมต่อเรือนแต่ละหลังในเรือนหมู่

2. ความสอดคล้องของเรือนไทยกับสภาพแวดล้อม

คนไทยสร้างเรือนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมดังต่อไปนี้

2.1 เรือนไทยมีได้ถุนสูงเพื่อป้องกันความชื้น น้ำท่วมและสัตว์ร้าย นอกจากนี้คนไทยยังใช้ได้ถุนเป็นทำงานและเก็บเครื่องใช้สำหรับการทำงานได้อีกด้วย

2.2 พื้นบนเรือนไทยจะทำต่างระดับกันคือ พื้นเรือนมีระดับสูงที่สุด ต่อมาเป็นพื้นระเบียงต่ำกว่าพื้นเรือน และพื้นชานมีระดับต่ำสุด เพราะหลังคาเรือนไทยจะมีความลาดชันและคลุมพื้นที่ถึงพื้นระเบียง การทำพื้นต่างระดับเพื่อให้คนบนเรือนเดินได้สะดวกโดยศีรษะไม่ชนถูกหลังคา

2.3 หลังคาเรือนไทยจะสูงและลาดชันมาก เพื่อให้ระบายน้ำฝนลงจากหลังคาได้เร็ว หลังคาสูงและไม่มีผ้าเพดานจึงมีพื้นที่ใต้หลังคามาก ทำให้ระบายความร้อนได้ดี

2.4 เรือนไทยมีกันสาดต่อออกไปจากเรือนทั้งสามด้าน เพื่อกันฝนสาดฝาเรือน และรับน้ำฝนที่ไหลมาจากหลังคาให้ไปตกห่างเรือนทำให้พื้นดินใกล้เรือนและเสาเรือนไม่ชื้น ไม่ผุกร่อนง่าย ประโยชน์อีกอย่างของกันสาดคือใช้กันแดดเพราะประเทศไทยเป็นประเทศร้อนมีแดดจัดในตอนกลางวัน

2.5 ห้องครัวในเรือนไทยจะทำฝาผนังโปร่งเพื่อระบายอากาศไม่ให้เกิดความชื้น และเพื่อระบายควันไฟเวลาทำอาหารด้วย

3. ประเภทของเรือนไทย

ลักษณะของสภาพแวดล้อม สภาพอากาศ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการออกแบบเรือนไทยประเภทต่างๆ ขึ้น เพื่อให้อยู่อาศัยได้อย่างปลอดภัย และสะดวกสบาย ประเภทของเรือนไทยสามารถแบ่งได้ดังนี้

3.1 แบ่งตามวิธีการสร้าง

เรือนเครื่องผูก

เรือนเครื่องผูกมีการสร้างที่ง่ายและใช้เวลาสร้างไม่นาน วัสดุที่ใช้จะไม่ค่อยคงทน เช่น ไม้ไผ่ หวาย สร้างโดยสานไม้ไผ่เป็นฝาเรือนแล้วใช้หวายผูก เรือนชนิดนี้บางคนเรียกว่า “กระท่อม” ส่วนใหญ่ใช้เพื่อเป็นที่อยู่ชั่วคราว

ภาพประกอบ 36 เรือนเครื่องผูก

ที่มา: บดินทร์ งามสลาย. (2555, พฤษภาคม). สถาปัตยกรรมไทยพื้นถิ่น. (ออนไลน์).

เรือนเครื่องสับ

เรือนเครื่องสับมีการสร้างที่ประณีตมากกว่าและใช้เวลาสร้างนานกว่าเรือนเครื่องผูก โดยใช้ไม้เนื้อแข็งทำเป็นไม้กระดานที่แข็งแรง การสร้างเรือนชนิดนี้ไม่ใช่ตะปู แต่ใช้วิธีการสับต่อไม้แต่ละชิ้นเข้าด้วยกัน บางคนเรียกเรือนแบบนี้ว่า “เรือนฝากระดาน” ใช้เป็นที่อยู่ถาวร

ภาพประกอบ 37 เรือนเครื่องสับ

ที่มา: บ้านสวยงาม. (2554, กันยายน). บ้านทรงไทย. (ออนไลน์).

ภาพประกอบ 38 การเข้าไม้

ที่มา: สิงหาคณ. (2552, ตุลาคม). ทรงไทย บ้านทรงคุณค่า. (ออนไลน์).

3.2 แบ่งตามภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย

ประเทศไทยในแต่ละภาคมีภูมิศาสตร์ที่หลากหลายทั้งสภาพอากาศ สิ่งต่าง ๆ ที่มีในธรรมชาติ เช่น ดิน ไม้ น้ำ ดิน ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดความแตกต่างและกลายเป็นรูปแบบเฉพาะของเรือนไทยในแต่ละภาค

เรือนไทยภาคเหนือ

ภาคเหนือของไทยมีอากาศหนาวเย็น เรือนไทยภาคเหนือจึงมีหน้าต่างที่เล็กและหลังคาที่เตี้ยกว่าเรือนไทยในภาคอื่น เพื่อป้องกันไม่ให้ลมหนาวพัดเข้ามาในบ้านมากเกินไป เรือนไทยภาคเหนือจะมีศิลปะแบบล้านนาที่โดดเด่นเป็นไม้แกะสลักสวยงาม ซึ่งประดับอยู่บนยอดหลังคาเรียกว่า “กาแล” มีประโยชน์ช่วยป้องกันนกมาเกาะบนหลังคาเรือน

ภาพประกอบ 39 เรือนไทยภาคเหนือ

ที่มา: บ้านเรือนไทย. (2555). แผ่นภาพประกอบการศึกษา.

ภาพประกอบ 40 กาแล

ที่มา: Noon_rinz. (2553, มิถุนายน). กาแล. (ออนไลน์).

นอกจากนี้คนเหนือมีความเชื่อว่า บ้านที่สมบูรณ์จะต้องมีบ่อน้ำ ครกกระเดื่อง ครั้วไฟ (ห้องครั้ว) และยุ้งข้าว แสดงให้เห็นว่าความสมบูรณ์ของคนไทยสมัยก่อนคือการไม่ขาดแคลนอาหารการกินนั่นเอง

ภาพประกอบ 41 ครกกระเดื่อง 1

ที่มา: ชงชัย เปาอินทร์. (2553, มีนาคม). หลบร้อนไปนอนริมทุ่งนาขึ้นบันได ดอยอินทนนท์ เชียงใหม่. (ออนไลน์).

ภาพประกอบ 42 ครกกระเดื่อง 2

ที่มา: ดินสอสีไม้. (2554, พฤษภาคม). ดำนาหน้ามัวเขียม. (ออนไลน์).

เรือนไทยภาคกลาง

ประเทศไทยมีฤดูฝนนานประมาณ 5 เดือน และภาคกลางมีเป็นพื้นที่ที่มีน้ำท่วมถึงได้ทุกปี เรือนไทยภาคกลางจึงต้องมีหลังคาสูงชันเพื่อระบายน้ำฝนลงจากหลังคาได้เร็ว และมีใต้ถุนสูงเพื่อป้องกันน้ำท่วม ศิลปะที่เป็นเอกลักษณ์ในเรือนไทยภาคกลางคือ หลังคาที่มีปั้นลม (หรือบ้านลม) เป็นสามเหลี่ยมหน้าจั่วซึ่งมียอดแหลมแต่ก็มีความอ่อนช้อย นอกจากเพื่อความสวยงามแล้ว ปั้นลมยังช่วยให้เวลามีพายุลมไม่พัดกระเบื้องมุงหลังคาหลุดออกไปอีกด้วย

ภาพประกอบ 43 เรือนไทยภาคกลาง

ที่มา: บ้านเรือนไทย. (2555). แผ่นภาพประกอบการศึกษา.

ภาพประกอบ 44 ปั้นลม

ที่มา: บ้านเรือนไทย. (2555). แผ่นภาพประกอบการศึกษา.

เรือนไทยภาคอีสาน

คนไทยอีสานนิยมสร้างเรือนอยู่รวมกันเป็นกลุ่มตามริมน้ำ และมักมีการย้ายที่อยู่ไปในพื้นที่ซึ่งเหมาะกับการใช้ชีวิต เช่น อยู่ใกล้แหล่งน้ำเพื่อความสะดวกในการเพาะปลูก อยู่ในที่ดอนเพื่อทำไร่ เลี้ยงสัตว์ อยู่ใกล้ป่าเพื่อหาของป่า เรือนทางภาคอีสานจึงนิยมสร้างแบบเรียบง่าย เพื่อสะดวกต่อการย้ายที่อยู่ นอกจากนี้ชาวอีสานยังมีความเชื่อว่าต้องสร้างเรือนโดยหันด้านข้างของเรือนไปทาง

ทิศเหนือและทิศใต้หากไม่ทำตามคนในเรือนจะอยู่ไม่เป็นสุข แต่ความเชื่อนี้มีเหตุผลตามความจริงว่า เพื่อป้องกันแสงแดดส่องเข้าไปในบ้านมากเกินไปจนทำให้บ้านร้อนมากอยู่ไม่สบาย

ภาพประกอบ 45 เรือนไทยภาคอีสาน

ที่มา: บ้านเรือนไทย. (2555). แผ่นภาพประกอบการศึกษา.

เรือนไทยภาคใต้

ภาคใต้ของประเทศไทยมีอากาศแตกต่างจากภาคอื่นๆ เพราะเป็นที่ติดทะเล ทำให้มีฝนตกเกือบทั้งปี สภาพอากาศแบบนี้ ทำให้ดินชื้นเพื่อป้องกันเสาเรือนผุ จึงไม่ฝังเสาเรือนลงในพื้นดินแต่จะตั้งเสาอยู่บนแผ่นหินแทน นอกจากนั้นภาคใต้ยังมีผู้คนที่หลากหลายเชื้อชาติและศาสนา เช่น ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม ชาวไทยเชื้อสายจีน

ความหลากหลายนี้ทำให้เรือนไทยภาคใต้มีหลังคาที่เป็นเอกลักษณ์ถึง 3 รูปแบบ ดังนี้

1. หลังคาทรงจั่ว เป็นหลังคาทรงจั่วแบบเรือนไทยภาคกลางแต่เตี้ยกว่าเรือนไทยหลังคาทรงจั่วจะอยู่ในชุมชนที่มีอาชีพการเกษตรและประมง
2. หลังคาทรงปั้นหยา เป็นแบบของหลังคาที่แข็งแรงต้านลมฝนและพายุได้ดี เรือนแบบนี้จะอยู่ตามชายฝั่งทะเล
3. หลังคาทรงมนิลา เป็นหลังคาที่ผสมระหว่างแบบทรงปั้นหยากับทรงจั่ว คือ หลังคาทรงปั้นหยามีจั่วติดอยู่ เรือนแบบนี้ส่วนใหญ่อยู่ที่จังหวัดปัตตานี

ภาพประกอบ 46 เรือนไทยภาคใต้

ที่มา: บ้านเรือนไทย. (2555). แผ่นภาพประกอบการศึกษา.

ภาพประกอบ 47 หลังคาทรงจั่ว

ที่มา: กนกกาญจน์ นนงหลวง. (2556). เรือนไทยภาคใต้. (ออนไลน์).

ภาพประกอบ 48 หลังคาทรงปั้นหยา

ที่มา: เทาชมพู เจ้าเรือนหนูมาน. (2555, มีนาคม). ว่าด้วยเรื่องของหลังคาแบบไทย. (ออนไลน์).

ภาพประกอบ 49 หลังคาทรงมนิลา

ที่มา: อรุมา ทองมาก. (2555, มกราคม). วิถีความเป็นอยู่ภาคใต้. (ออนไลน์).

“อยู่เย็นเป็นสุข” เป็นคำพูดที่คนไทยคุ้นเคย ความหมายของคำพูดนี้คือ การที่เราใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขกายสบายใจ ซึ่งเรื่องดังกล่าวคือจุดมุ่งหมายสำคัญของการสร้างที่อยู่อาศัย ดังนั้นการออกแบบเรือนไทย จึงไม่มีรูปแบบที่ตายตัวแต่จะปรับเปลี่ยนไปให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และสภาพสังคม เรือนไทยนิยมใช้วัสดุในพื้นที่ซึ่งหาได้ง่าย ส่วนต่างๆ ของเรือนถูกออกแบบและสร้างโดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้อาศัยและความเชื่อของผู้คนท้องถิ่น เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลง สภาพแวดล้อม และสภาพสังคมก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย รูปแบบของเรือนไทยในปัจจุบันจึงมีการปรับเปลี่ยนจากเมื่อก่อน เรือนไทยในปัจจุบันมีการผสมระหว่างศิลปะและรูปแบบการก่อสร้างของไทยดั้งเดิมกับความรู้ในการก่อสร้างของต่างชาติเข้าด้วยกัน เรือนแบบนี้เรียกว่า “เรือนไทยประยุกต์” ซึ่งมีความแข็งแรงทนทานแบบบ้านสมัยใหม่และมีความสวยงามแบบศิลปะเรือนไทยเดิม ดังนั้นแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและวัสดุบางอย่าง แต่การสร้างเรือนไทยในปัจจุบันก็ยังคงถือเอาความอยู่เย็นเป็นสุขของผู้อยู่อาศัยเป็นหลักสำคัญเสมอมา

คำศัพท์ท้ายบท

คำศัพท์	ความหมาย	คำแปล
ประณีต	ละเอียด เรียบร้อย สวยงาม	Exquisite
ชาน	พื้นที่นอกตัวเรือน	Porch, Terrace
ใต้ถุน	พื้นที่ใต้พื้นเรือนที่ถูยกยกสูงขึ้น	Space under a house
ลาดชัน	เอียงและสูง	Steep
ฝ้าเพดาน	แผ่นที่ปิดใต้หลังคา	Ceiling
กันสาด	เพิงที่ต่อจากชายคาเพื่อกันฝน	Weatherboard, Awning
ผุกร่อน (ผุ-กร่อน)	สึกหรอเสียหาย (ส่วนใหญ่ใช้กับไม้หรือหิน)	Decay
โปร่ง	มีที่ว่างหรือเป็นช่องไม่ทึบ	Airy
หวาย	ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งมีลำต้นยาวและไม่ขาดง่าย	Wicker
สาน	การใช้ไม้ที่ทำเป็นเส้นบาง ๆ ที่ทำจากหวายหรือไผ่ มาขัดและต่อกันให้เป็นรูปร่างต่าง ๆ	Weave
ครกกระเดื่อง	เครื่องมือสำหรับตำข้าว	Mortar
ยุ้งข้าว	ที่สำหรับใช้เก็บข้าวเปลือก	Barn
ป้านลม	แผ่นไม้ที่ใช้ปิดหัวและท้ายหลังคา	Gable end
สามเหลี่ยมหน้าจั่ว	รูปสามเหลี่ยมที่มีด้านคู่หนึ่งยาวเท่ากัน	Isosceles triangle
กระเบื้องมุงหลังคา	สิ่งที่ทำด้วยดินผสม ลักษณะเป็นแผ่นมีความแข็ง ใช้ปูบนหลังคา	Roof-tile
ต้าน	ยันหรือรับไว้	Against
สอดคล้อง	ประสานกัน เข้ากัน	Match, Concordantly

แบบทดสอบท้ายบท

แบบทดสอบที่ 4.1 จงทำเครื่องหมาย X ทับตัวอักษรหน้าคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. “การเข้าไม้” เป็นวิธีสร้างเรือนแบบใด

ก. เรือนหวาย	ข. เรือนชั่วคราว
ค. เรือนเครื่องสับ	ง. เรือนเครื่องผูก

2. คนเหนือมีความเชื่อว่าบ้านที่สมบูรณ์จะต้องมีอะไร

ก. ต้นไม้	ข. บ่อน้ำ
ค. กันสาด	ง. ไม้แกะสลัก

3. กาแลเป็นเอกลักษณ์ของเรือนไทยภาคใด

ก. ภาคใต้	ข. ภาคกลาง
ค. ภาคเหนือ	ง. ภาคอีสาน

4. “ปิ่นลม” มีประโยชน์อย่างไร

ก. ระบายอากาศภายในเรือนไทย
ข. ป้องกันนกมาเกาะบนหลังคาเรือน
ค. ทำให้น้ำฝนไหลลงจากหลังคาเร็วขึ้น
ง. ป้องกันลมไม่ให้พัดกระเบื้องมุงหลังคาปลิวหลุดไป

5. เรือนไทยภาคใต้ต้องวางเสาเรือนบนแผ่นหินเพราะเหตุใด

ก. ป้องกันสัตว์มีพิษ
ข. ป้องกันเสาเรือนผุ
ค. เพื่อความสะดวกในการย้ายบ้าน
ง. เป็นความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนาในภาคใต้

แบบทดสอบที่ 4.2 จงเติมตัวอักษร ก-ง ลงใน ☐ หน้าข้อที่สัมพันธ์กัน

☐ 1. คริวไฟ	ก. ที่สำหรับทำอาหาร
☐ 2. ใต้ถุนสูง	ข. เครื่องมือสำหรับตำข้าว
☐ 3. ครกกระเดื่อง	ค. หลังกาต้และหน้าต่างเล็ก
☐ 4. พื้นเรือนต่างระดับ	ฅ. ช่วยให้เดินบนเรือนได้สะดวก
☐ 5. เอกลักษณ์ของเรือนไทยภาคเหนือ	ง. ช่วยป้องกันเรือนไทยจากน้ำท่วมและสัตว์ร้าย

บรรณานุกรม

- จุลทัศน์ พยาฆรานนท์. (2531). เอกสารการสอน ชุดวิชาไทยศึกษา หน่วยที่ 6– 11. พิมพ์ครั้งที่ 12.
 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- โชติ กัลยาณมิตร. (2551). เรือนไทย. ใน *ลักษณะไทย ภูมิหลัง*. คุณนီออน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา.
 389, 393. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- เรือนไทย*. (2556). สืบค้นเมื่อ กันยายน 22, 2556, จาก
<http://www.khonthai.com/Vitithai/thaihome.html/>
- ลุงภัทร. (2555). *ครบเครื่องเรื่อง “เรือนไทย”*. สืบค้นเมื่อ 22 กันยายน 2556, จาก
[http://www.pantown.com/board.php?id=77546&area=4&name=board1&topic=44
 &action=view](http://www.pantown.com/board.php?id=77546&area=4&name=board1&topic=44&action=view)
- อุทยานหุ่นขี้ผึ้งสยาม. (2556). *บ้านไทยสี่ภาค*. สืบค้นเมื่อ 22 กันยายน 2556, จาก
<http://www.scppark.com/place05.php/>

บทที่ 5

การแสดงพื้นบ้านของไทย

ภาพประกอบ 50 การแสดงพื้นบ้านไทยภาคต่างๆ

ที่มา: ถปรร. (2556). Abird's Gallery. (ออนไลน์).

คนไทยแต่โบราณมีความเชื่อในธรรมชาติ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่ามีความเกี่ยวข้องสำคัญกับการใช้ชีวิต ครอบครัว และการทำงาน นอกจากนั้นคนไทยยังมีความศรัทธาในศาสนาอีกด้วย เพื่อให้การดำเนินชีวิตของตนเป็นไปด้วยดีและเพื่อแสดงความศรัทธาที่มีต่อศาสนาต่างๆ คนไทยในท้องถิ่นต่างๆ จึงมีการคิดกำหนดท่าทางการเคลื่อนไหว และคำร้องรวมทั้งจังหวะดนตรีขึ้นจนเกิดเป็นการแสดงพื้นบ้านเพื่อบวงสรวงบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือศาสนาตามความเชื่อของคนในท้องถิ่น นอกจากนี้การแสดงพื้นบ้านบางอย่างยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อความสนุกสนานอีกด้วย เมื่อการแสดงพื้นบ้านที่คิดขึ้นในท้องถิ่นได้รับความนิยม จึงมีถ่ายทอดสืบต่อกันจนเป็นที่รู้จักไปทั่วและกลายเป็นการแสดงพื้นบ้านที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละพื้นที่มาจนถึงปัจจุบัน

1. ลักษณะเฉพาะของการแสดงพื้นบ้าน

การจะพิจารณาว่าการแสดงใดคือการแสดงพื้นบ้าน สามารถดูได้จากสิ่งเหล่านี้

1. เครื่องแต่งกายเป็นแบบพื้นเมืองของท้องถิ่นนั้นๆ
2. มีเครื่องดนตรีในท้องถิ่นประกอบ
3. ดนตรีเป็นทำนองท้องถิ่น
4. ภาษาที่ใช้ในคำร้องเป็นสำเนียงท้องถิ่น

2. ความคล้ายกันของการแสดงพื้นบ้านแต่ละภาค

แม้การแสดงพื้นบ้านของแต่ละภาคจะมีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเองตามความแตกต่างทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี และอาชีพ แต่การแสดงพื้นบ้านของแต่ละภาคก็มีความคล้ายกันอยู่ด้วย ซึ่งแบ่งได้ตามสาเหตุที่ทำให้เกิดการแสดงพื้นบ้าน ดังต่อไปนี้

1. เพื่อบวงสรวงบูชาบรรพบุรุษชาติ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อในท้องถิ่น
2. เพื่อแสดงความศรัทธาต่อศาสนาที่คนในท้องถิ่นนับถือ
3. เพื่อสร้างความสนุกสนานในงานเลี้ยง งานรื่นเริงต่างๆ
4. เพื่อผ่อนคลายความเหนื่อยจากการทำงาน
5. เพื่อแสดงการต้อนรับแขกที่มาเยือน

การแสดงพื้นบ้านแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละภูมิภาคในประเทศไทยไม่ว่าจะเป็น ประเพณี ความเชื่อ อาชีพ ลักษณะนิสัย ที่ไม่เหมือนกันเนื่องมาจากสภาพพื้นที่ในท้องถิ่น การแสดงพื้นบ้านจึงมีความงดงามที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ซึ่งน่าสนใจและทำให้ผู้พบเห็นเกิดความประทับใจ การเรียนรู้การแสดงพื้นบ้านในภาคต่างๆ ของไทยจะช่วยให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมในท้องถิ่นต่างๆ ด้วย

3. ประเภทของการแสดงพื้นบ้านของไทย

การแสดงพื้นบ้านของไทยแบ่งได้ตามพื้นที่ต่างๆ ของประเทศไทย ได้แก่

1. การแสดงพื้นบ้านภาคเหนือ
2. การแสดงพื้นบ้านภาคกลาง
3. การแสดงพื้นบ้านภาคอีสาน
4. การแสดงพื้นบ้านภาคใต้

4. ตัวอย่างการแสดงพื้นบ้านของไทยในแต่ละภาค

สภาพภูมิศาสตร์ ลักษณะนิสัยและการดำเนินชีวิตของคนในแต่ละพื้นที่ซึ่งแตกต่างกัน ทำให้การแสดงพื้นบ้านในแต่ละภาคของไทย มีความต่างกันไปตามประเพณี ความเชื่อ และอาชีพของคนในท้องถิ่นนั้นๆ

4.1 ภาคเหนือ ภาคเหนือของไทยมีอากาศหนาวเย็น สดชื่น ทำให้ชาวเหนือเป็นคนใจเย็น นุ่มนวล การแสดงของภาคเหนือส่วนใหญ่จะมีจังหวะนิบนาบ นุ่มนวล ตามแบบนิสัยของชาวเหนือต่อไปนี้เป็นตัวอย่างการแสดงพื้นบ้านของภาคเหนือ

1. **ฟ้อนเล็บ** เป็นการแสดงที่เชื่องช้าอ่อนช้อยนิยมใช้แสดงในงานสำคัญ ทำฟ้อนจะมีความหมายถึงการบวงสรวง หรือเชื้อเชิญต้อนรับแขกผู้มาเยือน

ผู้แสดง นิยมใช้ผู้แสดง 4 คู่ 6 คู่ หรือ 8 คู่ ผู้พ้อนจะเป็นผู้หญิงแต่งกายแบบชาวเหนือพื้นบ้าน การพ้อนเล็บมีลักษณะพิเศษคือจะสวมเล็บยาว ซึ่งส่วนปลายโค้งงอนเล็กน้อยไว้ที่นิ้วทั้ง 8 นิ้ว ยกเว้นนิ้วหัวแม่มือ

โอกาสที่ใช้แสดง นิยมแสดงในงานต้อนรับแขกเมือง หรือแสดงในงานประเพณีงานบุญ เช่น การพ้อนเพื่อนำหน้าขบวนแห่ ซึ่งจะไปงานทำบุญใหญ่ที่วัดซึ่งถือเป็นการแสดงความศรัทธาของผู้พ้อนที่มีต่อพระพุทธศาสนา

ภาพประกอบ 51 การแสดงพ้อนเล็บ

ที่มา: นาฏศิลป์ไทยภาคเหนือ. (2555). ผ่านภาพประกอบการศึกษา.

ภาพประกอบ 52 เครื่องประดับเล็บในการแสดงพ้อนเล็บ

ที่มา: ทร. (2552, กรกฎาคม). สานสายใยพัทธสีมา 500 ปี ศรีสุพรรณอาราม. (ออนไลน์).

2. ฟ้อนสาวไหม เป็นการแสดงที่งดงามมีความอ่อนช้อย โดยนำมาทำรำมาจากท่าทางของการปลูกฝ้าย ปั่นฝ้าย และทอเป็นผ้าซึ่งเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านซึ่งเป็นอาชีพหนึ่งของชาวเหนือทั่วไป

ผู้แสดง ฟ้อนสาวไหมมี 2 แบบคือ แบบแรกผู้แสดงเป็นผู้ชายและผู้หญิงฟ้อนร่วมกัน กับแบบที่สองมีเพียงผู้แสดงที่เป็นผู้หญิง

โอกาสที่ใช้แสดง แสดงได้ทุกโอกาส ส่วนมากจะใช้แสดงในงานเทศกาลต่างๆ

การแสดงพื้นบ้านของภาคเหนือจะมีการผสมผสานวัฒนธรรมของชาวพื้นเมืองชาติต่างๆ เช่น ชาวล้านนา ชาวไทใหญ่ ชาวไทภูเขา เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการรับวัฒนธรรมบางอย่างของประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาว พม่า มาอยู่ในการแสดงด้วย นอกจากการแสดงที่ยกตัวอย่างมาแล้ว ภาคเหนือยังมีการแสดงพื้นบ้านที่น่าสนใจอีกหลายอย่าง อาทิ ระบำชาวเขา การแสดงกลองสะบัดชัย ฟ้อนดาบ เป็นต้น

ภาพประกอบ 53 การแสดงฟ้อนสาวไหม

ที่มา: นาฏศิลป์ไทยภาคเหนือ. (2555). แผ่นภาพประกอบการศึกษา.

4.2 ภาคกลาง เนื่องจากภาคกลางมีความอุดมสมบูรณ์ มีสภาพอากาศที่เหมาะสมกับการทำนาทำสวน ผู้คนมีชีวิตที่สุขสบาย การแสดงส่วนใหญ่ จึงเกี่ยวข้องกับความสุขสนุกสนาน การแสดงพื้นบ้านของภาคกลางมีตัวอย่างดังนี้

1. เต้นกำรำเคียว เกิดขึ้นครั้งแรกที่อำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครสวรรค์ เนื่องจากชาวบ้านแถบนครสวรรค์ส่วนใหญ่มิอาชีพทำนา เพื่อผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยจากการเก็บเกี่ยวข้าว จึงมีการคิดการแสดงที่สนุกสนานขึ้น

ผู้แสดง แบ่งผู้แสดงเป็นสองฝ่ายคือ ฝ่ายชายและฝ่ายหญิง จับคู่กันประมาณ 5 – 10 คู่ แต่งกายแบบชาวนาไทย มือหนึ่งถือเคียวและอีกมือหนึ่งถือรวงข้าว ทั้งสองฝ่ายจะร้องเพลงโต้ตอบกันเป็นบทกลอนพร้อมกับรำไปด้วยอย่างสนุกสนาน

โอกาสที่ใช้แสดง การแสดงเต้นกำรำเคียว จะเล่นกันในฤดูเกี่ยวข้าว โดยเล่นในระหว่างช่วยกันเก็บเกี่ยวข้าวร้องไปรำไปและเกี่ยวข้าวไปด้วย หรือเล่นหลังจากช่วยกันเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้วก็มี

ภาพประกอบ 54 การแสดงเต้นกำรำเคียว

ที่มา: นาฏศิลป์ไทยภาคกลาง. (2555). แผ่นภาพประกอบการศึกษา.

2. รำวง เป็นการแสดงที่ดัดแปลงมาจากรำโทน ต่อมา มีการกำหนดท่ารำและเพลงที่ใช้ให้ชัดเจนขึ้นและเรียกการแสดงนี้ว่า “รำวงมาตรฐาน” โดยคงความเรียบง่าย และสนุกสนานตามแบบเดิมไว้

ผู้แสดง ใช้ผู้แสดงรำวงร่วมกันเป็นคู่ระหว่างชายหญิง โดยรำเคลื่อนที่ไปเป็นวงกลม ทวนเข็มนาฬิกา การแต่งกายจะใส่ชุดไทยหรือชุดสากลก็ได้

โอกาสที่ใช้แสดง นิยมแสดงในงานรื่นเริง เช่น งานลอยกระทง งานสงกรานต์ เป็นต้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อความสนุกสนานเหมือนการเต้นรำในงานรื่นเริงของตะวันตก หากจัดเป็นการแสดงเพื่อความบันเทิงผู้แสดงจะเชิญชวนให้ผู้ชมร่วมรำด้วย

ภาพประกอบ 55 รำวงในเทศกาลลอยกระทง

ที่มา: สถานกงสุลใหญ่ ณ นครกว่างโจว. (2555, พฤศจิกายน). รำวงลอยกระทงโดยนักศึกษาจีน (ออนไลน์).

การแสดงพื้นบ้านของภาคกลางเน้นความสนุกสนานรื่นเริง และการพักผ่อนจากการทำงาน ในการแสดงส่วนใหญ่จะมีการร้องเพลงโต้ตอบกัน เช่น การเล่นเพลงเรือที่มีผู้แสดงอยู่ในเรือร้องเพลงโต้ตอบกันไปมา เป็นต้น

4.3 ภาคอีสาน การแสดงของภาคอีสานส่วนใหญ่เกี่ยวกับการใช้ชีวิตประจำวัน เนื่องจากลักษณะนิสัยของชาวอีสานเป็นคนรักความสนุกสนาน การแสดงภาคอีสาน จึงเน้นความรื่นเริง มีท่ารำที่เข้ากับจังหวะดนตรีพื้นบ้านที่เร้าแรงๆ ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างการแสดงพื้นบ้านของภาคอีสาน

1. เชื้อแฮะไข่มดแดง ภาคอีสานเป็นพื้นที่แห้งแล้ง ทำให้ชาวบ้านใช้ชีวิตอย่างประหยัด อาหารการกินก็มักจะหาจากธรรมชาติใกล้ๆ บ้าน ไข่มดแดงเป็นสิ่งที่ชาวอีสานนิยมนำมาทำเป็นเมนูอาหาร ซึ่งไข่มดแดงนี้จะหาได้เฉพาะหน้าแล้งเท่านั้น เชื้อแฮะไข่มดแดงเป็นการแสดงที่นำมาจากวิถีชีวิตดังกล่าวของชาวอีสาน โดยทำเชื้อมาจากวิธีการหาไข่มดแดงของชาวบ้านนั่นเอง

ผู้แสดง มีทั้งชายและหญิง แต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองของอีสานผู้แสดงจะถืออุปกรณ์ที่ใช้หาไข่มดแดง ผู้หญิงจะถือครุใส่ไข่ และเหน็บผ้าสำหรับกวนไข่มดแดงไว้ที่เอว ผู้ชายจะถือตะกร้าผูกที่ปลายไม้ยาวไว้ การเชื้อมีแสดงขั้นตอนต่างๆ ในการหาไข่มดแดง

โอกาสที่ใช้แสดง เนื่องจากการแสดงที่สนุกสนานน่าดูจึงใช้แสดงได้ทุกโอกาส เช่น ในงานมงคล งานต้อนรับต่างๆ

ภาพประกอบ 56 การแสดงเชื้อแฮะไข่มดแดง

ที่มา: นาฏศิลป์ไทยภาคอีสาน. (2555). แผ่นภาพประกอบการศึกษา.

2. เชื้อกระต๊อบ หรือเชื้อกระต๊อบข้าวเป็นการแสดงที่แพร่หลายมาก มีที่มาจากชีวิตประจำวันของคนอีสานที่ผู้หญิงจะเป็นคนนำข้าวเที่ยงไปให้สามีหรือญาติพี่น้องที่ออกไปทำงานในไร่นา มีกระต๊อบข้าวเป็นอุปกรณ์สำคัญในการแสดง ซึ่งกระต๊อบข้าวเป็นภาชนะที่ใช้ใส่ข้าวเหนียวของชาวอีสาน สามารถเก็บข้าวเหนียวให้ร้อนได้นานโดยที่ข้าวไม่แฉะ

ผู้แสดง ใช้ผู้แสดงผู้หญิงล้วน แต่งกายแบบอีสานพื้นเมือง สะพายกระติบข้าวไว้ที่ไหล่
โอกาสที่ใช้แสดง เป็นการแสดงที่มีจังหวะเร้าสนุกสนาน นิยมแสดงในงานรื่นเริง

ต่างๆ

ภาพประกอบ 57 การแสดงเซิ้งกระติบ

ที่มา: นาฏศิลป์ภาคต่างๆ ของไทย. (2555). แผ่นภาพประกอบการศึกษา.

ภาคอีสานของไทยมีชาวพื้นเมืองหลายเชื้อชาติ เช่น ชาวไทยลาว ชาวไทยเขมร จึงมีประเพณีความเชื่อที่หลากหลาย ซึ่งมีอยู่ไม่น้อยที่เป็นความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติ ผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การแสดงส่วนใหญ่นอกจากเน้นความสนุกสนานแล้วยังมีการแสดงที่ผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมของชาวพื้นเมืองและความเชื่อต่างๆ ด้วย เช่น เซิ้งโปงลาง เซิ้งบั้งไฟ พ้อนญูไท เป็นต้น

4.4 ภาคใต้ คนใต้มีนิสัยทำอะไร่องไว พุดเร็ว ตัดสินใจก็รวดเร็ว ทำให้การแสดงของภาคใต้มักจะมีจังหวะเร้า กระฉับกระเฉง และเนื่องจากเป็นพื้นที่ติดทะเลทำให้มีการติดต่อกับชาวต่างชาติมากกว่าพื้นที่อื่นจึงเกิดเป็นการแสดงพื้นบ้านที่ผสมผสานความหลากหลายในด้านวัฒนธรรมและศาสนา ซึ่งมีตัวอย่างการแสดงดังต่อไปนี้

1. โนรา (หรือบางคนเรียก มโนราห์) ได้รับอิทธิพลมาจากอินเดียเป็นการแสดงโบราณที่มีทั้งการร้องและรำ การแสดงโนรามือชื่อเสียงและได้รับความนิยมมากมาจนถึงปัจจุบัน ผู้ที่รำโนราได้สวยต้องมีการทรงตัวที่ดี และดนตรีที่ประกอบจะต้องเล่นตามทำรำ ถ้าผู้รำเปลี่ยนทำรำ ดนตรีจะต้องเปลี่ยนเพลงใหม่ให้จังหวะเข้ากับทำรำด้วย

ผู้แสดง เดิมใช้ผู้ชายล้วนแสดงแต่ปัจจุบันมีทั้งผู้แสดงชายและหญิง เครื่องแต่งกายของผู้รำโนรามีความสวยงามโดดเด่นและมีสีสันทั้งตัว นอกจากนี้ยังมีเล็บยาวสวมที่นิ้วทั้ง 8 นิ้ว ยกเว้นนิ้วหัวแม่มือคล้ายการแสดงฟ้อนเล็บของภาคเหนือ เล็บที่สวมในการแสดงโนราจะมีความยาวและปลายโค้ง

สวยงามคล้ายกับเล็บของกินนรและกินรี¹

โอกาสที่ใช้แสดง มักจะใช้แสดงเพื่อความบันเทิงในงานมงคลต่างๆ และแสดง เพื่อนำรายได้ไปบำรุงศาสนา

ภาพประกอบ 58 การแสดงโนรา

ที่มา: นาฏศิลป์ไทยภาคใต้. (2555). แผ่นภาพประกอบการศึกษา.

ภาพประกอบ 59 เครื่องประดับเล็บในการแสดงโนรา

ที่มา: Supawan. (2554, ตุลาคม). จัปปากกาพาเที่ยววนราธิวาส : การแสดงมโนราห์. (ออนไลน์).

¹ กินนร-กินรี อมนุษย์ในวรรณคดีไทย ครึ่งบนเป็นมนุษย์ ครึ่งล่างเป็นนก มีปีกและหาง บินได้ เพศชายเรียก “กินนร” เพศหญิงเรียก “กินรี” (กิน-นะ-รี)

2. ร่องเง้ง เป็นการแสดงของชาวไทยมุสลิม มีการเคลื่อนไหวที่สวยงามทั้ง มือ เท้า และลำตัว เป็นการเต้นที่สุภาพไม่มีการถูกเนื้อต้องตัวกันระหว่างคู่เต้น และเนื่องจากการแสดงที่ได้รับอิทธิพลมาจากชาติตะวันตก ดนตรีประกอบจึงมีทั้งเครื่องดนตรีไทยและสากล เช่น รำมะนา ฆ้อง ไวโอลิน กีตาร์ เป็นต้น

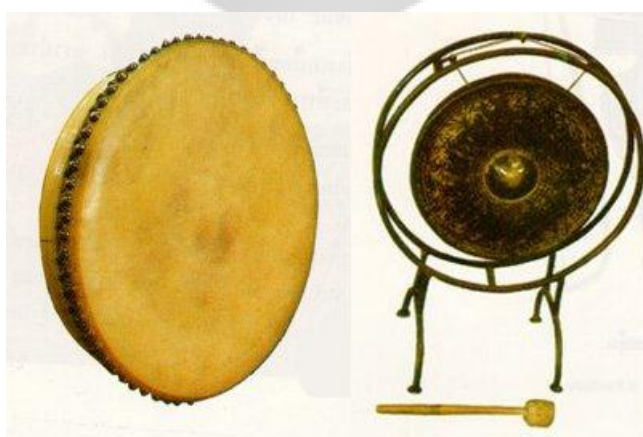
ผู้แสดง ร่องเง้งเป็นการเต้นรำระหว่างชายหญิง ผู้รำจะแต่งตัวในชุดพื้นเมืองของชาวมุสลิม โดยผู้ชายจะโค้งให้ผู้หญิงเพื่อขอให้ออกมาเต้นรำร่วมกัน

โอกาสที่ใช้แสดง นิยมจัดในงานเลี้ยงรื่นเริง เช่น งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ หรืองานต้อนรับแขกสำคัญ เป็นต้น

ภาพประกอบ 60 การแสดงร่องเง้ง

ที่มา: นาฏศิลป์ภาคต่างๆ ของไทย. (2555). แผ่นภาพประกอบการศึกษา.

ภาพประกอบ 61 รำมะนา และฆ้อง

ที่มา: สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. (2556). เครื่องดนตรีไทย. (ออนไลน์).

ภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีผู้คนต่างเชื้อชาติและศาสนาอาศัยอยู่ร่วมกัน และผู้คนในภาคใต้ก็เรียนรู้วัฒนธรรมที่แตกต่าง ปรับตัว ดำเนินชีวิตร่วมกันได้เป็นอย่างดี ภาคใต้จึงมีการแสดงพื้นบ้านที่เกิดจากการผสมผสานวัฒนธรรมระหว่างเชื้อชาติและศาสนาต่าง ๆ ซึ่งล้วนแต่เป็นการแสดงที่น่าสนใจและเป็นที่ยอมรับมากมาย เช่น การแสดงหนังตะลุง การแสดงลิเกฮูลู หรือการแสดงต่อสู้ป้องกันตัวอย่างการแสดงซีละ เป็นต้น

ความเชื่อประเพณี ศาสนา และภาษาในแต่ละท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัย ทำให้แต่ละภาคของไทยมีการแสดงพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ถึงแม้จะมีความแตกต่างกันบ้างตามสภาพแวดล้อม แต่ก็มีจุดมุ่งหมายคล้ายกันคือ เป็นการแสดงเพื่อความสนุกสนานและผ่อนคลายความเครียดจากการทำงาน เพื่อต้อนรับแขก เพื่อออกกำลังกาย หรือเพื่อสืบทอดประเพณีรวมถึงความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา เป็นต้น การเรียนรู้การแสดงพื้นบ้านของแต่ละภาคจะทำให้เราได้รู้ถึงวิถีการดำเนินชีวิตตลอดทั้งนิสัยและความคิดของคนไทยในแต่ละภาค สิ่งเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวให้เข้ากับคนท้องถิ่นได้ง่ายขึ้น

คำศัพท์ท้ายบท

คำศัพท์	ความหมาย	คำแปล
จังหวะดนตรี	ช่วงของทำนองในดนตรี	Rhythm
เนิบนาบ	เชื่องช้า	Gently, Slowly
การบวงสรวง	การบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์	Worship
ปั่นฝ้าย	การเอาฝ้ายเข้าเครื่องหมุนเพื่อ ทำเส้นด้าย	Spin cotton thread
หัตถกรรม (หัต-ถะ-กำ)	งานช่างที่ทำด้วยมือ ส่วนใหญ่ ทำเป็นของใช้	Handicraft
เก็บเกี่ยว	การเก็บรวบรวมพืชผลที่ปลูกไว้	Harvest
เคียว	เครื่องมือที่ใช้เกี่ยวข้าวหรือ หญ้า	Sickle
รวงข้าว	ข้อของต้นข้าว	Ear of rice
บทกลอน	ประโยคที่แต่งให้คำคล้องจอง กัน ใช้ในการแสดงต่าง ๆ เช่น ละคร หรือร้องประกอบดนตรี	Poem
เร่งเร้า	เร็ว , รีบ	Urge
กระฉับกระเฉง	คล่องแคล่ว	Brisk
งานมงคล	งานที่จัดขึ้นเพื่อความเจริญ เช่นงานทำบุญบ้าน งาน แต่งงาน	Auspicious ceremony
ครุ่ใส่น้ำ (ครุ-ใส่-น้ำ)	ภาชนะสานรูปร่างกลมมีหูหิ้ว ใช้ใส่น้ำ	Bamboo bucket
การทรงตัว (การ-ชง-ตัว)	ลักษณะที่มั่นคง ไม่เอียงไปข้าง ใดข้างหนึ่ง	Balance
ปรับตัว	การทำความเข้าใจและเปลี่ยน ความคิดหรือการกระทำเพื่อให้ เข้ากับสิ่งรอบตัวหรือคน ส่วนมากได้	Adjust

แบบทดสอบท้ายบท

แบบทดสอบที่ 5.1 จงทำเครื่องหมาย X ทับตัวอักษรหน้าคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. การแสดงในข้อใดนิยมเล่นในฤดูเกี่ยวข้าว

ก. ระบายชาวเขา

ข. กลองสะบัดชัย

ค. เต้นกำรำเคียว

ง. แข่งกระดืบข้าว

2. ข้อใดคือที่มาของท่ารำในการแสดงฟ้อนสาวไหม

ก. ความเชื่อเรื่องผี

ข. ความเชื่อทางศาสนา

ค. การต้อนรับแขกเมือง

ง. อาชีพของคนในท้องถิ่น

3. สิ่งที่คล้ายกันของการแสดงฟ้อนเล็บและการแสดงโนราคือสิ่งใด

ก. จังหวะดนตรี

ข. เครื่องประดับศีรษะ

ค. สวมเล็บยาวไว้ที่นิ้ว

ง. ได้รับอิทธิพลจากอินเดีย

4. ข้อใดเป็นลักษณะเฉพาะที่ทำให้รู้ว่าการแสดงนั้น ๆ คือการแสดงพื้นบ้าน

ก. มีการร้องเพลงประกอบ

ข. มีเครื่องแต่งกายสวยงาม

ค. ใช้แสดงในงานต้อนรับแขก

ง. มีเครื่องดนตรีในท้องถิ่นประกอบ

5. ความคล้ายกันของการแสดงพื้นบ้านในแต่ละภูมิภาคคือเรื่องใด

ก. มีสำเนียงที่ใช้ในคำร้องคล้ายกัน

ข. มีสภาพภูมิอากาศในพื้นที่คล้ายกัน

ค. มีอุปกรณ์ประกอบการแสดงที่คล้ายกัน

ง. มีสาเหตุที่ทำให้เกิดเป็นการแสดงคล้ายกัน

แบบทดสอบที่ 5.2 จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องเติมลงในช่องว่าง

1. การแสดง..... มีผู้แสดงเป็นผู้หญิงล้วน (เซิ้งกระติบ / ฟ้อนสาวไหม)
2. การแสดงในภาคใต้ของไทยส่วนใหญ่จะมีจังหวะที่
(เนิบนาบ / กระฉับกระเฉง)
3. ภาคกลางของไทยมีความสมบูรณ์และมีสภาพอากาศที่เหมาะสมกับ (งานรีนเริง / การทำนา)
4.ได้รับอิทธิพลมาจากชาติตะวันตกจึงมีทั้งเครื่องดนตรีไทยและสากล
ประกอบอยู่ในการแสดงด้วย (รำวง / ร้องเงิ้ง)
5. ไทยคือ การแสดงที่มีลักษณะเฉพาะซึ่งเกิดขึ้นตามท้องถิ่นต่างๆ ใน
ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคอีสาน และภาคใต้ของประเทศไทย (นาฏศิลป์ / การแสดงพื้นบ้าน)

บรรณานุกรม

- เฉลิม มากนวล. (2551). รองเง็ง. ใน *ลักษณะไทย ศิลปะการแสดง*. คุณนิออน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. 264. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ชมรมศิลปวัฒนธรรมอีสาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2556). *เชิงกระติบ*. สืบค้นเมื่อ 26 กันยายน 2556, จาก <http://www.isan.clubs.chula.ac.th/folkdance/?transaction=kalsin08.php>
- (2556). *เชิงแห่ไข่มดแดง*. สืบค้นเมื่อ 26 กันยายน 2556, จาก <http://www.isan.clubs.chula.ac.th/folkdance/?transaction=kalsin08.php>
- ชวน เพชรแก้ว; และคนอื่นๆ. (2533). เอกสารการสอน ชุดวิชาศิลปะ การละเล่นและการแสดง พื้นบ้านของไทย (Thai Folk Culutre) หน่วยที่ 9 – 15. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา, หม่อม. (2535). *รำไทย : ศิลปะการฟ้อนรำพื้นเมืองภาคต่างๆ ทั่วไทย*. กรุงเทพฯ: ดันอ้อ.
- ภิญโญ จิตต์ธรรม. (2551). โนรา. ใน *ลักษณะไทย ศิลปะการแสดง*. คุณนิออน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. 202,209. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ยงยุทธ ธีรศิลป์. (2551). ฟ้อนสาวไหม. ใน *ลักษณะไทย ศิลปะการแสดง*. คุณนิออน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. 336. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- เรณู โกศินานนท์. (2542). *สืบสานนาฏศิลป์ไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สายไหม จบกมลศึก. (2541). การละเล่นพื้นเมือง. ใน *สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่ม 23. โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน*. 69 – 85. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2551). ดนตรีและนาฏศิลป์พื้นเมืองภาคใต้. ใน *ลักษณะไทย ศิลปะการแสดง*. คุณนิออน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. 196 – 197. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

บรรณานุกรมรูปภาพประกอบ

- กนกกาญจน์ หนองหลวง. (2556). เรือนไทยภาคใต้. สืบค้นเมื่อ 22 กันยายน 2556, จาก <http://www.student.nu.ac.th/T1-53410783/Thaihome/articles.html/>
- ครูทิพย์. (2552). พาเที่ยวชมอุทยาน ร.2. สืบค้นเมื่อ 22 กันยายน 2556, จาก <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=409225/>
- จักรพงษ์ คำบุญเรือง. (2556). จิตรกรรม “วัดภูมินทร์” ความงามของศิลปช่างสกุลล้านนา. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2556, จาก <http://www.lannacorner.net/lanna2012/article/article.php?type=A&ID=670/>
- จิตรกรรมฝาผนัง. (2552). จิตรกรรมฝาผนังวัดพระแก้ว. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2556, จาก <http://www.tat.or.th/tourthai/>
- จิตรกรรมฝาผนังเรื่องรามเกียรติ์ ชุดที่ 2. (2555). (แผ่นภาพประกอบการศึกษา). กรุงเทพฯ: อินทราการพิมพ์.
- เชียงใหม่นิวส์. (2556). จิตรกรรมฝาผนังวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2556, จาก <http://www.chiangmainews.co.th/page/?p=176065/>
- ดินสอสีไม้. (2554). ด่านหน้ามิวเซียม. สืบค้นเมื่อ 22 กันยายน 2556, จาก <http://dinsorseemai.sosotopia.com/20110513/>
- ถปรร. (2552). สานสายใยพัทธสีมา 500 ปี ศรีสุพรรณอาราม. สืบค้นเมื่อ กันยายน 26, 2556, จาก <http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=abird&month=07-2009&date=03&group=12&gblog=70/>
- . (2556). abird's gallery. สืบค้นเมื่อ 26 กันยายน 2556, จาก <http://abird.bloggang.com/>
- ท่องเที่ยวไทย 77 จังหวัด. (2553). การแสดงโขนศาลาเฉลิมกรุง. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2556, จาก http://www.unseentourthailand.com/pgallery/?module=gallery&action=info&cate_id=1&id=727&page=3/
- เทาชมพู เจ้าเรือนหนุมาน. (2555). ว่าด้วยเรื่องของหลังคาแบบไทย. สืบค้นเมื่อ 22 กันยายน 2556, จาก <http://www.reurnthai.com/index.php?topic=4978.120/>
- ธงชัย เปาอินทร์. (2553). หลบร้อนไปนอนริมทุ่งนาชั้นบันได ดอยอินทนนท์ เชียงใหม่. สืบค้นเมื่อ 22 กันยายน 2556, จาก <http://www.thongthailand.com/index.php?lite=article&qid=426722/>
- นาฏศิลป์ไทยภาคกลาง. (2555). (แผ่นภาพประกอบการศึกษา). กรุงเทพฯ: อินทราการพิมพ์.
- นาฏศิลป์ไทยภาคใต้. (2555). (แผ่นภาพประกอบการศึกษา). กรุงเทพฯ: อินทราการพิมพ์.
- นาฏศิลป์ไทยภาคเหนือ. (2555). (แผ่นภาพประกอบการศึกษา). กรุงเทพฯ: อินทราการพิมพ์.
- นาฏศิลป์ไทยภาคอีสาน. (2555). (แผ่นภาพประกอบการศึกษา). กรุงเทพฯ: อินทราการพิมพ์.

นาฏศิลป์ภาคต่างๆ ของไทย. (2555). (แผ่นภาพประกอบการศึกษา). กรุงเทพฯ: อินทราการพิมพ์.
นายขาสัน. (2553). การเขียนลาย...เกราะเพชร. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2556, จาก

<http://www.oknation.net/blog/print.php?id=669128/>

บดินทร์ งามสลวย. (2555). สถาปัตยกรรมไทยพื้นถิ่น. สืบค้นเมื่อ 22 กันยายน 2556, จาก

http://52011112031.blogspot.com/2012/05/blog-post_3301.html/

บ้านเรือนไทย. (2555). (แผ่นภาพประกอบการศึกษา). กรุงเทพฯ: อินทราการพิมพ์.

บ้านสวยสวน. (2554). บ้านทรงไทย. สืบค้นเมื่อ 22 กันยายน 2556, จาก

<http://บ้านสวยสวน.blogspot.com/2011/09/blog-post.html/>

พลปณัฎฐธรรม. (2554). เชิญร่วมสร้างพระพุทธรูปหินอ่อน. สืบค้นเมื่อ 6 กันยายน 2556,

จาก <http://www.palapanyo.com/content/node/315/>

เมธีวดี อรรถนิตย์. (2554). การวาดเส้นในงานเอกลักษณ์ไทย. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2556,

จาก <http://www.learners.in.th/blogs/posts/513704/>

ลานธรรมจักร. (2552). วัดประจำรัชกาล. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2556, จาก

<http://www.watpho.com/th/news/newsdetail.php?myDataID=50/>

ศิลปะสมัยสุโขทัย. (2555). (แผ่นภาพประกอบการศึกษา). กรุงเทพฯ: อินทราการพิมพ์.

ศูนย์พุทธศรัทธา. (2553). กิจกรรมบำเพ็ญกุศล. สืบค้นเมื่อ 6 กันยายน 2556, จาก

<http://www.bloggang.com/viewblog.php?id=zeedhama&group=5/>

สถานกงสุลใหญ่ ณ นครกว่างโจว. (2555). รวบรวมกระทงโดยนักศึกษาจีน. สืบค้นเมื่อ 26

กันยายน 2556, จาก

<http://www.thaiembassy.org/guangzhou/th/news/436/30167-สถานกงสุลใหญ่-ณ-นคร-กว่างโจว-จัดงานเทศกาลลอยกระทงปร. Html/>

สายหมอกและก้อนเมฆ. (2553). วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร 1. สืบค้นเมื่อ 6 กันยายน 2556, จาก

[http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=morkmek&month=11-2010&date=10
&group=3&gblog=62](http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=morkmek&month=11-2010&date=10&group=3&gblog=62)

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. (2556). เครื่องดนตรีไทย. สืบค้นเมื่อ 26 กันยายน 2556, จาก

<http://kanchanapisek.or.th/kp6/New/sub/book/book.php?book=1&chap=9&page=t1-9-infodetail01.html>

สิงหาคุณ. (2552). ทรงไทย บ้านทรงคุณค่า. สืบค้นเมื่อ 22 กันยายน 2556, จาก

<http://www.oknation.net/blog/print.php?id=516923/>

หนังสือพิมพ์บ้านเมือง. (2555). จิตรกรรมฝาผนัง. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2556, จาก

<http://www.banmuang.co.th/2012/12/จิตรกรรมฝาผนังพลังจิต/>

อรอุมา ทองมาก. (2555). วิถีความเป็นอยู่ภาคใต้. สืบค้นเมื่อ 22 กันยายน 2556, จาก

<https://sites.google.com/site/damkwantratition/httpssitesgooglecom sitedamkwantratition03/>

- โอเชียนสไมล์ทัวร์. (2556). สถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2556, จาก <http://www.oceansmile.com/K/Ratburi/Watkongkaram.htm/>
- Addsiripun. (2553). พุทธมณฑล. สืบค้นเมื่อ 2 ธันวาคม 2556, จาก http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=addsiripun&month=31_01_2010&group=12&gblog=42/
- ASTV ผู้จัดการออนไลน์. (2547). ทำบุญเข้าพรรษา ชมสถาปัตยกรรมวัดเบญจมข. สืบค้นเมื่อ 6 กันยายน 2556, จาก <http://www.manager.co.th/Travel/ViewNews.aspx?NewsID=9470000028468&TabID=3&>
- Ifree. (2011). *Everything is OK!!*. Retrieved September 6, 2013, from http://my.dek-d.com/rabbiz2083/blog/?blog_id=10144640/
- Jayanti 2600. (2555). พระสมณโคตมปางไสยาสน์ วัดสุทัศน์. สืบค้นเมื่อ 6 กันยายน 2556, จาก <http://jayanti2600.wordpress.com/category/ปางไสยา/>
- Kamonnat 55. (2555). ลายไทยเบื้องต้น. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2556, จาก <http://kamonnat55.wordpress.com/2012/06/27/ลายไทยเบื้องต้น/>
- Khachachart Anontaseeha. (2555). พระพุทธรูปปางห้ามสมุทร. สืบค้นเมื่อ 6 กันยายน 2556, จาก <http://khaanontaseeha.blogspot.com/2012/08/ok.html/>
- Kun.pop. (2552). วัดหน้าพระเมรุ อยุธยา. สืบค้นเมื่อ 2 ธันวาคม 2556, จาก <http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=kun-pop&month=11-2009&date=26&group=2&gblog=10>
- Luangyai1123. (2556). พระประธาน – พระคู่บ้านคู่เมือง 77 จังหวัด. สืบค้นเมื่อ 6 กันยายน 2556, จาก <http://www.baanmaha.com/community/thread49455.html/>
- Noon_rinz. (2553). กาแล. สืบค้นเมื่อ 22 กันยายน 2556, จาก <http://www.bloggang.com/viewblog.php?id=noonrinz&date=04-06-2010&group=2&gblog=27>
- Ramita. (2553). ลักษณะพระพุทธรูปสมัยต่างๆ. สืบค้นเมื่อ 2 ธันวาคม 2556, จาก http://www.seehistory.blogspot.com/2010/04/blog-post_08.html/
- Supawan. (2554). จัปปากกาพาเที่ยวพระราชวัง : การแสดงมโนราห์. สืบค้นเมื่อ 26 กันยายน 2556, จาก <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=758120/>

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	ศศพร สุนทรพาณิชย์
วันเดือนปีเกิด	25 สิงหาคม 2525
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	สาทร กรุงเทพฯ 10120
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	อาจารย์สอนภาษาไทยให้ชาวญี่ปุ่น
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2542	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ เอกวิชาภาษาญี่ปุ่น จากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตบพิตรพิมุข มหาเมฆ
พ.ศ. 2546	ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ วิทยาเขตบพิตรพิมุข มหาเมฆ
พ.ศ. 2558	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ